لغة البشتو

إدارة أوقاف

...ح عبدالعزيز الراجحي

Download from:aghalibrary.com

د مسلمانې ښځې خاصو احکامو ته یوه پاملرنه

لیکنه

داکتر/ صالح بن فوزان الفوزان

ژباړنه

عبد النافع زُلال

طبع على نفقة
إدارة أوقاف صالح عبدالعزيز الراجحي
غفر الله له ولوالديه ولذريته ولجميع المسلمين

يهدى ولا يباع

د مسلمانې ښځې خاصو احکامو ته يوه پاملرنه

ليکنه

ډاکټر/ صالح بن فوزان الفوزان

ژباړنه

عبد النافع زُلال

يهدى ولا يباع

ⓒ وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد، ١٤٢٤هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

الفوزان ، صالح بن فوزان

تنبيهات على احكام تخص المؤمنات. /صالح بن فوزان الفوزان

.- الرياض، ١٤٢٤هـ.

٢٠٨ ص ، ١٢ × ١٧ سم

ردمك : ٢-٤٤١-٢٩-٩٩٦٠

(النص باللغة البشتو)

١- المرأة في الإسلام ٢- العبادات (فقه إسلامي) أ- العنوان

ديوي ٢١٩,١ ١٤٢٤/٥٩١٧

رقم الإيداع : ١٤٢٤/٥٩١٧

ردمك : ٢-٤٤١-٢٩-٩٩٦٠

الطبعة الأولى

١٤٢٤هـ

بسم الله الرحمن الرحيم

سريزه

الحمد لله الذي قدر فهدى، وخلق الزوجين الذكر والأنثى، من نطفة إذا تمنى، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الحمد في الآخرة والأولى، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله عُرج به إلى السماء فرأى من آيات ربه الكبرى، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه أولي المناقب والنهى، وسلم تسليماً كثيراً مؤبداً.

أما بعد:

لدې کبله چې ښځه په اسلام کې لوړ مقام لري، او زياتې دندې ورپه غاړه دي، او پيغمبر ﷺ به ښځو ته خاصې لارښوونې کولې، او ددوی په باره کې دعرفات په خطبه کې هم توصيه کړيده، نو دا ددې خبرې ښکارندوی*[1] ده چې دښځو

(١) دکومې کلمې خوا کې چې دستوري (*) نښه ده، نومړې کلمه د کتاب په اخير کې دمرادفو کلماتو په لست کې راغلې ده، نو دنومړې کلمې ددوهمې لهجې يا معنى لپاره دې لست ته مراجعه وشي.(ژباړن)

مسلمانې ښځې ته په خاص ډول خطر متوجه دی، تر څو يې عزت پايمال شي، او له خپل اصلي حيثيت او مرتبې نه را پريوځي، نو ځکه پکار ده چې نوموړي خطر ته دمسلمانې ښځې پام راوګرځول شي، او دنجات لاره ورته په ګوته شي.

او زه هيله لرم چې دا کتاب به ددې لارې لپاره يوه نښه او علامه وي، چې د(مسلمانې ښځې) دخاصو احکامو يادښت پکښې شوی دی.

او دا کتاب يو ناچيزه عمل، او متواضع هڅه ده،او هيله ده چې لوی الله ﷻ به هغه (دبنده) دتوان په اندازه ګټور وګرځوي، او دا پدې لاره کې لومړی قدم دی، او هيله ده چې نور لوی او هر اړخيزه قدمونه به هم پدې لاره کې واخيستل شي، تر څو دا کار خپل دکمال درجې ته ورسيږي.

او هغه څه چې ما پدې بيړنۍ لحظه کې وړاندې کړي دي هغه په لاندې ډول دي:

لومړی فصل: عمومي احکام.

دوهم فصل: دښځې دجسمي زينت مربوط احکام.

دريم فصل: دحيض او استحاضت او نفاس مربوط احکام.

څلورم فصل: دلباس او حجاب (پردې) مربوط احکام.

پنځم فصل: دښځې دلمانځه مربوط احکام.

شپږم فصل: دښځي دجنازي دلمانځه مربوط احکام.

اووم فصل: دښځي دروژې نيولو مربوط احکام.

اتم فصل: دښځي دحج کولو مربوط احکام.

نهم فصل: دګډ ژوند او دهغه پای ته رسولو مربوط احکام.

لسم فصل: دښځو دعزت او عفت ساتلو مربوط احکام.

موءلف

لومړی فصل: عمومي احکام

۱-داسلام نه مخکي دوره کي دښځي مقام:

داسلام نه وړاندي دوري څخه مراد دجاهليت هغه زمانه ده کومه چي په خاص ډول عربو او په عام ډول ټولو انسانانو پکي ژوند کاوه، په کومه کي چي انسانان له پيغمبرانو او دهدايت او ښيګڼي له لارو نه بي برخي وه، نو لکه څنګه چي په حديث کي راغلي- الله ددوی حال ته وکتل، او پرته له ځينو اهل کتاب نه، پر نورو ټولو عربو او عجمو يي خپل غضب نازل کړ.

او ښځي پدې وخت کي خصوصاً په عربي ټولنه کي- په يو مشکل او سخت وضعيت کي ژوند کاوه، څکه چي دهغوی به ښځينه اولاد نه خوښيدل، او ځينو به هغه ژوندی ښخوله تر څو تر خاورو لاندي مړه شي، او ځينو نورو (چي به پريښودله) نو په ژوند کي به يې خواره او ذليله ساتله، لکه څنګه چي الله تعالی فرمايي: ﴿وَإِذَا بُشِّـــرَ أَحَدُهُمْ بِالأُنثَى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ۞ يَتَوَارَى مِنَ الْقَوْمِ مِن سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَى هُـــونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلاَ سَاء مَا يَحْكُمُونَ﴾ [د النحل سورت: ۵۸-۵۹ آيتونه].

ترجمه: او کله چي لدوی نه يوه ته دلور زيری ورکړ شي نو مخ يي تور واوړي او له غوسي نه ډك شي، له خپل قوم او خلکو نه پټيږي د هغه بد زيري په خاطر، (نه پوهيږي چي) آيا دا (لور) په سپکوالي له ځان سره وساتي، او که يي ژوندۍ په خاورو کي ښخه کړي، نو دا ډيره بده فيصله ده کومه چي دوی يي (دالله ﷻ په باره کي) کوي.

او فرمايي: ﴿وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ * بِأَيِّ ذَنبٍ قُتِلَتْ﴾ [د التکوير سورت: ۸-۹ آيتونه].

ترجمه: او کله چي له هغي لور نه چي په ژوندون ښخ شوې وه پوښتنه وشي، (چي) په کومه ګناه ښخه شوې وه.

الموءوده: هغه انجلۍ* ته وايي کومه چي ژوندۍ په خاورو کي ښخه شي تر څو هلته مړه شي.

او چي کله (به ښځه) له ښخيدلو نه بچ شوه، نو ډير دخوارۍ او سپکوالي ډك ژوند به يې وو، چي له خپلوانو نه به يې څوك مړ شو، نو دا به يې د ميراث نه محرومه وه، که څومره زيات مال به يې هم وو، او که څومره به دا غريبه او مسکينه هم وه؛ ځکه هغوی به ميراث يواځي نارينه* وو ته ورکاوه، نه ښځو ته، بلکه ښځه به له خپل خاوند نه دده دنورو اموالو په شان په

ميراث پاتي کيده، او ډير زيات شمير ښځو به ديوه خاوند سره ژوند کاوه، ځکه چي هغوی به بيله کوم حد او اندازې نه ښځي کولي، بيله دي چي دهغو مشکلاتو او ظلم اوتيري په باره کي فکر وکړي کوم چي به ددوی ښځو ته په همدې خاطر رسيدلو.

۲-دښځي مقام په اسلام کي:

کله چي اسلام راغی نو دا ټول ظلمونه يې له ښځي نه لري کړل، او دهغې انساني کرامت او اعتبار يې بيا راژوندی کړ، الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَى﴾ [د الحجرات سورت: ۱۳ آيت].

ترجمه: اې خلکو ما تاسو له نر او ښځي نه پيدا کړي ياست.

نو پدې آيت کي الله ﷻ فرمايلي دي: چي ښځه دانساني ارزښت* په لحاظ له نارينه سره شريکه ده، لکه څنګه چي دعمل په ثواب او عذاب کي له هغه سره شريکه ده، ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُواْ يَعْمَلُونَ﴾ [د النحل سورت: ۹۷ آيت].

ترجمه: د نر او ښځي نه چي څوك نيك عمل وکړي په

داسي حال کي چي مؤمن وي، نو هغه ته به (په دنيا کي) مونږ ښه ژوند ورکړو، او (په آخرت کي به) خامخا ددوی دنيکو عملونو اجرونه او ثوابونه ورکړو.

او فرمايي: ﴿لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ﴾ [د الاحزاب: ۷۳ آيت].

ترجمه: ددې لپاره چي الله منافقو نرو او ښځو ته، او مشرکو نرو او ښځو ته عذاب ورکړي.

او الله ﷻ لدې نه منعه کړيده چي ښځه دميړه په موروثه مال کي وشميرل شي، الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ يَحِلُّ لَكُمْ أَن تَرِثُواْ النِّسَاء كَرْهًا﴾ [د النساء سورت: ۱۹ آيت].

ترجمه: اې مؤمنانو تاسو ته روا ندي چي ښځي په زور سره دميراث په توګه* واخلئ.

نو اسلام ښځي ته دهغې دشخصيت استقلال ورکړ، او دا يې دميراث اخيستلو مستحقه وبلله، نه دا چي بل څوك يې دميراث په توګه واخلي، او وهغې ته يې دخپلو خپلوانو په ميراث کي حق ورکړ، الله ﷻ فرمايي: ﴿لِّلرِّجَالِ نَصيِبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاء نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ

وَالأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا﴾ [د النساء سورت: ۷ آیت].

ترجمه: دنارینه وو لپاره په هغه مال کي چي مور او پلار او (نورو) خپلوانو (میراث) پري ایښی وي حق دی، او دښځو لپاره په هغه مال کي چي مور او پلار او (نورو) خپلوانو (میراث) پري ایښی وي حق دی، که دا (مال) لږ وي او که ډیر، (دا د الله ﷻ له طرف نه) فرض شوې او ټاکل شوې حصه ده.

او فرمایي: ﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ فَإِن كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِن كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ﴾ [د النساء سورت: ۱۱ آیت].

ترجمه: الله ﷻ تاسو ته ستاسو داولادونو په باره کي وصیت (امر) کوي چي دنر برخه (په میراث کي) ددوو ښځو په اندازه ده، او که چیري ښځي له دوو نه زیاتي وې، نو هغوی لره د موروثه مال له درو حصو نه دوې حصې دي، او که یوه ښځه وه نو دهغي حق (دموروثه مال څخه) نیمه حصه ده.

او نور داسي آیتونه چي دمور، لور، خور، او میرمني په حیث دښځي دمیراث اخیستلو په باره کي راغلي دي.

او دګډ ژوند په حصه کي الله ﷻ زیات نه زیات دځلورو

ښځو کول روا کېدي، هغه هم پدې شرط چي دښځو په مينځ کي عدالت وکولای شي، او له دوی سره يې نيك ژوند او ښه سلوك واجب کړی دی، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [د النساء سورت: ۱۹ آيت].

ترجمه: او خپلو ښځو سره په نيکۍ ژوند او سلوك وکړئ.

او مهر يې دښځي حق وګرځاوه، او امر يې وکړ چي هغه په پوره ډول خپله ښځي ته ورکړ شي، خو که هغې په خپله خوښه (چا ته) وروبخښه (نو بيا يې اخيستل روا دي)، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا﴾ [د النساء سورت: ٤ آيت].

ترجمه: او ښځو ته دهغوی مهرونه په خوشحالۍ سره ورکړئ، او که چيري دوی په ښه زړه تاسو ته (له خپل مهرنه) څه در کړل، نو بيا يې په خوند او حلاله سره وخورئ.

او الله ﷻ ښځي ته دخپل خاوند په کور کي دواکدارۍ، امر کولو، منعه کولو، او پر خپل اولاد باندي دتسلط لرلو حق ورکړی دی، پيغمبر ﷺ فرمايي: «الْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسؤولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا» (بخاري).

ترجمه: ښځه دخپل خاوند په کور کې پالونکې ده، او دخپل لاس لاندې کسانو څخه مسئوله ده.

او پر خاوند يې دهغې خوراك او پوشاك دعادت سره سم فرض کړېدي.

٣-داسلام دښمنان او دهغوی لاس پوڅې غواړی چې په اوس عصر کې له ښځې نه دهغې کرامت او حقوق واخلي:

داسلام دښمنان -چې په حقيقت کې دکفارو او منافقينو په شمول ټول دانسانيت دښمنان دي او کوم کسان چې په زړونو کې يې (دکفر او نفاق) مرض ځای نيولی دی- لدې نه ډېر په غوسه* دي چې ښځه په اسلام کې دکرامت، عزت او حفاظت خاونده ده؛ ځکه داسلام دښمنان يعني کفار او منافقين غواړي چې ښځه دتخريب او ورانۍ وسيله او دام جوړ کړي چې په هغه سره دکمزوري ايمان او حيواني شهوت خاوندان ښکار کړي، ترڅو له هغې نه خپل دسرکښه شهوت مقصد پوره کړي، لکه څنګه چې الله ﷻ فرمايي: ﴿وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَن تَمِيلُواْ مَيْلاً عَظِيمًا﴾ [د النساء سورت: ٢٧ آيت].

ترجمه: او هغه کسان چې دخپلو شهوتونو متابعت کوي غواړي چې تاسو (له دين څخه) په لويه پيمانه انحراف وکړئ (او

بې لارې شي.

او کوم مسلمانان چې په زړونو کې يې دنفاق مرض دی غواړي چې ښځه دشهوت او شيطاني غرايزو دخاوندانو لپاره يو ارزانه سودا وي، چې دوی يې د خپلو سترګو په وړاندی په ښکلي منظر سره ښکاره وګوري، او يا دا چې له هغې نه بله بده او بې حيا استفاده وکړي؛ نو ځکه خو دوی کوشش کوي چې هغه له خپل کور نه بهر* راوباسي تر څو له نارينه وو سره څنګ په څنګ کار وکړي، او يا دنرسي په شکل په روغتون کې دنارينه وو خدمت وکړي، او يا په الوتکه کې ميلمه پاله وي، او يا (دنر او ښځو) ګډ مکتب او مدرسه کې متعلمه يا معلمه وي، او يا په ستيج باندې اداکاره وي، او يا سندر غاړه وي، او يا په مختلفو نشراتي وسايلو کې په بې حيا او شهوت انګيزه آواز سره نطاقي وکړي.

بربنډو او بداخلاقو مجلو دبربنډو او بې حيا نجونو عکسونه* دخپلو مجلو درواجولو او خرڅولو وسيله ګرځولې ده، او ځينې تاجران او دکارخانو خاوندان هم لدې عکسونو نه دخپلو مالونو درواجولو کار اخلي، او داسې عکسونه* په خپلو توليداتو او مالونو باندې نښلوي، چې دداسې بې ځايه او

غلطو کارونو او تدبيرونو په وجه ښځه په کور کي له خپلي اساسي وظيفي نه ليري شوي ده، او په نتيجه کي يې خاوندان مجبوره شوي چي دخپلو اولادونو دتربيې او دکورونو دکارونو دتنظيم لپاره پردۍ خادمې* ونيسي، چي دا کار دډيرو فتنو او لويو ورانکاريو سبب ګرځيدلی دی.

۴- مونږ له کور نه بهر دښځي دکار کولو مخالف نه يو که چيري دلاندنيو شرايطو سره برابر وي:

ا- کله چي ښځه کار ته ضرورت ولري، او يا ټولنه ددې کار ته داسي اړتيا ولري چي په نارينه وو کي څوك هغه کار نشي کولای.

ب- ښځه به دا کار به هله کوي چي دکور کار يي سرته رسولی وي، کوم چي ددې اساسي وظيفه ده.

ج- دا کار به دښځو په ساحه کي وي، لکه ښځو ته ښوونه کول، دهغوی معالجه کول، او يا دنرسي په حيث دهغوی خدمت کول، او دسړو څخه به جدا او بيل وي.

د- همدارنګه ښځي ته روا دي، بلکه فرض دي چي د دين احکام زده کړي، او يا يې دضرورت په وخت نورو ته وښايي، خو ښوونه به يې دښځو په مينځ کي وي، او همدارنګه کولای

شي چي (ديني) درسونو ته په مسجد او يا بل ځای کي حاضره شي، په شرط ددې چي مستوره او پټه به وي، او له نارينه وو څخه بيله وي، لکه څنګه چي د اسلام په شروع کي به ښځو زده کړه کول او مسجدونو ته به تللې.

دوهم فصل

دښځې جسمي زينت پورې مربوط احکام

۱- [د فطري سنتونو[۱] احکام]:

پر ښځې لازمه ده چې هغه فطري سنتونه چې پدې پورې مخصوص دي پر ځای کړي، لکه: دنوکونو اخيستل او دهغو پاك ساتل؛ ځکه دنوکونو اخيستل دعلماوو په اتفاق سره سنت دي، او له هغو فطري سنتونو څخه دي چې په حديث کې راغلي دي، او دنوکونو په اخيستلو کې پاکي او ښکلا ده، چې په اوږدو پرېښودلو سره بد (او ناولې) ښکاري، او له ځناورو سره مشابهت لري، او دهغو لاندې خيرې او ناپاکي يو ځای کيږي، چې دهغې دننې ته (دغسل او اودس په وخت کې) داوبو رسيدلو مخه نيسي.

خو ځينې ښځې دکفارو دتقليد او د سنتو څخه دبيخبرۍ په وجه نوکون اوږدوي.

---

(۱) فطري سنتونه لکه: نوکونه اخيستل، دبغلونو او مثانې دپاسه ويښتانو لري کول، او داسې نور.(ژباړن)

او همدارنګه دښځي لپاره دبغلونو او ذ نامه څخه لاندي ویښتان لري کول سنت دي، لکه څنګه چي په حدیث کي راغلي دي، ځکه پدې کي (دبدن) ښایست دی، او بهتره داده چي هره اونۍ* دا کار وکړي، او له څلویښتو ورځو نه زیات پاته نه شي.

۲- دښځي دسر او وریځو دویښتانو، او نکریزو، او دویښتانو درنګولو احکام:

الف- ښځه باید دخپل سر ویښتان اوږده کړي، او بیله ضرورته خریيل یي حرام دي.

دسعودي مفتي مرحوم شیخ محمد بن ابراهیم آل الشیخ وایي: او دښځو دویښتانو خریيل ناروا دي، او دلیل یي هغه حدیث دي کوم چي نسائي له علي *رضی الله عنه* نه، او بزار په خپل مسند کي له عثمان *رضی الله عنه* نه، او ابن جریر په خپل سند له عکرمه *رضی الله عنه* نه روایت کړی چي وایي: «پیغمبر ﷺ لدې نه منع کړې چي ښځه خپل ویښتان وخریيي»، او کله چي پیغمبر ﷺ د کوم شي په باره کي منعه وکړي، نو هغه به حرام وي تر هغه پوري چي دهغه دروا والي دلیل نه وي ثابت شوی.

ملا علي قاري د مشکات په شرح (مرقاة المفاتیح) کي

وايي: دراوي دا قول چي «ښځه يي دويښتانو خرييولو څخه منع كړي ده»؛ دهغه وجه داده چي دښځي لپاره كوڅۍ په ښايست او ظاهري شكل كي دنارينه د ږيري په شان ده... (مجموع فتاوى الشيخ محمد بن ابراهيم ۴۹/۲).

اما دسر دويښتانو لنډول، كه چيري دښايست لپاره نه وي، او دضرورت په وجه وي، نو كله چي ساتل يي ورته ګران وي، او يا ډير زيات اوږده شي، نو دضرورت په اندازه لنډول يي روا دي، لكه څنګه چي د پيغمبر ﷺ ځينو ښځو دهغه د وفات نه وروسته دا كار كړيدى، ځكه چي هغوى دپيغمبر ﷺ د وفات نه وروسته زينت پري ايښى وو، او دويښتانو اوږدولو ته يي ضرورت او حاجت نه وو.

خو كه چيري دويښتانو د لنډولو څخه دښځي مقصد دكافرو او فاسقو ښځو، او له نارينه وو سره مشابهت وي، نو دا بي شكه حرام دي؛ ځكه دكفارو سره له مشابهت نه په عامه توګه، او دنارينه وو سره دښځي له مشابهت نه (په خاصه توګه) منعه راغلي ده، او كه يي مقصد ښكلا او زينت وي، نو داسي ښكاري چي دا هم ناروا دي.

زمونږ شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په

كي رواج جوړ شوى چي ښځه خپل ويښتان د بيخونو سره نژدې لنډه وي، نو دا دانګريزانو طريقه ده، او د مسلمانو ښځو او مخكي له اسلام نه دعربو ښځو دطريقې څخه مخالفه ده، او دا دهغو انحرافاتو* څخه دي، چي دعامو خلكو په ديندارۍ او اخلاقو كي راپيدا شويدي، او بيا ددې حديث په جواب چي دپيغمبر ﷺ ښځو به خپل ويښتان دومره لنډول چي دسر د پاسه به راغونډ شول داسي وايي: چي دپيغمبر ﷺ ښځو دهغه له وفات نه وروسته خپل ويښتان لنډ كړل، ځكه چي د هغوى ښايست او ډول ته حاجت او ضرورت نه وو، هغوى يواځي دهغه په ژوند كي ځان ښايسته كاوه، او دهغوى له تولو نه زياته ښكلا دهغوى په ويښتانو كي وه، اما دهغه له وفات نه وروسته دهغوى لپاره يو خاص حكم دى، چي په دنيا كي يوه ښځه هم ورسره په هغه كي برابره نده، او هغه دا چي له واده كولو څخه دهميشه لپاره دهغوى اميد قطع دى، نو هغوى دپيغمبر ﷺ سره دواده كولو په وجه تر مرګه پوري دهغو طلاق شوو ښځو په شان دي كومي چي په عدت[1] كي وي، او الله جل جلاله فرمايي:

---

(۱) عدت هغه ټاكلي شرعي مودي ته وايي چي ښځه يې له طلاق نه وروسته تيروي.(ژباړن)

﴿وَمَا كَانَ لَكُمْ أَن تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلاَ أَن تَنكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِن بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِندَ اللَّهِ عَظِيمًا﴾ [د الاحزاب سورت: ۵۳ آيت].

ترجمه: او تاسو لره نه ده روا چي دالله پيغمبر ته ضرر او تکليف ورسوئ، او تاسو ته روا نه ده چي دده ښځي (ازواج مطهرات) دهغه دوفات څخه وروسته په نکاح کړئ، بيشکه دا دالله په نزد ډيره لويه (ګناه) ده.

او له نارينه وو سره دواده کولو څخه نا اميدي دښايست دځيني شيانو دروا والي سبب وي، کوم چي بيله دې سبب نه روا نه وي[1].

نو پر ښځي باندي لازمه ده چي دخپل سر ويښتان وساتي، او سمبال يې کړي، چوټي* يې کړي، او ورته روا نه دي چي هغه دسر دپاسه دځټ لخوا نه راغونډ کړي.

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: لکه څنګه چي ځيني بد

---

(۱) اضواء البيان ۵۹۸/۵-۶۰۱، او ښځي ته روا ندي چي پدې کار کي دميړه اطاعت وکړي، ځکه دالله ﷻ په مخالفت کي دمخلوق اطاعت روا نه دی.

کاره ښځي خپل ويښتان يو چوټي* جوړ کړي او د اوږو په مينځ کي يې ځوړند کړي (مجموع الفتاوى ۱۴۵/۲۲).

او شيخ محمد بن ابراهيم دسعودي مفتي رحمت الله عليه وايي: او دا چي ځيني مسلماني ښځي پدې زمانه کي خپل ويښتان دکفارو په شان له يوې خوا نه را ټول کړي او دځټ لخوا يې راغونډ کړي، او يا يې دسر دپاسه راغونډ کړي، نو دا کار روا ندى، ځکه چي پدې کي دکفارو دښځو سره مشابهت دى، او له ابو هريره رضي الله عنه څخه په يو اوږد حديث کي روايت دى چي وايي: پيغمبر ﷺ فرمايي: «صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلاَتٌ مَائِلاَتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لاَ يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلاَ يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا» (مسلم روايت کړى دى).

ترجمه: په دوږخ کي دوې ډلـي دي چي ما (هيڅ) ندي ليدلي: يو هغه قوم دى چي دغوا دلکى په شان شلاخي (قمچيني) ورسره وي او خلك* په وهي، او (بله ډله) هغه پټې بربنډي، کږې وږې، ښځي دي چي سرونه يي داوښونو دکاږه بوکونو* په شان وي، (دا دوې ډلي به) جنت ته نه ځي، او نه به

دجنت بوی ورته رسيږي، او بې شکه چي (دجنت) بوی له دومره دومره مسافې څخه احساسيږي.

او ځيني علماوو د «مائلات مميلات» تفسير داسي کړی دی چي دوی خپل ويښته پداسي کاږه (بد شکل) ږمنځوي*، کوم چي بدکاري ښځي يې ږمنځوي*، او دا ږمنځول* دکفارو دښځو او دهغو مسلمانو ښځو په شان دی کوم چي ددوی تقليد او پيروي کوي[1].

لکه څنګه چي مسلمانه ښځه دويښتانو له خرييلو، او بي ضرورته لنډولو نه منع ده، همدارنګه په ويښتانو پوري دنورو ويښتانو تړلو نه هم منع ده، لکه څنګه چي په بخاري او مسلم کي روايت دی: «لَعَنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الواصِلةَ والمُستَوصِلةَ».

ترجمه: پيغمبر ﷺ پر ويښتانو تړونکې، او ويښتانو اخيستونکې دواړو باندي لعنت ويلی دی.

(الواصله): هغه ښځي ته وايي چي خپل ويښتان دبلي ښځي له ويښتانو سره ونښلوي، او (المستوصله): هغي ښځي

---

(۱) مجموع فتاوی الشيخ ۴۷/۲، او همدارنګه الايضاح والتبيين دشيخ حمود التويجري تاليف ۸۵ صفحه دي وکتل شي.

تـه وايـي چـي دبلـي ښځـي ويښـتان له خپلو ويښتانو سره ننښلول غـواړي، او دا کـار ځکـه حرام دی چـي پـدې کـي جعـل کـاري (ډوکـه بـازي) ده، او په اوسني وخت کي دمصنوعي سر اغوستل هم لـه همدې نـاروا کـار (جعلي ويښـتانو تړلـو) لـه جملي ځخـه دی، بخـاري او مسلم او نـورو دحديـث کتابونو روايت کوي چي معاويـه رضي الله عنه چي کله ومدينې ته راغی نو خطبه يې وويل، او يـوه غـنچه ويښـتان يـي راوويسـتل او ويـي ويل: ستاسو ښځو تـه ځـه پـيښه ده چـي پـه خپلو سرونو کي داسي ويښتان ږدي، ما دپيغمبر ﷺ ځخـه اوريدلـي دي چـي وايـي: «مَا مِنْ امرأةٍ تجعلُ في رأسِها شَعْراً مِن شَعْرِ غيرِها إلا كانَ زُوراً».

ترجمه: هـيڅ يـوه ښځـه پـه خـپل سـر کـي دبل چا ويښتان نه ايږدي، مګر داچي دا کار به جعل کاري او ساخته کاري وي.

او مصـنوعي ويښـته هغـه دي چـي د سـر دويښـتو پـه شـان جوړ شـوي وي، او پـه سر اغوسـتل يـي جعل کاري (ډوکه بازي) ګڼل کيږي.

ب- مسـلماني ښځـي تـه روا نـدي چي دوريځو ويښتان تول او يـا يـو ځه واخلي او يا يي کم کړي، او يا داسي مواد استعمال کـړي چـي ويښـتان تـول او يـا لـږ لـيري کـوي، ځکـه دا هغه ناروا

کار دی چي پيغمبر ﷺ دهغه پر کونکي لعنت ويلی دی، او پيغمبر ﷺ پر هغي ښځي چي دبل چا دوريځو ويښتان دښايست په مقصد اخلي، او پر هغي ښځي باندي چي بل څوك يې دوريځو ويښتان اخلي لعنت ويلی دی، او دا کار دخدای ﷻ دخلقت او جوړښت بدلول دي په کوم چي شيطان قسم کړي چي انسان به په هغه سره ګمراري، لکه څنګه چي الله ﷻ له هغه نه حکايت کوي: ﴿وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللّٰهِ﴾ [د النساء سورت: ۱۱۹آيت].

ترجمه: (شيطان وايي) او زه به حتماً دوی پدې وګمارم چي دخدای ﷻ خلقت او جوړښت بدل کړي.

او په صحيح حديث کي له ابن مسعود رضي الله عنه نه روايت دی چي وايي: «لَعَنَ اللّٰهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ وَالنَّامِصَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيِّرَاتِ خَلْقَ اللّٰهِ ﷻ».

ترجمه: الله ﷻ پر هغو ښځو چي بل چا ته شنه خالونه وهي او هغه چي خپل ځان ته شنه خالونه وهي، او پر هغو ښځو چي دبل چا ورځي اخلي، او هغه چي خپلي ورځي اخلي، او پر هغو ښځو چي دغاښونو مينځونه دښايست لپاره پراخوي، او دالله

ﷻ جوړښت بدلوي، لعنت ويلی دی.

او بيا ابن مسعود وويل: آيا پر هغه چا چي پيغمبر ﷺ لعنت ويلی دی لعنت ونه وايم، او هغه دالله ﷻ په کتاب کي هم راغلی دی، يعني دا قول دالله ﷻ: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا﴾ [د الحشر سورت: ٧ آيت].

ترجمه: او هغه څه چي پيغمبر ﷺ تاسو ته در کړي دي هغه واخلئ (عمل پري وکړئ)، او له کومو شيانو نه چي يې منعه کړي ياست ډډه وکړئ[1].

او پدې خطرناك افت چي لويه ګناه ده نن ورځ ډيري ښځي اخته شوي دي، تر دي پوري چي دورځو اخيستل (دښځو په نظر) د ورځني ضرورياتو څخه شميرل کيږي.

او ښځي ته روا نده چي پدې کار کي دخپل خاوند دغوښتني اطاعت وکړي؛ ځکه چي دا ګناه ده.

ج- مسلماني ښځي ته حرام دي چي خپل غاښونه وتوږي تر څو تر منځ يې وړې وړې مسافي پيدا کړي چي ښکلا يې

(١) دا قول ابن کثير په خپل تفسير ٣٥٩/٢ ددار الاندلس په چاپ کي ذکر کړی دی.

زياتـه شـي، خو کـه چيري غاښونـه بـد شـکله وي، او دهغـه لـه مينځه تلـو لـپاره عمليات تـه ضـرورت وي، او يـا چنجن وي او اصـلاح او جوړولـو ته ضرورت ولري، نو بيا څه پروا نشته، ځکه دا تـداوي او دبدشـکلئ دلـيري کولـو حکـم لـري، او دا کـار بـه دمتخصصي ډاکتري په لاس تر سره کيږي.

د- ښځـي تـه حـرام دي چـي پـه خـپل بـدن کـي شـنه خالونـه ووهـي، ځکـه پيغمـبر ﷺ پـر هغي ښځي چي بل چا ته او پر هغي ښځـي چـي خـپل ځـان تـه خالونـه وهـي، لعنـت ويلـى دى، او (الواشـمه) هغـي ښځي ته ويل کيږي چي دبل چا لاس او يا مخ په ستنو وهـي، او بـيا دا ځـاى پـه رانجو او يـا رنګ سره ډك کړي، او (المستوشـمه) هغي ښځي ته ويل کيږي چي د بل چا په ذريعه پـه خپل جسـم کـي خالونـه وهـي، او دا کار حرام او ناروا دى، او دغـتو ګناهونو څخـه شـميرل کـيږي، ځکه پيغمبر ﷺ پر هغه چا چي خـپله دا کـار کوي، او يا يي بل څوك په کوي، دواړو باندي لعنت ويلى دى، او لعنت بـيله لويـي ګناه څخه په بل څه باندي نه وي.

هــ- دښځـو لـپاره دنکريـزو کـول، او دويښـتانو رنګـول، او دګانو* استعمالولو حکم:

۱- نکريـزي کـول: امـام نـووي وايـي: دلاسـو او پښـو پـه

نکريزو سره کول دواده شوي ښځي لپاره مستحب دي، ځکه پدې باره کي مشهور احاديث راغلي دي.. (المجموع ٣٢۴/١)، او امام نووي هغه حديث ته اشاره کوي چي ابو داود روايت کړی دی: «چي يوې ښځي له عايشي *عنها رضي الله* څخه دنکريزو په باره کي پوښتنه وکړه، هغې وويل: څه باك نشته، لکن زه يي بد ګڼم، ځکه زما ګران پيغمبر ﷺ دهغه بوی بد ګاڼه»، او دا حديث نسائي هم روايت کړی دی، او له عايشې *رضي الله عنها* څخه همدارنګه روايت دی چي وايي: «يوې ښځي چي ليك يي په لاس کي وو -دپردې د شا نه- پيغمبر ﷺ ته اشاره وکړه، نو پيغمبر ﷺ يې لاس ونيو او ويي ويل: چي نه پوهيږم چي دا دسړي لاس دی، او که دښځي لاس؟ هغې وويل: دښځي لاس دی، نو پيغمبر ﷺ ورته وويل: که ته ښځه وای نو نوکونه به دي بدل کړي وای، يعني په نکريزو به دي رنګ کړی وای.

ليکن نوکان دي پداسي شي نه رنګوي چي دپوښ په شکل پرې پاتي شي[١] او په اوداسه کي (نوکانو ته داوبو درسيدلو مخه ونيسي.

---

(١) لکه دنوکانو خاص رنګ چي (رنګ ناخون) ورته وايي.

۲- اما دښځي لپاره دسر دويښتانو رنګول: که چيري ويښتان يي سپين وي نو د تور رنك څخه پرته بل رنګك دي ورکړي، ځکه له تور رنګك څخه پيغمبر ﷺ عامه منع کړېده.

امام نووي په رياض الصالحين (ص۳۲۶) کي دنارينه وو او ښځو لپاره دتور رنګك داستعمال دممنوع والي په باره کي يو باب ذکر کړی دی، او په (المجموع) کي وايي: دتور رنګك داستعمال په ممانعت کي دنارينه او ښځي په مينځ کي څه توپير نشته، او دا زمونږ مذهب دی.. (المجموع ۱/۳۲۴).

او دښځي لپاره دسر ويښتان رنګول چي له تور رنګك نه بل رنګك ته واوړي، زما په نظر روا ندي؛ ځکه چي هغه ته څه ضرورت نشته، او تور والی دويښتانو لپاره ښکلا ده، او بدرنګوالی ندی چي تغير ته حاجت ولري، او همدارنګه په هغه کي دکافرو دښځو سره مشابهت هم دی.

۳- دعلماوو په اتفاق سره ښځي ته روا دي چي دمعمول سره سم دسرو زرو او سپينو زرو ګانه* استعمال کړي، ليکن هغي ته روا نه دي چي خپل ګانه پردو يا غير

محرم[(۱)] نارينه وو ته ښکاره کړي، بلکه له هغوی نه به يې پټوي، خصوصاً د کور نه دوتلو، او دنارينه وو سره مخامخ کيدلو په حالت کي؛ ځکه دا دفتني سبب ګرځي، او ښځه لدې څخه منع شويده چي دپښو دزيوراتو (لکه پايزيبونو) آواز چي تر جامو لاندي (ګانه دي)[(۲)]، نارينه وو ته واوروي، نو دښکاره ګانه به څرنګه (پردو نارينه وو ته ښودل روا وي)؟.

---

(۱) غير محرم هغه چاته ويل کيږي چي دښځي نکاح ورسره روا وي.

(۲) الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ﴾ (النور: ۳۱ آيت)، ترجمه: او نه دي وهي پښې خپلي (په ځمکه) تر څو هغه زينت يې معلوم شي چي دوی يې پټوي.

دريم فصل

دحيض، استحاضې، او نفاس احكام

اول: حيض:

۱- دحيض تعريف:

حيض په لغت كي بهيدلو ته وايي، او په شريعت كي هغه ويني ته وايي چي دښځي درَحِم له بيخ نه پرته له كوم مرض او يا زخم نه په يو معلوم وخت كي ووځي، او دا دخداى ﷻ له جانبه دښځو لپاره يو طبيعي شى دى، چي خداى ﷻ په رَحم كي دحمل په موده كي دماشوم دتغذيي لپاره هغه پيدا كړيدى، چي وروسته له ولادت نه په شودو بدليږي، نو كله چي ښځه حامله نه وي، او ماشوم ته شودې نه وركوي، نو دا وينه بې مصرفه پاته شي، نو په يوه معين وخت كي راوځي، چي هغه ته دښځي مياشتنى عادت وايي.

۲- دحيض سن او عمر:

هغه عمر چي ښځي ته پكښي حيض راځي هغه لږ تر لږه نهه (۹) كاله تر پنځوسو (۵۰) كلونو پوري وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَاللاَّئِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِن نِّسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ

فَعِدَّتُهُنَّ ثَلاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللاَّئِي لَمْ يَحِضْنَ﴾ [د الطلاق سورت: ٤ آيت].

ترجمه: ستاسو هغه ښځې چې له حیض نه نا امیده وي، که په شك کې شوی، نو عدت[1] یې درې میاشتې دی، او دهغو ښځو عدت چې حیض یې نه وي راغلی (درې میاشتې دی).

نو نا امیده ښځې هغه دي: کومې چې پنځوسو (۵۰) کلو ته رسیدلې وي، او هغه ښځې چې حیض یې نه وي راغلی هغه دي: چې له نهو (۹) کلو نه وړې وي.

۳- دحائضې ښځې احکام:

الف- دحیض په حالت کې دهغې سره مجامعت کول (یوځای کیدل) ناروا دي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُواْ النِّسَاء فِي الْمَحِيضِ وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىَ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّهُ إِنَّ اللّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۲ آيت].

ترجمه: او له تا نه دحیض په باره کې پوښتنه کوي، ورته ووایه چې هغه یوه پلیتي ده، او په حیض کې له ښځو نه لیرې

---

(۱) عدت هغه موده ته وایي چې له طلاق نه وروسته یې باید ښځه په کور کې تیر کړي.(ژباړن)

اوسيږي، او مه ورته نژدې کيږئ تر هغه پوري چي پاکي شي، چي کله پاکي شي، نو بيا له هغي خوا نه ورته راشئ (مجامعت ورسره وکړئ) چي الله تاسو ته امر کړی دی، بيشکه چي الله توبه ايستونکي او ډير پاك کسان خوښوي.

او دا حراموالی (ناروا والی) تر هغه وخته پوري دی چي دحيض وينه بنده شي، او ښځه تری غسل وکړي او پاکه شي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىَ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّهُ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۲ آيت].

ترجمه: او هغوی (يعني خپلو ښځو) ته مه نژدې کيږئ تر څو پاکي شي، چي کله پاکي شي، نو بيا له هغي خوا څخه ورته راشئ (مجامعت ورسره وکړی) چي الله تاسو ته امر کړی دی.

او دحائضي ښځي خاوند ته روا دي چي بيله يو ځای کيدو څخه په بله هره طريقه چي وي خوند واخلي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «اِصْنَعُوا كلَّ شَيءٍ إلاّ النّكاح»(۱).

ترجمه: (له حائضي ښځي سره) بيله جماع (يو ځای کيدو)

(۱) مسلم روايت کړی دی.

ځخه نور هر څه وکړئ.

ب- حائضه ښځه به دحيض په موده کي لمونځ او روژه پريږدي، او کول يي ورته حرام دي صحيح ندي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ؟» (بخاري او مسلم روايت کړيدی).

ترجمه: آيا داسي نده چي کله ښځي ته حيض راشي نو نه لمونځ کوي او نه روژه نيسي؟

او چي کله له حيض نه پاکه شي، نو بيا به دروژې قضايي راوړي، او دلمانځه به نه راوړي، عائشه رضی الله عنها وايي: «كُنَّا نَحِيضُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَكُنَّا نُؤمَرُ بِقَضَاءِ الصَّومِ وَلاَ نُؤمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلاَةِ»(بخاري او مسلم روايت کړيدی).

ترجمه: مونږ به دپيغمبر ﷺ په زمانه کي حيض ليده، نو بيا به دروژې په قضايي راته امر کيده، او دلمانځه په قضايي به را ته امر نه کيده.

او -الله ﷻ ښه پوهيږي- چي فرق دادی، چي لمونځ ځو واره* تکراريږي، نو دتکليف او د سختی په خاطر يي قضايي فرض نده، او روژه داسي نده.

ج- حائضي ته حرام دي چي قرآن کريم بيله کوم حايل

(پوښ يا پردي) څخه مسه کړي، الله ﷻ فرمايي: ﴿لا يَمَسُّهُ إِلاَّ الْمُطَهَّرُونَ﴾ [د الواقعه سورت: ۷۹ آيت].

ترجمه: (قرآن کريم) به بيله پاکانو نه بل څوك نه مسه کوي.

او په هغه ليك کي چي پيغمبر ﷺ وعمرو بن حزم ته ليکلی وو راغلي دي: «لاَ يَمَسّ الْمُصْحَفَ إلاّ طَاهِرٌ» (نسائي او نورو روايت کړيدی).

ترجمه: قرآن کريم به څوك نه مسه کوي مګر دا چي پاك وي.

اما دحايضي دقرآن کريم تلاوت بيله دي چي هغه مسه کړي، دعلماوو په مينځ کي پدي کي اختلاف دی، نو داحتياط له کبله دي پرته له ضرورت نه دقرآن کريم تلاوت ونکړي، مثلاً که چيري (دقرآن) له هيريدلو نه وډار شي، (نو بيا يي تلاوت کول پروا نلري)، والله اعلم.

د- حائضي ښځي ته په کعبه باندي طواف کول حرام دي، نظر پدي قول دپيغمبر ﷺ وعائشي ته کله چي يي حيض راغی: «افعلي مَا يَفعلُ الحاجُّ، غيرَ ألاّ تَطُوفي بالبيتِ حَتى تَطْهُري» (بخاري او مسلم روايت کړی دی).

ترجمه: هغه څه وکړه چي حاجي يي کوي، مګر په کعبه به

طواف نه کوي تر هغه پوري چي پاکه شي.

هـ- حائضې ته په مسجد کي پاته کيدل حرام دي، نظر پدي قـول دپيغمبر ﷺ: «إِنِّي لا أُحِلُّ المَسْجِدَ لحائضٍ ولاَ لِجُنُبٍ» (ابو داود روايت کړی دی).

تـرجمه: زه دحائضـې او جُنُب لـپاره پـه مسـجد (کـي پاتـه کيدل) روا نه بولم.

او دپيغمبر ﷺ دا قـول: «إنّ المَسْـــجِدَ لا يَحِلُّ لحائض ٍولا جُنُبٍ» (ابن ماجه روايت کړی دی).

تـرجمه: پـه مسـجد کي (پاتـه کيدل) دحائضې او جنب لپاره روا ندي.

او حائضې تـه روا دي چي په مسجد کي تيره شي بيله پاته کـيدو څخـه، نظر پـدې حديث دعـائشـې رضي الله عنها چي وايـي: قـال رسـول الله ﷺ: «نَاوِلِــيني الخَمْــرَةَ مِنَ المَسجِدِ» فَقُلتُ: إني حَائضٌ، فَقَالَ: «إنّ حَيْضَتَكِ لَيْسَتْ بِيَدِكِ»[1].

تـرجمه: پيغـمبر ﷺ ورتـه وويـل: لـه مسـجد نـه مـا تـه وړه

---

(۱) پـه المنـتقى ۱/۱۴۰ کـي راغلـي دي: چـي دا حديـث مسـلم، تـرمذي، نسائي، ابو داود، او ابن ماجه روايت کړی دی.

پوزې راکړه، نو ما ورته وويل: چې زه حائضه يم، وېي ويل: چې ستا حيض ستا په لاس کې ندی.

او پروا نلري چې حائضه شرعي اذکار لکه کلمه، تکبير، تسبيح، او دوعاوي، او يا سهارني او مابنامني ذکرونه او وردونه، او دبيده کيدو او ويښيدو ذکرونه ووايي، او همدارنګه پروا نلري چې علمي کتابونه لکه تفسير، حديث، او فقه ووايي.

مسأله: د «صُفره» او «کُدره» حکم:

صُفره: هغه شي ته وايي چې دزَوي او نَو په شان وي او رنګ يي ژړ وي.

کُدره: هغه شي ته وايي چې رنګ يي دخړو او خيرَنو اوبو په شان وي.

نو کله چې له ښځي نه دحيض په وخت کي ژړي او يا خړي اوبه ووځي، نو هغه حيض ګڼل کيږي، او دحيض حکم لري، او که دحيض له وخت نه بغير په بل وخت کي ووځي نو هغه عادي اوبه دي او څه خاص حکم نلري، او ښځه پاکه بلله کيږي، نظر پدې قول د اُم عطيه رضي الله عنها چې وايي: مونږ کدره او صفره دحيض له پاکوالي نه وروسته په هيڅ شي نه شميرلو، دا حديث ابو داود روايت کړی دی، او د بخاري په روايت کي د «بعد

الطهر» لفظ ندی راغلی، او دا دمحدثينو په نظر دمرفوع حديث[(۱)] حکم لري؛ ځکه چي دا د پيغمبر ﷺ لخوا نه تقرير[(۲)] بلل کيږي، او (ددې روايت) مقابله معنا داده چي صفره او کدره دپاکيدلو نه مخکي دحيض حکم لري.

بله مسأله:

سوال: ښځه دحيض ختميدل په څه پيژني؟

جواب: دويني په دريدلو سره يي پيژني، او دهغه دوې نښي* او علامې دي:

اوله علامه: له حيض نه وروسته دسپينو اوبو[(۳)] راتلل، چي دګچو په شان به سپيني وي، او کله بيله سپين رنګ څخه بل رنګ وي، ځکه چي رنګ يي دښځو دمختلفو احوالو په اساس بيل او مختلف وي.

دوهمه علامه: وچوالی: او هغه دادی چي په خپل فرج

---

(۱) مرفوع حديث هغه ته ويل کيږي چي له پيغمبر ﷺ څخه مستقيماً روايت شوی وي.

(۲) تقرير دې ته ويل کيږي چي دپيغمبر ﷺ په وړاندي يو کار وشي، او يا يو څه وويل شي، او هغه نه منع نکړي.

(۳) چي هغه ته په عربي کي (القَصة البيضاء) وايي.

(شرمګاه) کي يوه ټوټه، يا پنبه (مالوچ) ننه باسي، او بيا وچه راووځي چي هيڅ شی پري نه وي، نه وينه، نه ژړي اوبه، او نه خړي اوبه.

۴- هغه څه چي ښځي ته دحيض نه وروسته لازم دي:

له حيض نه وروسته لازمه ده چي ښځه غسل وکړي، او هغه دا چي خپل ټول بدن په اوبو سره دپاکوالي په نيت ووينځي؛ نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ : «فإذا أقْبلتْ حيضتُكِ فدَعِي الصَلاةَ، وإذا أدْبَرَتْ فاغْتَسِلي وَصَلّي»[1].

ترجمه: کله چي دي حيض راشي، نو لمونځ پرېږده، او کله چي دي حيض لاړ شي، نو غسل وکړه، او لمونځ وکړه.

او دغسل ترتيب دادی: چي دجنابت دليري والي او يا دلمانځه يا دهغي په شان د بل شي لپاره دپاکوالي نيت وکړي، او بيا دي بسم الله ووايي، او بيا دي اوبه پر ټول بدن توی کړي، او دويښتانو بيخونه دي لامده کړي، که چوټي* وي خلاصول يي لازم ندي، يواځي دي اوبه پري واچوي، او که چيري سدر[2]

(۱) بخاري روايت کړيدی.

(۲) سدر يا (بيره) يو طبيعي بوټی دی چي دکاليو او نورو شيانو دپاکوالي =

او يا نور پاکونکي مواد[1] له اوبو سره استعمال کړي نو ښه به وي، او مستحبه ده چي يو څه پنبه واخلي چي په مشك يا بل څه سره خوشبويه وي، او په خپل فرج[2] کي دي دغسل نه وروسته کښېږدي، ځکه چي پيغمبر ﷺ اسماء رضي الله عنها ته پدې سره امر کړی وو (مسلم روايت کړی دی).

يوه مهمه پاملرنه:

کله چي حائضه او يا نفاس لرونکي ښځه له لمر لويدلو نه مخکي پاکه شي، نو دنومړي ورځي دماسپښين او مازديګر لمونځونه پري لازم دي، او که د لمر ختو نه مخکي پاکه شي، نو دنومړي شپې دماښام او ماسختن لمونځونه پري لازم دي؛ ځکه چي دعذر په صورت کي ددوهم لمانځه وخت داول لمانځه لپاره هم وخت بلل کيږي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: او لدې کبله اکثره علماء لکه مالك، شافعي او احمد رحمت الله عليهم-

---

پخاطر له اوبو سره استعماليږي.(ژباړن)

(١) لکه صابون او داسي نور.(ژباړن)

(٢) فرج دښځي شرمګاه او غليظه عورت ته وايي.(ژباړن)

پدې نظر وو چې کله حائضه دورځي په آخره کي پاکه شي، نو د ماسپښين او مازديګر لمونځونه به دواړه کوي، او که دشپې په اخره کي پاکه شي، نو دماښام او ماسختن لمونځونه به دواړه کوي، لکه څنګه چې له عبد الرحمن بن عوف او ابو هريره او ابن عباس ﷺ څخه روايت شوي دي؛ ځکه چې دعذر په حالت کي د دواړو لمونځونو وخت مشترك وي، او که چيري دورځي په آخر کي پاکه شي نو د ماسپښين وخت پاتي وي، نو هغه به له مازديګر نه مخکي کوي، او که دشپې په آخره کي پاکه شي، نو دعذر په صورت کي دماښام وخت پاتي دی، نو دماسختن نه مخکي به يي کوي (مجموع الفتاوی ۲۲/۴۳۴).

او که چيري پرې ديو لمانځه وخت داخل شي او بيا حيض او يا نفاس ورته راشي مخکي لدې نه چې لمونځ وکړي، نو راجحه قول دادی: چې دهغه لمونځ قضايي پرې لازمه نده، کوم چې اول وخت يي پري داخل شوی وو، او له لمانځه څخه مخکي ورته حيض او يا نفاس راغلی وو.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه پدې مسأله کي وايي: او ددليل په لحاظ دابو حنيفه او مالك مذهب ظاهره دی، او هغه دا چې حائضې باندي هيڅ شی لازم ندي؛ ځکه قضاء په نوي امر لازميږي، او دلته دقضايي راوړلو لپاره کوم

امر نشته، او ځکه چي هغې دا لمونځ په جائزه طریقه سره وروسته کړی دی، نو دا ملامته نده، اما ځوك چي له لمانځه نه ویده شي، او یا یي هیر شي، که څه هم دهغوی تقصیر نشته، خو کوم لمونځ چي دوی یي کوي هغه قضایي ندی، بلکه ددوی په حق کي دلمانځه وخت هغه دی چي کله دوی راویښ شي او یا وریه یاد شي (مجموع الفتاوی ۳۳۵/۲۳).

دوهم: استحاضه:

۱ - داستحاضې احکام:

استحاضه: هغه ویني ته وایي چي بې وخته له یو رګ نه - چي (عاذل) ورته وایي- را ووځي، او دمستحاضې[(۱)] حالت پیژندل ګران دی، پدې چي دحیض وینه داستحاضې له ویني سره مشابهت لري.

نو که چیري له هغې نه په دوامداره یا غالب وخت وینه راتلله، نو آیا کومه وینه دحیض ده، او کومه داستحاضې ده چي دهغه په وجه لمونځ او روژه نه پریښودل کیږي؟، ځکه استحاضه دپاکو ښځو حکم لري، نو دهغې په خاطر د

---

(۱) مستحاضه هغه ښځي ته ویل کیږي چي داستحاضې په حالت کي وي، او بیان یي په راتلونکي کرښو کي کیږي.(ژباړن)

استحاضې درې حالته دي:

اول حالت:

که ښځه مخکي لدې نه چي استحاضه ورته راشي، يو معين او معلوم عادت ولري، چي له استحاضې نه مخکي به مثلاً پنځه (۵) او يا اته (۸) ورځي دمياشتي په اوله او يا مينځ کي حيض ورته راتلی، نو دې ته دخپل حيض ورځي معلومي وي، نو دا ښځه به دخپل تاکلي عادت په اندازه حيض ګڼي، او لمونځ او روژه به پريږدي، او دهغي لپاره دا دحيض د احکامو اعتبار لري، او چي کله يي دعادت ورځي ختمي شوې، غسل به کوي، او لمونځ به کوي، او باقي راتلونکې وينه استحاضه ګڼل کيږي، نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ اُم حبيبه ته: «امْكُثِي قَدْرَ مَا كَانَتْ تَحْبِسُكِ حَيْضَتُكِ ثُمَّ اغْتَسِلِي وَصَلِّي» (مسلم روايت کړی دی).

ترجمه: ستا دحيض دورځو په اندازه کښينه او انتظار وکړه، او بيا غسل وکړه، او لمونځ وکړه، او نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ وفاطمه بنت ابي حبيش ته: «إِنَّمَا ذَلِكِ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِحَيْضٍ فَإِذَا أَقْبَلَتْ حَيْضَتُكِ فَدَعِي الصَّلاَةَ» (بخاري او مسلم روايت کړی دی).

ترجمه: دا (استحاضه) ديو رګ (وينه) ده، او حيض ندی، نو کله چي دي حيض راغی، نو لمونځ پريږده.

دوهم حالت:

که چيري هغې کوم معلوم او معين عادت نه درلود، خو وينه يې معلومداره وه، يعني ځيني د هغې به دحيض صفت لرلو، يعني توره به وه، او يا به ټينګه (ګاټه) وه، او يا به يې بوی درلود، او نوره (باقي) وينه به دحيض دويني په شان نه وه، يعني سره به وه، او يا به يې بوی نه درلود، او يا به ټينګه (ګاټه) نه وه، نو پداسي حالت کي هغه وينه چي دحيض دويني صفات پکښې وي هغه حيض دی، په هغه کي به لمونځ او روژه پريږدي، او ماسوا لدينه نوره وينه داستحاضې وينه ده، دحيض دويني په آخر کي به غسل کوي، او لمونځ به کوي، روژه به نيسي، او دا دپاکي ښځي حکم لري، نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ وفاطمه بنت ابي حبيش ته: «إِذَا كَانَ دَمُ الْحَيْضَةِ فَإِنَّهُ أَسْوَدُ يُعْرَفُ فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَأَمْسِكِي عَنْ الصَّلاَةِ فَإِذَا كَانَ الاخَرُ فَتَوَضَّئِي وَصَلِّي» (ابوداود او نسائي روايت کړی دی، او ابن حبان او حاکم هغه صحيح حديث ګڼلی دی).

ترجمه: که چيري حيض وي، نو دهغه (وينه) تور رنګې وي

پيژندلې شي، نو لمونځ مه کوه، او که چيري بل څه وو، نو اودس وکړه او لمونځ وکړه.

نو پدې حديث کي دا (خبره) واضحه ده چي مستحاضه به دويني صفت او حالت ته ګوري، او په هغه سره به دحيض او استحاضې په مينځ کي فرق کوي.

دريم حالت:

که چيري ښځي نا معلومه عادت درلود، او ورته معلوم نه وو، او ويني څه خاص صفت او حالت نه درلود چي په هغه سره دحيض او استحاضې تميز وکړي، نو دا به دحيض اکثره او غالبه موده يعني شپږ (۶)، يا اووه (۷) ورځي له هري مياشتي نه حيض ګڼي، ځکه دا داکثرو ښځو دحيض موده ده، نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ وحمنه بنت جحش ته: «إِنَّمَا هِيَ رَكْضَةٌ مِنْ الشَّيْطَانِ فَتَحَيَّضِي سِتَّةَ أَيَّامٍ أَوْ سَبْعَةَ أَيَّامٍ، ثُمَّ اغْتَسِلِي فَإِذَا اسْتَنْقَأْتِ فَصَلِّي أَرْبَعَةً وَعِشْرِينَ لَيْلَةً أَوْ ثَلاثَةً وَعِشْرِينَ لَيْلَةً وَأَيَّامَهَا وَصُومِي وَصَلِّي فَإِنَّ ذَلِكِ يُجْزِئُكِ وَكَذَلِكِ فَافْعَلِي كَمَا تَحِيضُ النِّسَاءُ» (بخاري، مسلم، ترمذي، نسائي، او ابو داود روايت کړي دی، او ترمذي هغه صحيح حديث ګڼلی دی).

ترجمه: دا (استحاضه) دشيطان لخوا يو حرکت دی، نو ته

شپږ او يا اووه ورځي حيض وګڼه، او بيا غسل وکړه، او چي کله پاکه شوې، نو څلورويشت (۲۴) او يا درويشت (۲۳) ورځي لمونځ وکړه، او روژه ونيسه، دا ستا لپاره روا ده، او همدارنګه عمل وکړه لکه څنګه چي يې نوري ښځي په حيض کي کوي.

او دمخکنيو خبرو خلاصه داده: چي عادت لرونکې ښځه به خپل عادت ګوري، او کومه چي وينه يي خاص اوصاف لري هغه به په هماغه اوصافو عمل کوي، او کومه چي دا دواړه نه لري، نو هغه به شپږ او يا اووه ورځي حيض ګڼي، او پدې سره دهغه دريو واړو روايتونو په مينځ کي جمع او توافق راځي چي د پيغمبر ﷺ نه دمستحاضې په باره کي راغلي دي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: او کومي علامې چي علماوو پدې باره کي ذکر کړي دي، هغه شپږ علامې دي: يا به عادت وي، او عادت له ټولو نه قوي علامه ده، ځکه چي دلته اصل دحيض حالت دی، نه بل څه.

او يا به تميز[1] وي، ځکه چي توره، ټټه (ټينګه) او بد

---

(۱) د تميز څخه مقصد دادی چي دښځي وينه خاص اوصاف او مشخصات ولري، لکه مخکي چي دهغه بيان وشو.(ژباړن)

بویه وینه کې دحیض احتمال له سري ویني نه زیات دی.

او یا داکثرو ښځو عادت ته اعتبار ورکول دي؛ ځکه چې اصل دادی چې یو فرد باید داکثریت په حکم پوري وتړل شي، او دا درې علامې په احادیثو او قیاس سره ثابته دي.

او بیا یې نوري پاتې علامې ذکر کړې، او په آخر کې وایي: او په ټولو کې راجح او حق قول دادی: چې هغه علامو ته اعتبار ورکړل شي کومې چې په احادیثو کې راغلې دي، او پرته لدې نه نور علائم لغو شي.

۲- پر مستحاضې باندې دپاکوالي حکم کولو په صورت کې لازمي احکام:

الف: کله چې یې دحیض معیني ورځې پای ته ورسیږي نو غسل پرې لازمیږي لکه څنګه چې یې مخکې بیان وشو.

ب: هر لمانځه ته به خپل فرج پریمینځي، او په هغه کې به پنبه او یا دهغه په شان بل شی ایږدي چې وینه بنده کړي، او هغه به په یو څه وتړي چې ونه لویږي، او بیا به دهر لمانځه دوخت دداخلیدلو سره اودس کوي، نظر پدې قول د پیغمبر ﷺ دمستحاضې په باره کې: «تَدَعُ الصَّلَاةَ أَيَّامَ أَقْرَائِهَا ثُمَّ تَغْتَسِلُ وَتَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ» (ابو داود، ابن ماجه او ترمذي روایت

کړی دی، او ترمذي دهغه په باره کي وايي: دا حديث حسن دی).

ترجمه: دخپل حيض په ورځو کي به لمونځ پريږدي، او بيا به غسل کوي، او دهر لمانځه لپاره به اودس کوي.

او فرمايي: «أَنْعَتُ لكِ الكُرْسَفَ تَحْشِينَ بِهِ المَكَانَ».

ترجمه: له ځان لپاره پنبه وغواړه او په دا ځای[1] کي کښيږده.

او کيدلای شي چي اوس دپنبي په ځای هغه خاص طبي نيکرونه* استعمال شي چي دهمدې غرض لپاره جوړ شوي دي.

دريم: نفاس:

الف: دنفاس تعريف او موده:

نفاس: هغه وينه ده چي دولادت په وخت کي او وروسته له هغه ځخه له رَحِم نه راځي، او دا هغه باقي وينه ده چي په رَحِم کي دحمل په وخت کي پاته وه، نو چي کله ولادت وشي دا وينه لږه لږه راوځي، او کومه وينه چي له ولادت نه لږ مخکي ښکاره شي او دولادت نښي پکښې وي نو هغه هم دنفاس وينه ده، او

(۱) يعني فرج. (ژباړن)

ځيني فقهاوو هغه له ولادت نه مخکې په دوو او يا درويو ورځو مقيده کړې ده، خو غالبه داده چي نفاس له ولادت سره يو ځای وي.

او په زيږيدلي ماشوم بايد انساني خلقت ظاهره وي، او کمه موده چي په هغه کي دماشوم انساني خلقت واضحه کيږي (۸۱) ورځي ده، او ډيره موده دري مياشتي ده، نو که چير لدې مدې (۸۱ ورځو) نه مخکې ماشوم وشي (نقصان وکړي)، او له هغه سره وينه راشي، نو هغه ته دي توجه نه کوي او دهغه لپاره به لمونځ او روژه نه پريږدي، ځکه چي دا فاسده وينه ده، او داستحاضې حکم لري.

زياته موده دنفاس غالباً (۴۰) ورځي ده، چي له ولادت سره او يا دوي دري ورځي له هغه نه مخکې شروع کيږي، لکه څنګه چي يي مخکې ذکر وشو، نظر پدې حديث دام سلمه رضي الله عنها چي وايي: «كَانَتْ النُّفَسَاءُ تَجْلِسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرْبَعِينَ يَوْمًا» (ترمذي روايت کړی دی).

ترجمه: زچه (نفاسداره ښځه) به د پيغمبر ﷺ په زمانه کي څلويښت ورځي کښيناستله.

او علماوو پدې باندي اتفاق هم کړی دی، لکه څنګه چي

ترمذي او نورو هغه نقل کړی دی.

او که چيري له ځلوېښتو ورځو نه مخکي پاکه شي او وينه يي ودريږي، نو غسل به کوي او لمونځونه به کوي، دنفاس دکمي مودې معينه اندازه نشته، ځکه چي دهغه تعين ندی راغلی، او که چيري ځلوېښت ورځي پوره شوي او وينه يي بنده نه شوه، که يي دحيض ورځي وي، نو حيض ګڼل کيږي، او که يي دحيض ورځي نه وې، او وينه جاري وه نو دا استحاضه ده، او عبادت (لمونځ ، روژه او نور) به له (۴۰) ورځو نه وروسته نه پريږدي، او که چيري وينه له (۴۰) ورځو نه واوړي خو دوام ونکړي، نو پدي کي دعلماوو اختلاف دی.

ب: دنفاس متعلق احکام:

نفاس په لاندني احکامو کي د حيض حکم لري:

۱- په ځلوېښتي کي ښځي سره جماع کول حرام دي، لکه څنګه چي له حائضې سره جماع حرامه ده، او بيله جماع څخه نور خوند اخيستل (له دواړو سره) روا دي.

۲- په ځلوېښتي کي ښځي ته دحائضې په شان روژه نيول او لمونځ کول، او دکعبې طواف حرام دی.

۳- په نفاس لرونکي ښځي دحائضې په شان دقرانکريم مسه کول او دهغه تلاوت حرام دي، مګر که د هيريدلو ويره

ورسره وي.

۴- په نفاس لرونکي ښځي دحائضې په شان دفرضي روژې قضايي راوړل فرض دي.

۵- په نفاس لرونکي ښځي باندي دنفاس نه وروسته غسل کول فرض دي، لکه څنګه چي پر حائضې فرض دي.

ددې مسائلو دلائل په لاندي ډول دي:

۱) له ام سلمه رضي الله عنها نه روايت دی: «كَانَتْ النُّفَسَاءُ تَجْلِسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرْبَعِينَ يَوْمًا» (ترمذي روايت کړی دی).

ترجمه: زچه (نفاس داره ښځه) د پيغمبر ﷺ په وخت کي څلوېښت ورځي کښيناستله.

مجد ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: «زه وايم: دحديث معنا داده: پدې باندي ورته امر کيدی چي تر څلوېښتو ورځو پوري کښيني، تر څو حديث دروغ ونه ګڼل شي، ځکه چي ممکنه نده ديوه عصر ټولي ښځي په نفاس او حيض کي يو شانتي عادت ولري (المنتقی ۱/۱۸۴۹)

۲) له ام سلمه رضي الله عنها نه روايت دی چي وايي: «كَانَتْ الْمَرْأَةُ مِنْ نِسَاءِ النَّبِيِّ ﷺ تَقْعُدُ فِي النِّفَاسِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً لاَ يَأْمُرُهَا

النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَضَاءِ صَلاَةِ النِّفَاسِ» (ابو داود روايت کړې دی)

ترجمه: د پيغمبر ﷺ له ښځو نه به يوه په نفاس کي ځلويښت شپي کښيناستله، او پيغمبر ﷺ به ورته د ځلويښتي دلمونځ دقضايي امر نه کولو.

مسأله:

که زچه (نفاس لرونکي) ښځي وينه له ځلويښتو ورځو نه مخکي بنده شي، او غسل وکړي، او لمونځ وکړي او روژه ونيسي، او بيا په ځلويښتو ورځو کي دننه وينه راشي، نو صحيح داده چي دا نفاس ګڼل کيږي کښيني به، او کومه روژه يي چي دپاکی په ورځو کي نيولي ده هغه صحيح ده، قضايي پري نشته [(۱)].

(۱) پدې باره کي دي دمحمد بن ابراهيم دفتاوی مجموعه ۲/۱۰۲، او دشيخ عبد العزيز بن باز فتاوی ۱/۴۴، د(مجلة الدعوة) چاپ، او دابن قاسم حاشيه پر زاد المستقنع باندي ۱/۴۰۵، او رسالة الدماء الطبيعية للنساء دشيخ محمد صالح العثيمين تاليف ۵۵-۵۶ صفحه، او (الفتاوی السعدية) ۱۳۷ صفحه وکتل شي.
او محمد بن ابراهيم په خپله فتاوی کي وايي: او دروژي قضايي دي
=

بله مسأله:

شيخ عبد الرحمن بن سعدي رحمت الله عليه وايي: «له وراندي خبرو نه دا ظاهره شوه چي دنفاس دويني سبب ولادت دی، او داستحاضې وينه هغه عارضي وينه ده چي دمرض په وجه وي، او دحيض وينه اصلي وينه ده، والله أعلم (إرشاد أولي الأبصار والألباب ۲۴)

دګوليو خوړل:

څه باك نشته كه ښځه دحيض دمنع كولو ګولی وخوري كه هغه د هغې صحت ته تاوان او ضرر ونلري، نو كله چي ګولی وخوري او حيض يي رانشي، نو بيا لمونځ كول، روژه نيول، او د كعبي شريفي طواف كول، دا ټول دنورو پاكو ښځو په شان ورته روا دي او صحت لري.

راوړي، او دلمانځه قضايي دي نه راوړي، او دا يو مجمله خبره ده، ځكه ددي بيان يي ندی كړی چي دكومه روژې قضايي لازمه ده، ايا هغه روژه چي دنفاس په وخت كي دپاكی په ورځو كي نيولې ده، او كه هغه چي دويني دراګرځيدلو وروسته يي پري اينبې ده؟ او شايد دهغه مقصد به دا دوهمه خبره وي.

داولاد نقصانولو حکم:

اې مسلماني خوري، کوم شی چي الله ﷻ ستا په رحم کي پيدا کړی دی، ته يي پر هغه امانتداره ګرځولې يې، نو هغه به نه پټموې، الله ﷻ وايي: ﴿وَلاَ يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِن كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ﴾ [د البقرة سورت: ۲۲۸ آيت].

ترجمه: دوی (ښځو) ته روا ندي هغه څه پټ کړي هغه څه چي الله ﷻ ددوی په رَحِمونو کي پيدا کړي دي، که دوی په الله او داخرت په ورځ باندي ايمان لري.

او په مختلفو وسيلو سره دهغه (اولاد) په نقصانولو (غورځولو) او له هغه نه دخلاصون کوښښ ونکړې، څکه الله ﷻ تاته په رمضان کي دروژې خوړل روا کړي دي، کله چي تاته يي نيول دحمل په وخت کي سخت وي، او يا حمل (ماشوم) ته ضرر رسوي.

او کوم عملياتونه چي نن ورځ دنقصانولو لپاره مينځ ته راغلي دي حرام دي، او که چيري په ماشوم کي روح پوکل شوی وي، او دنقصانولو په وجه مړ شي، نودا دانسان په ناحقه سره

وژل دي، او په هغه سره دقتل ټول احکام ثابتيږي، لکه دیَت[۱] ورکول چي اندازه يې خاص تفصيل لري، او دځيني علماوو په نزد کفاره اداء کول، چي هغه ديوه مؤمن مريي آزادول دي، او که يې قدرت او وسه نه وه (او يا يې ونه موند)، ددوو مياشتو پر له پسي روژه نيول دي، او ځيني علماوو دا عمل (يعني نقصانول) په کوچني ډول دژوندي نجلي* دښخولو په شان بولي، محمد بن ابراهيم رحمت الله عليه وايي: «دحمل (دمور په نس کي ماشوم) دنقصانولو کوشش کول ناروا دي، تر هغه پوري چي مرګ يې يقيني نه وي ثابت شوی، او که چيري په يقيني توګه مړ وي نو بيا يې نقصانول جائز دي[۲].

او د(هيئة كبار العلماء) دشوری (۱۴۰) نمبر فيصله په ۲۰/۶/۱۴۰۷هـ تاريخ پدې هکله داسي ده:

۱- دحمل نقصانول په مختلفو مراحلو کي پرته له يو شرعي عذر څخه روا ندي، او هغه هم په يوه محدوده اندازه

---

(۱) دیَت هغه عوض (پيسې او نور څه) دی چي قاتل يې د مړي په بدل کي د مړي خپلوانو (اولياوو) ته ورکوي.(ژباړن)

(۲) مجموع فتاوی الشيخ محمد بن ابراهيم ۱۵۱/۱۱.

سره.

۲- که حمل دجوړښت په اوله مرحله (دڅلويښت ورځو په موده) کي وي، او نقصانول يي پدې موده کي ددې ويري څخه وي چي تربيه کول به يي ورته ګران وي، او يا به يي دژوند او تعليم احتياجات پوره نکړای شي، او يا يي دآينده ژوند څخه په ويره کي وي، او يا موجوده اولادونه دځان لپاره کافي وبولي، نو پدې صورت کي نقصانول جائز ندي.

۳- که حمل د(عَلَقِې)(۱) او (مُضغِې)(۲) په مرحله کي وي، نو نقصانول يي روا ندي، مګر که يوه طبي معتبره کميټه دحمل پاتي والی دمور دصحت لپاره خطر وبولي، که چيري دحمل په پاتي کيدو کي دمور دمينځه تلو او هلاکت ويره وي، او وروسته لدې چي ټول ممکنه وسائل ددې خطر دمينځه وړلو نه عاجز شي، نو بيا يي نقصانول روا دي.

۴- ددريمي مرحلې او څلورو مياشتو پوره کيدو نه وروسته يي هم نقصانول ندي روا، مګر که دمعتبرو او

---

(۱) عَلَقَه: دويني ټوټي ته وايي، او حمل په دوهمه څلويښتو ورځو کي دويني ديوي ټوټې په شان وي.

(۲) مُضغَه: دغوښو ټوټې ته وايي، او حمل په دريمه څلويښتو ورځو کي دغوښي ديو ټوټي په شان ګرځي.

متخصصو ډاکټرانو يوه مجموعه دا فيصله وکړي چې دحمل پاتي کيدل په خيټه (نس) کي دمور دهلاکت سبب ګرځي، او ټول ممکنه وسائل دهغې دژوند په ژغورلو کي ناکامه شي، نو بيا يې نقصانول روا دي، او نقصانول يې پدې وجه دلته روا دي، چې پدې کي ددوو ضررونو تر منځ له ټولو څخه دلوی او ستر ضرر مخنيوی کيږي، او ددوو مصلحتونو نه لوی او ستر مصلحت ترلاسه کيږي.

او شورى پداسي حال کي چې نومړي حکم صادروي، دالله ﷻ څخه دويري او تقوی توصيه کوي، او دا چې په نومړي مسأله کي بايد له احتياط نه کار واخيستل شي، او الله توفيق ورکونکى دى، وصلى الله على نبينا محمد وآله وصحبه وسلم.

او د(الدمـــاء الطبيعية للنساء) په رساله کي شيخ محمد بن عثيمين داسي وايي: که يي چيري له نقصانولو نه مقصد دماشوم له مينځه وړل وي، او دا په ماشوم کي له روح پوکولو نه وروسته وي، نو بيشکه دا کار حرام دى، ځکه دا دانسان په ناحقه وژل دي، او دمعصوم انسان وژل په قرآن او حديث او اجماع سره حرام دي[1].

او امام ابن جوزي د(احکام النساء) په کتاب کي وايي:

---

(١) دنومړي رسالي ۶۰ صفحه دي وکتل شي.

پدې چې دنکاح څخه مقصد داولاد راوړل دي، او له هر مني (١) څخه اولاد نه کيږي، نو کله چې اولاد وشي، نو اصلي مقصد تر سره شي، نو دهغه نقصانول دنکاح داصلي حکمت او مقصد مخالفت دی، خو که دا دحمل په اوله مرحله کې له روح پوکلو نه مخکې وي، نو ډيره لويه ګناه ده، ځکه چې حمل لدې نه وروسته دکمال درجې او دخلقت پوره کيدلو ته درسيدلو په لور روان وي، ليکن ګناه يې له هغه حالت نه کمه ده کله چې په هغه کې روح پوه شي او ژوندی شي، نو که ښځه دژوندي ماشوم نقصان وکړي، دا به داسې وي لکه چې مومن انسان يې وژلی وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ ﴿بِأَيِّ ذَنبٍ قُتِلَتْ﴾ [د التکوير سورت: ٨-٩ آيتونه] (٢).

نو اې مسلماني خوري له الله ﷻ نه وويريږه، او دهيڅ غرض اومقصد لپاره ددې ناوړه جرم اقدام ونکړې، او په دې ناوړه او ګمراه کونکې تبليغاتو، او ناروا رواجونو باندې چې عقل او دين يې نه مني- ونه غوليږې.

---

(١) (مني) هغه اوبه دي، چې له نارينه څخه دجماع په وخت کې وځي.(ژباړن)

(٢) احکام النساء ص١٠٨-١٠٩.

څلورم فصل

دجامو او حجاب احکام

اول: دمسلماني ښځي دشرعي جامو (لباس) کيفيت:

۱- دمسلماني ښځي جامې بايد لويې او پراخه وي او ټول جسم يې له نا محرمه نارينه وو نه پټ کړی وي، او خپلو محرمو کسانو ته بايد له معمول سره سم پرته له مخ، ورغويو، او پښو نه بل هيڅ ځای ښکاره نکړي.

۲- جامې بايد مستوري وي چي دهغي د لاندي څه ښکاره نشي، نو داسي نازك نه وي چي دهغي لاندي دپوست رنګ ځني ښکاره شي.

۳- جامې بايد داسي تنګي نه وي چي داعضاوو حجم او اندازه وښايي، په صحيح مسلم کي له پيغمبر ﷺ نه روايت دی چي فرمايي: «صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلاَتٌ مَائِلاَتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لاَ يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلاَ يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا»

(مسلم روايت كړی دی).

ترجمه: په دوږخ كي دوې ډلي دي چي ما (هيڅ) ندي ليدلي: يو هغه قوم دی چي دغوا دلكۍ په شان شلاخي (قمچيني) ورسره وي او خلك* پرې وهي، او (بله ډله) هغه ښځي دي چي سرونه به يي داوښونو دكاږه بوكونو* په شان وي، جنت ته به نه ځي، او نه به يې بوی ورته رسيږي، او بيشكه چي (دجنت) بوی له دومره دومره مسافي نه احساسيږي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: «او د پيغمبر ﷺ ددې قول (كاسيات عاريات) تفسير يي داسي كړی دی: چي ښځه داسي جامې واغوندي چي بدن يي نه پټوي، نو دې خو جامې اغوستي وي، خو په حقيقت كي بربنډه وي، مثلاً داسي نرۍ (نازكي) جامې واغوندي چي دپوست رنګ او كيفيت معلوموي، او يا داسي تنګي جامې واغوندي چي دجسم مختلفي حصي او اندامونه لكه كوناټي، ليچي او نور ځايونه وښايي.

دښځي لپاره مناسبي جامې هغه دي چي دا پټوي، او داسي پنډي او لويي وي چي جسم يي نه ښكاره كوي، او نه يي داندامونه حجم او اندازه ښايي (مجموع الفتاوی ۲۲/۱۴۶)

۴- ښځه بايد په خپلو جامو کي له نارينه وو سره مشابهت ونلري، ځکه پيغمبر ﷺ پر هغه ښځو باندي لعنت ويلى دى چي خپلي جامي د نارينه وو په شان جوړوي، او دښځي مشابهت له نارينه وو سره په جامو کي دادى: چي داسي جامي واغوندي چي هغه دنوعيت او اوصافو په لحاظ دهري ټولني درسم ورواج سره سم خاص د نارينه وو لپاره وي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: «دنارينه وو (سړو) او ښځو دجامو تر مينځ فرق پدي اساس دى چي کوم لباس دنارينه وو لپاره مناسب وي، او کوم دښځو لپاره مناسب وي، نو (نارينه او ښځي هر يو) دهماغه (مناسبو) جامو په اغوستلو سره مامور دي، ښځو ته په پرده (حجاب) او له برېنډوالي نه په ځان ساتلو امر شوى دى، نو ځکه ورته په آذان او لبيك ويلو کي دآواز پورته کولو، او صفا ومروا ته دختلو، او په احرام کي لکه دسړي په شان دجامو دايستلو اجازه نده ورکړه شوې، لکه څنګه چي نارينه وو ته امر شوى دى چي جامې په احرام کي وباسي، او سر لوڅ کړي، او هغه عادي جامې چي داندامونو په اندازه جوړي شوي وي وانه غوندي، نو قميص، پرتوګ، خولۍ، او موزي بايد وانه غوندي... اما ښځه له جامو اغوستو نه نده منعه شوې، ځکه چي هغې ته ځان پټول او سَتر

کـول لازم دي، او دهغـه مخالفـت ورتـه روا نـدی، ليکـن د نقاب، او لاسکلو* اغوسـتو څخه منعه شوې ده، ځکه دا هغه لباس دی چـي اندامونـو بـاندي جوړ شـوی دی او ضـرورت ورتـه نشـته، او بيا يـي دا خبره کړې ده چي خپل مخ به له نارينه وو څخه پرته له نقاب څخـه پـه کـوم بل شی پټوي... او پـه آخر کـي وايـي: «نو کله چـي دا خبـره روښانـه شوه چـي دنارينه وو او ښځو دلباس تـر منځ بـايد داسـي فـرق وي چـي پـه هغـه سره دښځـو او نارينه وو توپير وشـي، او داچـي دښځـو جامې بـايد داسـي وي چـي پـه هغـه سره دښځـي دسَتر او پردې (حجاب) مقصد تر سره شي، نو پدي باب او دې مسـاله کـي اسـاس او اصـل پـه ښه توګه په ګوته کيږي، نو دا خبـره روښانـه شـوه چـي کـه کومـي جـامې او لـباس چـي زياتره دنارينه لخوا اغوسـتل کيده، نـو د هغـه له اغوسـتو څخـه ښځه مـنعه ده...، او بـيا وايـي: او چـي کلـه پـه کـوم لـباس کـي سـتر لـږ وي، او هـم يـکـي له نارينـه وو سره مشـابهت وي، نـو دهغـه څخه ددې دوو سـببونو پـه وجـه مـنعه شـويده، والله اعلـم (مجمـوع الفتاوی ۲۳/۱۴۸-۱۵۵، ۱۴۹)

۵- دښځـي جـامې بـايد دومـره ښايسـته نه وي چـي دکـور نه دوتلـو پـه وخـت کـي دخلکو توجه جلب کړي، تر څو له هغو ښځو نه ونه ګڼل شي کومي چي خپل زينت بل چا ته ښکاره کوي.

دوهم: دپردې (حجاب) معنا، دلائل، او فايدې:

دپردې (حجاب) معنا: پرده دې ته ويل کيږي چې ښځه خپل بدن دهغهو نارينه وو نه پټ کړي چې محرم يي نه وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلاَ يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ﴾ [د النور سورت: ۳۱ آيت].

ترجمه: او ندې ښکاره کوي (باطني) زينت خپل، مګر هغه چې ترينه ښکاري، او په خپلو ټکريو دې خپل ځانونه پټ کړي، او ندې ښکاره کوي خپل ښايست مګر خپلو ميړونو ته، يا خپلو پلرونو ته، يا دميړونو پلرونو ته، يا خپلو ځامنو ته، يا دميړونو ځامنو ته، يا خپلو ورونړو ته، او فرمايي: ﴿وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِن وَرَاء حِجَابٍ﴾ [د الاحزاب سورت: ۵۳ آيت].

ترجمه: او کله چې لدوی (دپيغمبر ﷺ دازواجو مطهراتو) څخه څه وغواړئ، نو دپردې تر شا يي وغواړئ، او مراد له (حجاب) نه په آيت کې هغه شی دی چې ښځه پټوي، لکه

ديوال، يا دروازه، يا جامې، او آيت که څه هم د پيغمبر ﷺ دښځو په باره کي راغلی دی، خو حکم يې ټولو مسلمانو ښځو ته عام دی، ځکه چي دهغه علت او وجه يې داسي بيان کړيده:
﴿ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ﴾ [دالاحزاب سورت: ۵۳ آيت].

ترجمه: دا (يعني دپردې تر شا دښځو څخه څه غوښتل) ستاسو دزړونو او ددوی دزړونو لپاره لاپاك ساتونکی دی.

او دا يو عام علت دی، نو دعلت عاموالی دحکم دعاموالی دليل دی، او الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاء الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ﴾
[دالاحزاب سورت: ۵۹ آيت].

ترجمه: اې پيغمبره خپلو ښځو او لوڼو او دمومنانو ښځو ته ووايه چي پر خپلو ځانونو (بدنونو) باندي دخپلو ټکريو* (پلونه) واچوي (خواره کړي).

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: جلباب: هغه لوی ټکري (څادر) ته وايي، چي ابن مسعود رضی الله عنه يې (رداء) بولي، او عام خلك يې (ازار) بولي، چي دښځي سر او ټول بدن پټوي ، او ابو عبيده او نور علماء وايي: چي (ازار) هغه دی چي ښځه يې پر سر باندي اچوي او بيله ستر ګو بل څه يې نه

ښکاري، او (نقاب) هم له همدې جملې څخه دی (مجموع فتاوی شيخ الاسلام ۲۲/۱۱۰-۱۱۱)

له هغه دلائلو نه چي په سنتو کي له نا محرمو نه دښځي دمخ دپټولو په باره کي راغلي دي، دعائشې رضي الله عنها دا حديث دی چي وايي: «كَانَ الرُّكْبَانُ يَمُرُّونَ بِنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْه وَسَلَّمَ مُحْرِمَاتٌ فَإِذَا حَاذَوْا بِنَا سَدَلَتْ إِحْدَانَا جِلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهِهَا فَإِذَا جَاوَزُونَا كَشَفْنَاهُ» (احمد، ابو داود، او ابن ماجه روايت کړی دی)

ترجمه: کله چي مونږ له پيغمبر ﷺ سره په احرام کي وو، او سپاره خلك زمونږ له خوا نه تيريدل، نو کله چي به مونږ ته رانژدې شول، نو له مونږ نه به هري يوې خپل څادر د سر د پاس نه پر مخ باندي را خپور (څوړند) کړ، او کله چي به (له هغوی نه) تير شوو نو مخ به مو لوڅ کړ.

او له نا محرمو نه دښځي دمخ پټولو د واجبوالي په باره کي په قرآن او حديث کي ډير دلائل راغلي دي، او اې مسلماني خوري زه پدې باره کي تا دي کتابونو ته دمراجعې لپاره حواله کوم: (حجاب المرأة ولباسها في الصلاة) دشيخ الاسلام ابن تيميه تأليف، او(حكم السفور والحجاب) دسماحة الشيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز تأليف، (الصارم المشهور على المفتونين بالسفور) دشيخ حمود بن عبد الله التويجري تأليف، او (رسالة الحجاب)

دشيخ محمد بن صالح العثيمين تأليف، او پدې رسالو کې پوره او کافي معلومات پدې هکله شته.

او مسلماني خوري تا ته دې معلومه وي چې کومو علماوو چې تا ته دمخ لوڅول روا بللي دي، سره لدې چې دهغوی قول مرجوح او ضعيف دی، خو بيا هم يې ددې روا والی لپاره دا قيد ذکر کړی دی، چې بايد (مخ لوڅول) دفتنې اوشر سبب جوړ نشي، او که فتنه تري پيښيږي نو بيا يې پټول واجب دي، او فتنه او شر ليري ندي، خصوصاً پدې زمانه کې چې دينداري او حيا په نارينه وو او ښځو کې کمه شوې ده، او فتنه گر ډير شوي دي، او ښځې رنگارنگ دښکلا وسائل استعمالوي، او پدې کې ډيري فنکاره (ماهره) هم دي، چې پدې سره فتنې او شر پيدا کيږي، نو اې مسلماني خوري لدې ټولو شيانو نه پرهيز وکړه، او داسې حجاب واغونده چې دالله ﷻ په توفيق سره دي له فتنې او شر نه وساتي، او هيڅ يو معتبر عالم نه پخوا او نه په اوس زمانه کې دې ښځو ته هغه کارونه روا کړي چې دوی يې نن کوي، او ځينې مسلماني ښځې دپردې (حجاب) او ستر په باره کې له نفاق څخه کار اخلي، چې کله په با پرده ټولنه کې وي، سَتر کوي، او چې کله په آزاده او بې ستره ټولنه کې وي، نو بيا سَتر نه کوي، او ځينې په عامو ځايونو کې سَتر کوي، خو چې کله يو دوکان او يا شفاخاني ته لاړې

شـي، او یـا له کـوم زرګـر سـره او یـا دښـځینـه جـامو له خیـاط (درزي) سـره خـبري کـوي، نـو مـخ او لیـچـي داسـي ورتـه لوڅـي کـړي، لکه چي د خپل خاوند او یا محرم سره وي، نو هغه ښځي چي دا کارونه کوي د الله ﷻ څخه دي وویریږي.

او مونږ ځیني ښځي لیدلي چي په هوایي جهاز کي له خارج نـه راځي، نـو هلـه حجاب او سَتر وکړي چي کله له هوایي جهاز نـه ددې هیواد په یو هوائي ډګر کي کوزي شي، نو (ددوی ددغـه کـار څخـه) داسي ښکـاري چـي (ددوی پـه نظـر) حجاب او سَتر یواځي یو عادت او رواج وي، او یو شرعي حکم نه وي.

اې مسلماني خوري، بیشکه ستر او حجاب تـا دمـریض زړونـو خـاوندانو او انسـاني سپیو له زهرجنه کتلو څخه ژغوري، او لـه تـا څخه (دخلکو) حیواني طمعي او امیدونه لیري کوي، نو همیشـه دحجاب او پردې ساتنه وکړه، او هغه مغرضانه تبلیغاتو ته تـن مـه ورکـوه چـي د سَتر او حجاب غندنه کوي، او یا یي بې ارزښـتـه بولـي، بیشـکـه هغـوی سـتا لپاره شر غواړي، لکه څنګه چي الله ﷻ فرمایـي: ﴿وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَن تَمِيلُواْ مَيْلاً عَظِيمًا﴾ [د النساء سورت: ۲۷ آیت].

ترجمه: او هغـه کسـان چـي دشـهوتونو پیروي کوي، غواړي چي تاسو (له حق څخه) په لویه بي لاري سره منحرف شئ.

پنځم فصل

دښځي دلمانځه احکام:

اې مسلماني خوري لمونځونه په خپل وخت کي دټولو شرطونو، ارکانو، او واجباتو سره اداء کړه، الله جل جلاله امهات المومنين(۱) ته فرمايي: ﴿وَأَقِمْنَ الصَّلاَةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ [د الاحزاب سورت: ۳۳ آيت].

ترجمه: او لمونځ اداء کړی، او زکات ورکړی، او دالله او دهغه درسول اطاعت وکړی.

دا ټولو مسلمانو ښځو ته عام امر دی، نو لمونځ داسلام دارکانو نه دوهم رکن دی، او داسلام ستنه ده، پرېښول يي کفر او له اسلام نه وتل دي، څوك چي لمونځ نه کوي نر وي او که ښځه، هغه نه دين لري او نه اسلام، او له خپل وخت نه دلمانځه ځنډول بيله کوم شرعي عذر نه، په حقيقت کي دهغه ضايع

(۱) يعني دمومنانو ميندي، او دا د پيغمبر ﷺ دازواجو مطهراتو لقب دی.(ژباړن)

کول دي، الله ﷻ فرمايي: ﴿فَخَلَفَ مِن بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا * إِلاَّ مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُوْلَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلاَ يُظْلَمُونَ شَيْئًا﴾ [دمريم سورت: ٥٩-٦٠ آيتونه].

ترجمه: نو لدوی نه وروسته داسي ځوك راغلل چي لمونځ يي ضايع کړ، او دشهوتونو متابعت يي وکړ، نو دوی به ژر بد عاقبت وګوري، مګر هغه کسان چي توبه وباسي، او ايمان راوړي، او نيك عمل وکړي، نو دا کسان به جنت ته ځي، او په هيڅ شي کي به پرې ظلم او تيرى نه کيږي.

او حافظ ابن کثير په خپل تفسير کي له يو شمير علماوو نه نقل کړی دی چي دلمانځه ضايع کولو نه مراد: دهغه دوختونو ضايع کول دي، چي لمونځ دخپل وخت له وتلو نه وروسته اداء شي، او د بد عاقبت څخه مراد: زيان او خساره ده، او بل تفسير يي دادی: چي هغه په دوزخ کي يوه کنده ده.

دښځي دلمانځه ځانګړي احکام دي، چي په لاندي ډول بيانيږي:

١- دښځي لپاره اذان او اقامت نشته، ځکه چي داذان لپاره اواز پورته کول لازم دي، او دښځي لپاره اواز پورته کول

روا نـدي، نـو دښځـي اذان او اقامـت صـحيح نـدى، د(المغنـي) موٴلف وايي: «پدي کي موږ (دعلماوو) اختلاف ندى ليدلى»[(۱)].

۲- دښځـي له مخ نـه بغـير نـور ټول بدن يي په لمانځه کي عـورت دى، او دورغويـو او پښـو پـه بـاره کـي چـي عورت دي او کـه نـه، دعلمـاوو اخـتلاف دى، او دا حکـم پـه هغـه صـورت کـي دى، چـي بـيله خـپل محـرم څخـه يـي بـل څـوك پـه لمانځـه کي نه ګـوري، کـه چيري نـا محـرم سړي ليدلـه نو دټول جسم پټول پرې لازم دي، لکـه څنګه چي لـه لمانځه نه دباندي دنارينه وو نه ستر پرې لازم دى، نـو پـه لمانځـه کي بـه ضرور سر، غاړه، او نور بدن حـتى دپښـو (قدمونـو) مخونـه بـه پټوي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «لا يَقْبَلُ اللهُ صَلاَةَ حَائِضٍ إلاّ بِخِمَارٍ» [بخاري، مسلم، ابو داود، ترمذي، او نسائي روايت کړى دى]

تـرجمه: الله ﷻ دهغه ښځي چي حيض يي راغلى وي (بلوغ تـه رسـيدلې وي) لمونـځ نه قبلوي، مګر په څادر (پوړني) کي، او (خمار) هغه څادر دى چي سر او غاړه پټوي.

او له ام سلمه رضی الله عنها نـه روايـت دى چي له پيغمـبر ﷺ

---

(۱) المغني ۶۸/۲.

نه يي پوښتنه وکړه چي ايا ښځه په اوږده كميس او پوړني كي لمونځ كولاى شي چي پرتوګ يي نه وي اغوستى؟ پيغمبر ﷺ ورته وفرمايل: «إِذَا كَانَ الدِّرْعُ سَابِغاً يُغَطِّي ظُهُورَ قَدَمَيْهَا»[1].

ترجمه: كه چيري كميس دومره اوږد وي چي دپښو سرونه پټ كړي (نو كولاى شي)[2].

دا دوه حديثونه پدې دلالت كوي چي په لمانځه كي دسر او غاړي پټول حتمي دي، لكه څنګه چي دعايشي رضي الله عنها په حديث كي راغلي دي، او همدارنګه دنور بدن او حتى دپښو سرونه پټول هم حتمي دي، لكه څنګه چي دام سلمه په حديث كي راغلي دي، او دمخ لوڅول يي په هغه صورت كي روا دي چي بيګانه (نا محرمه) څوك يي نهويني، او پدې باندي دعلماوو اجماع شوې ده.

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: كه ښځه يوازي لمونځ وكړي، نو دپوړني اچول ورته لازمي ده، او دلمانځه څخه بهر په

---

(۱) ابو داود روايت كړى دى، او دحديث امامانو دا حديث: (صحيح موقوف) حديث بللى دى.

(۲) يعني پدې صورت كي لمونځ كولاى شي.(ژباړن)

خپل کور کي دسر لوڅول ورته روا دي، نو زينت کول (کالي اغوستل) په لمانځه کي دالله ﷻ حق دی، نو هيڅ چا ته روا ندي چي په کعبې لوڅ طواف وکړي، که څه هم يوازي په شپه کي وي، او يا لوڅ لمونځ وکړي، که څه هم يوازي وي»، او بيا وايي: «نو په لمانځه کي دعورت حکم (دلمانځه نه بهر) د نظر د عورت پوري تړلی ندی، نه طَرْداً او نه عَکساً»[1] [2].

په (المغني) کي راغلي دي: اما دازادي ښځي دټول بدن پټول په لمانځه فرض دي، او که يي کوم ځای ښکاره شي نو لمونځ يي صحيح ندی، مګر که چيري لږ وي، او دا دمالك،

(١) «طرداً» پدي مساله کي دا معنا لري: چي دکومو اندامونو پټول چي په لمانځه کي فرض دي، حتمي نده چي دهغه پټول له لمانځه نه بهر هم فرض وي.
او «عکساً» دا معنا لري: چي دکومو اندامونو پټول چي په لمانځه کي فرض دي، له لمانځه نه بهر يي لوڅول حتمي ندي.
خلاصه دا چي دلمانځه دننه او له لمانځه نه بهر دعورت په حکم کي څه طردي او عکسي تعلق او تلازم نشته، بلکه په هر حالت کي عورت ځانګړی حکم لري، په لمانځه کي دننه ځانته حکم لري، او له هغه نه بهر ځانته حکم لري.(ژباړن)

(٢) مجموع الفتاوی ٢٢/١١٣-١١٤.

اوزاعي، او شافعي رحمت الله عليهم قول دی[(١)].

٣- په (المغني) کي راغلي دي: چي ښځه به په رکوع او سجده کي خپل ځان (او اندامونه) سره راټول کړي، او سره ليري کوي به يي نه، او چارزانو به کښيني، او يا به دواړي پښي غوړوي او ښی خوا ته به يي باسي، او پدې ناسته کي ستر زيات دی، نو ځکه خو دا ناسته له هغې نه بهتره دی چي ښی پښه دګوتو پر سرونو ودروي، او کيڼه پښه تر هغه لاندي کړي او دواړي ښي خوا ته وباسي، او يا ښی پښه دګوتو پر سرونو ودروي، او پر چپه پښه کښيني[(٢)].

او نووي رحمت الله عليه وايي: شافعي رحمت الله عليه په (مختصر) کي وايي: دنارينه وو او ښځو تر مينځ دلمانځه په اعمالو کي کوم فرق نشته، خو ښځي ته مستحب دي چي خپل بدن يو له بل سره را ټول کړي، او په سجده کي خپل نس له خپلو ورنونو سره داسي ونښلوي چي ښه پټه شي، او زه بهتره

---

(١) المغني ٣٢٨/٢.

(٢) المغني ٢٥٨/٢.

ګنم چي دا کار په رکوع او ټول لمانځه کي وکړي[1].

۴- په جماعت سره دښځو لپاره لمونځ کول دعلماوو په مینځ کي اختلافي مساله ده، بعضي يي روا کوي او بعضي يي منع کوي، خو داکثره علماوو په نظر منع ندی، ځکه پیغمبر ﷺ وام ورقه ته امر وکړی چي دخپل کور کسانو ته جمع ورکړي[2]، او دبعضو په نظر مستحب ندی، او دبعضو په نظر مکروه دی، او دبعضو په نظر په نفلو کي جائز دی، نه په فرضو کي، او امید دی چي مستحب والی يي راجح وي، او پدې مساله کي دزیات معلومات لپاره دي و(المغني ۲۰۳/۲) او (المجموع ۸۴/۴-۸۵) دنووي تالیف ته مراجعه وشي.

او ښځه کولای شي چي قراءت په لوړ اواز (جهر) سره ووايي، که چیري نا محرمه نارینه وو يي اواز نه اوریده.

۵- وښځو ته روا دي چي په مسجد کي دنارینه وو سره دجماعت لپاره له کوره ووځي، خو دهغوی لمونځ په خپل کور کي بهتر دی، مسلم رحمت الله علیه په خپل کتاب (صحیح

---

(۱) المجموع ۴۵۵/۳.

(۲) ابو داود روايت کړی دی، او ابن خزيمه هغه صحيح بللی دی.

مسلم) کي له پيغمبر ﷺ څخه روايت کوي چي هغه فرمايي:
«لا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللهِ مَسَاجِدَ اللهِ».

ترجمه: دالله ﷻ مينځي[1] له مسجدونو څخه مه منعه کوی.

او ﷺ فرمايي: «لا تَمْنَعُوا النِّسَاءَ أَنْ يَخْرُجْنَ إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَبُيُوتُهُنَّ خَيْرٌ لَهُنَّ»[2].

ترجمه: ښځي لدې نه منعه کوی چي مسجدونو ته ولاړي شي، او (په) کورونو (پاته کيدل) ددوی لپاره بهتره دي.

نو ښځو ته په کورونو کي پاته کيدل، او په کورونو کي لمونځ کول يي دستر دخوندي والي په وجه بهتر دي.

او که چيري مسجد ته دلمانځه لپاره لاړه شي، نو دا لاندني آداب به ضرور مراعاتوي:

الف- بايد په کاليو او کامل حجاب سره پټه وي، عائشه رضي الله عنها وايي: ښځو به دپيغمبر ﷺ سره لمونځ کاوه، او بيا به خپلو کورونو ته تللې پداسي حال کي چي په خپلو کاليو به

---

(۱) له مينځو نه مراد دلته عامي ښځي دي. (ژباړن)

(۲) احمد او ابو داود روايت کړی دی.

داسي پټي وې چي دتياري له وجهي به نه پيژندل کيدلې [١].

ب- کله چي له کوره وځي نو عطر او خوشبويي به نه استعمالوي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «لا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللهِ مَسَاجِدَ اللهِ، وَلْيَخْرُجْنَ تَفلات» [٢].

ترجمه: ښځي لدې نه مه منعه کوی چي مسجدونو ته ولاړي شي، او دخوشبويي د استعمال نه بغير به له کوره وځي، او (تفلات) يعني: چي خوشويي يي نه وي استعمال کړې.

له ابو هريره ﷺ نه روايت دی چي وايي پيغمبر ﷺ ويلي دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ أَصَابَتْ بُخُوراً فَلا تَشْهَدَنَّ مَعَنَا الْعِشَاءَ الآخِرَةَ» [٣].

ترجمه: هري ښځي چي خوشبويي وهلې وي زمونږ سره دي دماسختن لمانځه ته نه حاضريږي.

او مسلم دابن مسعود رضی الله عنه ښځي زينب نه روايت

---

(١) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(٢) احمد او ابو داود روايت کړی دی.

(٣) احمد ، مسلم، ابو داود او نسائي روايت کړی دی.

کړي چي پيغمبر ﷺ مونږ ته وويل: «إِذَا شَهِدَتْ إِحْدَاكُنَّ الْمَسْجِدَ فَلاَ تَمَسَّ طِيباً»[1].

ترجمه: کله چي له تاسو نه يوه مسجد ته حاضره شي نو خوشبويي او عطر دي نه وهي.

امام شوکاني په (نيل الاوکار) کي وايي: پدې حديث سره دا ثابته شوه دښځو وتل مسجدونو ته په هغه صورت کي روا دي چي په هغه کي فتنه او فساد، او يا دهغه مينځ ته راوړونکي سبب لکه خوشبويي او داسي نور څه نه وي.

او همدارنګه وايي: او له نورو احاديثو نه دا ثابته شوه چي نارينه به ښځو ته هله ومسجد ته دوتلو اجازه ورکوي، چي په وتلو کي يي دفتني جوړيدلو اسباب نوي، لکه خوشبويي، او يا ګانه، او يا نور زينت او سينګار[2].

ج- د کور نه به په ښکلي کاليو او سينګار کي نه وځي، ام المومنين عائشه رضي الله عنها وايي: که چيري پيغمبر ﷺ هغه څه چي مونږ ليدلي دي ليدلي واى، نو ښځي به يي له مسجد نه

---

(١) مسلم روايت کړى دى.

(٢) نيل الاوطار ٣/١٤٠-١٤١.

منع کړي وای، لکه څنګه چي بني اسرائيلو خپلي ښځي منع کړي دي[1].

امام شوکاني په نيل الاوطار کي دعائشي رضي الله عنها ددغه قول (که چيري پيغمبر ﷺ هغه څه چي مونږ ليدلي دي ليدلي وای) په شرح کي وايي: يعني دا ښکلي کالي، او خوشبويي، او سينګار، او بي ستره وتلو ته دهغې اشاره ده، ځکه چي دپيغمبر ﷺ په وخت کي ښځي په لويو او پراخو او پنډو او ډبلو کاليو کي له کور نه وتلي.

امام ابن الجوزي رحمت الله عليه وايي: ښځي ته ښايي چي د کور وتلو څخه ډډه وکړي څومره چي ورته ممکنه وي، که خپله له نورو نه سالمه پاتي شي، نو نور به له هغې نه سالم نه وي پاتي، نو که چيري ووتلو ته مجبوره شي، نو دخپل خاوند په اجازه به په يو خوار (غريب) شکل کي وځي، او په خالي ليارو به ځي، او په عامو بازارونو او سړکونو کي به نه ځي، او کوښښ به کوي چي اواز يي څوك وانه وري، او دلياري په غاړه

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

کي به ځي، نه دلياري په مينځ کي(۱).

د- که چيري ښځه يوازي وي، نو دنارينه وو شاته به يوازي په صف کي دريږي، انس رضی الله عنه وايي: کله چي پيغمبر ﷺ دوی ته لمونځ ورکړ: نو زه او يو يتيم هلك يي شا ته ودريدو، او يوه بوډۍ ښځه زمونږ شا ته ودريدله(۲).

او هغه په بل روايت کي وايي: ما او يو يتيم زمونږ په کور کي په پيغمبر ﷺ پسي لمونځ وکړ، او زما مور (ام سليم) مو شا ته ولاړه وه(۳).

او که چيري ښځي له يوې نه زياتي وي، نو بيا به ديو صف او څو صفونو په شکل دنارينه وو شا ته دريږي؛ څکه چي پيغمبر ﷺ نارينه دهلکانو نه وړاندي درول، او ښځي به يي دهلکانو شا ته درولي(٤).

له ابو هريره رضی الله عنه نه روايت دي چي وايي پيغمبر ﷺ

---

(۱) احکام النساء ۳۹.

(۲) بخاري، مسلم، ابو داود، ترمذي، او نسائي روايت کړی دی.

(۳) بخاري روايت کړی دی.

(٤) احمد روايت کړی دی.

ويلي: «خَيْرُ صُفُوفُ الرِّجَالِ أَوَّلُهَا، وَشَرُّهَا آخِرُهَا، وَخَيْرُ صُفُوفُ النِّسَاءِ آخِرُهَا، وَشَرُّهَا أَوَّلُهَا»(١).

ترجمه: دنارينه وو له ډولو نه ښه او بهتره صف اول صف دی، او له ډولو نه بد ترين صف آخــر صف دی، او دښځو له ډولو نه ښه او بهتره صف آخر صف دی، او له ډولو نه بدتر يي اول صف دی.

نو دا دوه حديثونه پدي دلالت کوي چي ښځي به دنارينه وو شا ته صف جوړوي، او چي کله په نارينه ووي پسي لمونځ کوي، نو ځانته ځانته به لمونځ نه کوي، که فرض لمونځ وي او که تراويح وي.

هـ- که امام په لمانځه کي سهوه شي، نو ښځه به ددوو لاسونو دورغوو په وهلو سره (چکچکو) هغه ته فتحه او خبر ورکوي؛ ځکه پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِذَا نَـابَكُمْ فِي الصَّلاة شَيْءٌ فَلْيُسَبِّحْ الرِّجَالُ، وَلْيُصَفِّقْ النِّسَاءُ»(٢).

ترجمه: که په لمانځه کي درته څه پيښ شي، نو نارينه به

---

(١) مسلم، ابو داود، ترمذي، نسائي، او ابن ماجه روايت کړی دی.

(٢) احمد روايت کړی دی.

تسبيح وايي[1]، او ښځي به چکچکي وهي.

او دا دښځو لپاره په لمانځه کي دلاسونو وهلو (ټکولو) اجازه ده، چي کله يو څه پيښ شي، او دامام سهوه له همدې جملي څخه ده؛ او دا ځکه چي دښځي په اواز کي دنارينه وو لپاره فتنه ده، نو له همدي وجهي په لاسونو وهلو امر ورته شوى دى، او خبري به نه کوي.

و- کله چي امام سلام وګرځوي نو ښځي به سمدستي له مسجد نه وځي، او نارينه به ناست وي؛ تر څو چي له ښځو نه څوك ونهويني، ام سلمه رضي الله عنها روايت کوي وايي: کله چي به ښځو له فرض لمونځ نه سلام وګرځاوه، نو به پاڅيدلي، او پيغمبر ﷺ او کومو کسانو چي ورسره لمونځ کړی وو هغوی به تر کوم وخت پوري چي به الله غوښتل ناست به وو، او کله چي به پيغمبر ﷺ پاڅيد نو نور خلك به هم پاڅيدل.

زهري وايي: زمونږ په نظر -والله اعلم- هغه ددي لپاره چي

(۱) يعني په تسبيح (سبحان الله) ويلو سره دي امام ته فتحه او خبر ورکړي، چي خطا شوی دی، او ښځه به دلاسونو په وهلو سره امام ته فتحه او خبر ورکوي. (ژباړن)

کومې ښځې وتلې تولې ختمې شي[۱].

امام شوکاني وايي: په نومړي حديث کې دا خبره ثابته شوه چې امام ته ښايي دمقتديانو دحالت مراعت وکړي، او له هغه کار نه ډډه وکړي چې له هغه نه کوم ناروا کار مينځ ته راځي، او دتهمت له ځايونو نه ځان خوندي وساتي، او دا خبره ثابته شوه چې په لپارو کې دښځو او نارينه وو اختلاط او ګډوالی مکروه او ناروا دی، څه دا چې په کورونو کې وي[۲].

امام نووي رحمت الله عليه وايي: دښځو او نارينه وو دجماعت په لمانځه کې لاندې توپيرونه شته:

اول: جماعت لمونځ دښځو لپاره هومره موکد او ټينګ سنت ندي، کوم چې دنارينه وو لپاره دی.

دوهم: دښځو امام به دهغوی په مينځ کې دريږي.

دريم: يوه ښځه به دنارينه شا ته دريږي، نه څنګ ته يې، په خلاف دنارينه.

---

(۱) بخاري روايت کړی دی، (الشرح الکبير على المقنع) ۴۲۲/۱ دي وکتل شي.

(۲) نيل الاوطار ۳۲۶/۲.

څلورم: کـه يـي دنارينـه وو سره دځو صفونو په شکل لمونځ کاوه، نو اخير صف له اول صف نه غوره او بهتره دی[۱].

او لـه تـيرو خبرو نه دا معلومه شوه، چي دنارينه وو او ښځو په مينځ اختلاط او يوځای والی حرام او ناروا دی.

ز- داختر لمانځه ته دښځو وتل:

عن أم عطية رضي الله عنها قالت: «أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَـيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُخْرِجَهُنَّ فِي الْفِطْرِ وَالأَضْحَى: الْعَوَاتِقَ وَالْحُيَّضَ وَذَوَاتِ الْخُـدُورِ فَأَمَّـا الْحُـيَّضُ فَيَعْتَزِلْنَ الصَّلاَةَ -وفي لفظ: الْمُصَلَّى- وَيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ»[۲].

تـرجمه: لـه ام عطـيه رضي الله عنها نـه روايـت دی چي وايـي: پيغمبر ﷺ مونږ ته امر وکړ چي هغوی (يعني) پيغلي نجوني، او ځوانانـي دپـردي ښځـي، او حائضـې ښځـي پـه کوچنـي اختـر او لـوی اختـر کـي (وعـيد ګـاه تـه) وباسـو، او حائضـې ښځـي بـه دلمانځـه ځخـه ډډه کوي، -او پـه بـل روايـت کـي وايـي: دلمانځه ځـای نـه بـه ډډه کـوي- خـو دخـير او دمسـلمانانو ددوعـا لـپاره به

(۱) المجموع ۳/۴۵۵.

(۲) جماعت روايت کړی دی.

حاضرېږي.

شوکاني وايي: دا حديث او ددې په څير نور احاديث پدې خبره دلالت کوي چې په اخترونو کې وعيد ګاه ته دښځو وتل روا دي، که پيغله وي، که واده کړې، که ځوانه وي، حيضداره وي، او که بوډۍ، تر څو چې په عدت[1] کې نه وي، او يا يې په بهر وتلو کې فتنه او فساد نه وي، او يا څه عذر ونلري[2].

او شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: چې ومسلمانو ښځو ته دا خبره وشوه چې دجُمعې او دجماعت لمانځه نه يې په کورونو کې لمونځ بهتره دی، خو داختر لمونځ داسې ندی، ځکه هغوی ته يې امر کړی دی چې داختر لمانځه ته ولاړې شي، او شايد - والله اعلم- چې اسباب به يې داوي:

اول: اختر په کال کې يوازې دوه ځله دی، نو په هغه کې دجمعې او دجماعت دلمانځه خلاف دښځو حاضريدل روا شول.

دويم: داختر لمونځ بدل (قائم مقام) نلري، خو دجمعې او

(۱) عدت هغه شرعي مودې ته وايي چې ښځه يې بايد له طلاق نه وروسته په کور کې تيره کړي.(ژباړن)

(۲) نيل الاوطار ۳/۳۰۶.

جماعت لمونځ داسي ندی، ځکه په کور کي دښځي دغرمې (ظهر) لمونځ دجمعي دلمانځه په عوض کي دی.

دریم: داختر لمونځ دښتي او صحرا ته دالله دذکر لپاره وتل دي، نو هغه له بعضي اړخونو نه له حج سره مشابهت لري، نو ځکه خو لوی اختر دحج په وخت کي دی، تر څو دحاجیانو سره سمون (موافقت) راشي [1].

او شافعیانو (شافعي مذهبیانو) دښځو وتل اختر لمانځه ته پدې شرط روا بولي چي ښایست ونلري.

امام نووي وايي: شافعي او اصحابو (دمذهب ستر عالمانو) ويلي دي: هغو ښځو ته چي ښايست (ښکلا) نلري داختر لمانځه ته تلل روا دي، اما دښایسته (ډولناکو) ښځو تلل مکروه دي، او بیا وايي: او که چیري ښځي وځي نو بهتره ده چي په زړو کاليو کي ووزي، او داسي کالي به نه اغوندي (نه اچوي) چي دوی ته دچا پام راواړوي، او بهتره ده چي په اوبو سره بدن پاك کړي، او خوشبوئي وهل ورته مکروه دي، او دا ټول دهغو زړو ښځو لپاره دی چي دچا اشتها (شهوت) ورته نه

---

(۱) مجموع الفتاوی ۶/۴۵۸-۴۵۹.

کيږي، اما ځواني او ښايست لرونکي ښځي او کومي چي دچا اشتها (شهوت) ورته پيدا کيږي، هغوی لپاره داختر لمانځه ته تلل مکروه دي، ځکه چي پدې کي ددوی لپاره او دنورو لپاره دفتنې او فساد ويره شته. که چيري وويل شي چي دا د(ام عطيه) دمخکني حديث سره مخالف دی، نو په جواب کي وايو: په بخاري او مسلم کي دعائشي رضي الله عنها نه روايت دی وايي: که چيري پيغمبر ﷺ کوم کارونه چي ښځي يي کوي ليدلي وای، نو هغوی به يي (له وتلو) نه منع کړي وای، لکه څنګه چي دبني اسرائيلو ښځي منع شوي وې، او پدي چي فتني او دشر اسباب پدي زمانو کي ډير زيات دي، چي داسلام په اوله زمانه کي داسي نه وه، والله اعلم[1].

زه وايم: او زمونږ په زمانه کي له تولو نه زيات دي.

او امام ابن الجوزي وايي: زه وايم: مونږ مخکي ددي خبري بيان وکړ چي دښځو وتل روا دي، ليکن که دوی دفتنې سبب جوړ شي او يا دوی ته فتنه پيښه شي نو له وتلو نه يي منع کول بهتره دي، ځکه داسلام داولي زماني ښځي داسي نه وې کومي

(۱) المجموع ۱۳/۵.

چي دنن زماني ښځي دي، او همدا رنګه نارينه (هم داوس زماني دنارينه وو په شان نه وو)[١]، يعني هغوی دغتمي تقوی خاوندان وو.

نو مسلماني خوري! ته لدا رنګه اقوالو نه پوهيږې چي داختر لمانځه ته دي وتل شرعاً روا دي، خو پدي شرط چي دا وتل به په اخلاقو او پرده کي وي او دالله ﷻ درضا لپاره به وي، او ددي لپاره چي دمسلمانانو په دوعا کي برخه واخلي او داسلام دشعائرو[٢] اظهار وشي، او ددي لپاره نه چي خپل ښايست او ښکلا ښکاره کړې او ځان دفتني سره مخامخ کړې، نو دې ټکي ته زياته توجه پکار ده.

---

(١) احکام النساء ص٣٨.

(٢) داسلام شعائر: لکه دجماعت لمونځ، داختر لمونځ، حج او داسي نور کوم چي داسلام ددين ظاهري علائم ګڼل کيږي.(ژباړن)

شپږم فصل

دښځو دجنازې احکام:

الله ﷻ په هر انسان مرګ مقرر کړی دی، او يوازي الله ﷻ دبقاء او پايښت خاوند دی، هغه فرمايي: ﴿وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ [دالرحمن سورت: ۲۷ آيت].

ترجمه: او باقي به وي مخ ستا دپروردګار چي دلويي او عزت ورکولو خاوند دی.

او دانسان دجنازې لپاره يي خاص احکام ګرځولي دي چي ژوندي کسان يي بايد عملي کړي، او مونږ پدې فصل کي ښځو پوري مخصوص احکام بيانوو:

۱- دښځي مړي ته بايد ښځي غسل ورکړي، او نارينه وو دهغې غسل روا ندی، خو ميړه ته روا ده چي خپلي ښځي (کورولا) ته غسل ورکړي.

او دنارينه مړي ته به نارينه غسل ورکوي، او ښځو ته دهغه غسل روا ندی، خو ښځي ته روا ده چي خپل ميړه ته غسل ورکړي، ځکه چي علي رضي الله عنه خپلي ښځي دپيغمبر

ﷺ لـور فاطمـه رضی الله عنها تـه پخـپله غـسل ورکړی وو، او اسماء بنت عمیس رضی الله عنها خپل میړه ابو بکر الصدیق رضی الله عنه ته پخپله غسل ورکړی وو.

۲- دښځـي کفـن په پنځو سپینو جامو کي بهتر دی، چي یو بـه لـنګك (ازار) وي چـي (دنامه او څنګنو تر مینځ) پکي پټه شي، او بـل بـه پوړنـی (څـادر) وي چـي پر سر یي واچول شي، او بل بـه قـمیص وي چـي بـدن یـي پـټ کـړي، او بـل بـه دوي ټوټي (کپړې) وي چـي ددي نـورو دپاسـه واچول شي (او ټول بدن پکي پټ شي، لکـه څنګه چي لـیلی الثقفـیه عنها رضی الله روایت کوي وایي: زه په هغـو کسـانو کـي وم چي ام کلثوم رضی الله عنها دپیغمبر ﷺ لور ته یـي دمړینـي پـه وخـت غـسـل ورکـړ، نـو اول شـی چـي پیغـمبر ﷺ مونـږ تـه راکـړ لنګك (ازار) وو، بیا قمیص، بیا پوړنی (څادر)، بیا یوه لویه جامه، او بیا یي یوه بله جامه ورواغوستله[۱].

امـام شـوکاني وایـي: او دا حدیـث پـدي دلالـت کـوي چـي دښځـي شـرعي کفـن عـبارت دی: لـه لـنګك (ازار)، قـمیص (چـي ټولـه بـدن پټـوي)، پوړنی، او دوو نورو جامو نه (چي ټول بدن پټ

---

(۱) احمد او ابو داود روایت کړی دی.

کړي[١].

٣- دښځي دسر دوېښتو حکم: دښځي وېښته بايد دري چوټي (کوڅۍ) شي، او شا ته واړول شي، لکه څنګه چي ام عطيه رضي الله عنها دپيغمبر ﷺ دلور دغسل طريقه داسي بيانوي: نو وېښته يي مونږ دري چوټي (کوڅۍ) کړل، او بيا مو دهغي شاته واړول[٢].

٤- ښځو ته جنازې سره دتللو حکم: له ام عطيه رضي الله عنها نه روايت دی چي وايي: مونږ دجنازې سره ديو ځای تللو نه منع شوي يو، خو دا حکم يي مونږ ته په ټينګه نه وو کړی[٣]، نو دا منع په ظاهره کي دحراميدو په معنا ده، اما دا چي هغه وايي: په دي حکم باندي يي مونږ ته ټينګار نه وو کړی. نو شيخ الاسلام ابن تيميه پدي باره کي وايي: کيدای شي چي دهغي مقصد داوي چي: دمنع تاکيد يي نه وو کړی، او دا دحرمت حکم نه پورته کوي، او کيدای شي چي هغې ګمان کړی وي چي

(١) نيل الاوطار ٤٢/٤.

(٢) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(٣) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

دا منع دحرمت لپاره نده، خو زمونږ لپاره دپيغمبر ﷺ قول حجت دی، نه دبل چا ګمان[۱].

۵- دښځو لپاره دقبرونو زيارت حرام دی: له ابو هريره رضي الله عنه نه روايت دی وايي چي پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «لَعَنَ اللهُ زَوَّارَاتُ الْقُبُورِ»[۲].

ترجمه: الله ﷻ په هغو ښځو لعنت ويلی دی چي قبرونو ته ډير زيات ځي.

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: دا خبره واضحه ده که چيري ښځي ته دا دروازه خلاصه شي (يعني دجنازي سره دوتلو اجازه ورکړه شي) نو دابه دهغوی دبي تابي، او وير کولو، او چيغي وهلو سبب وګرځي، ځکه ښځه کمزورې ده، او ډيره بي صبري او بي تابي کوي، او همدارنګه دښځي ژړا به دمړي دتکليف او عذاب سبب شي، او لدې نه علاوه دهغوی اواز اوريدل او هغوی ته کتل به دنارينه وو لپاره دفتنې سبب وي، لکه څنګه

---

(۱) مجموع الفتاوی ۳۵۵/۲۴.

(۲) احمد، ابن ماجه، او ترمذي روايت کړی دی، او ترمذي هغه صحيح بللی دی.

چي په بل حديث کي راغلي دي: «فـإنكنَّ تفتنَّ الحيَّ، وتُؤذينَ الميتَ».

تـرجمه: ځکه تاسو ژونديو ته دفتني او دمړي ته دعذاب سبب ګرځئ.

نو پـدې چي دښځو لپاره دقبرونو زيارت د ډيرو حرام کارونو سبب او ګمان ګرځي، دهغوی په حق لپاره او هم د نارينه وو لپاره، او دلته دا حکمت (يعني نومړی احتمال) دپوره تشخيص او تعين وړ ندی، نو هيڅ نشي کيدلای چي دهغه مقدار اندازه ولګول شي کوم چي دداسي ناوړه او ناروا کارونو درامينځ ته کيدلو سبب نه ګرځي، او نه ديو او بل په مينځ کي فرق کيدلای شي، او دشريعت له اصولو او بنسټونو يو دادی چي ديو شرعي حکم اصلي حکمت ښکاره او روښانه نه وي، نو شرعي حکم دهماغه حکمت په احتمالي او ممکنه حالت او يا ځای پوري تړل کيږي، نو دا کار (دقبرونو زيارت) حرام دی، تر څو دداسي ناروا کارونو مخه ونيول شي، لکه څنګه چي دښځي دننه زينت ته کتل ناروا دي ځکه چي دا دفتني سبب ګرځي، او دپردی ښځي سره يواځي يو ځای کيدل، او يا هغې ته کتل ناروا دي (ځکه چي دا ديو لوی ناروا کار يعني زنا سبب

ګرځي)، او دقبرونو په زيارت کولو کي کوم داسي مصلحت او منفعت هم نشته چي دذکر شوي فسادونو او اضرارو او ناوړه اثارو مخنيوی وکړای شي، ځکه له زيارت کولو مقصد دوعا کول دي، او دا کار دښځي لپاره په کور کي هم ممکن دی[1].

۶- په زوره ژړا حرامه ده: يعني دا چي په زوره زوره او په چغو چغو وژاړي، او کالي (جامې) څيري کړي، او مخونه ووهي، او ويښتان وشکوي، او مخونه او پوزي توري کړي، او پر مړي باندي په بيتابۍ سره چيغي ووهي، او ښراوي وکړي، او داسي نور کارونه وکړي چي دالله ﷻ په قضا وقدر باندي دنارضائيت (نا خوښۍ) او بې صبرۍ پکښي وي، نو دا ټول کارونه حرام، او لويه ګناه (کبيره ګناه) ده، په بخاري او مسلم کي راغلي دي چي پيغمبر ﷺ فرمايي: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَطَمَ الْخُدُودَ، وَشَقَّ الْجُيُوبَ، وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ».

ترجمه: هغه څوك چي (دچا په مرګ باندي) مخونه ووهي، او کالي وشکوي، او يا دجاهليت[2] کارونه وکړي (يعني چيغي

(۱) مجموع الفتاوی ۲۴/۳۵۵-۳۶۶.

(۲) جاهليت داسلام نه مخکي دورې ته وايي.

وهي، او ښيرې وکړي) نو هغه زمونږ څخه ندی (يعني داسلام او سنت په طريقه ندی برابر).

او همدارنګه دبخاري او مسلم په بل حديث کې داسې راغلي چې پيغمبر ﷺ له هغه چا نه بيزاره دی چې دغم او مصيبت په وخت کې چيغې ووهي، او ويښته وشکوي، او کالي (جامې) په ځان څيري کړي.

او په مسلم کې همدارنګه راغلي دي: چې پيغمبر ﷺ په هغه چا لعنت ويلی دی چې چيغې وهي، او يا په يا يې واوريدلو ته په خپله خوښه ناست وي.

نو مسلماني خوري تاته لازمه ده چې دمصيبت په وخت کې دداسې ناروا کار څخه ځان وژغورې (وساتې)، او صبر وکړې او (له الله نه اجر وغواړې)، نو به دا مصيبت ستا دګناهونو کفاره او دنيکيو او اجرونو دزياتوب سبب وګرځي.

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوفْ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الأَمَوَالِ وَالأنفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ * الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُم مُّصِيبَةٌ قَالُواْ إِنَّا لِلّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعونَ * أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ﴾ [د البقره سورت:

١٥٥-١٥٧ آيتونه].

ترجمه: او مونږ به هرومرو (ضرور) تاسو ازمايو په يوه شي سره لکه ويره (له دښمن نه)، او لوږه (ولږه او قحطي)، او دمالونو کموالی (په افتونو سره)، او دنفسونو (په قتل، مرګ، او مرض سره)، او دميوو (په افتونو سره)، او صبر کونکو ته زيری ورکړه، هغه کسان چي کله ورته مصيبت ورسيږي نو وايي: بيشکه مونږ دالله (په ملکيت کي) يو او هغه ته بيا ورتلونکي يو (په اخرت کي)، په همدغو کسانو به ددوی دپروردګار لخوا نه ستايني (بخښني) او رحمت وي، او همدوی دسمي لاري موندونکي دي.

هو، داسي ژړا روا ده چي په چغو سره نه وي، او ناروا کارونه ورسره ونکړي، او دالله دقضاء او قدر نه پکي ناراضه او ناخوښه نه وي، ځکه ژړا دمړي لپاره رحمت وي، او په هغه سره زړه نرميږي، او له ځان نه دفع کول يي ممکنه نه وي، نو ځکه خو هغه روا ده، او کيدای شي کله مستحبه او بهتره وي، والله المستعان.

اووم فصل

دښځو دروژې احکام

دروژې دمياشتې روژه نيول په هر مسلمان نارينه او مسلماني ښځې فرض ده، او هغه داسلام دارکانو څخه يو رکن، او دبنسټونو څخه يي يو لوى بنسټ او اصل دى، الله ﷻ فرمايي: ﴿يَـا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ [د البقره سورت: ۱۸۳ آيت].

ترجمه: اى هغو كسانو چي ايمان يي راوړى دى! تاسو باندي روژه نيول فرض شوي دي، لكه څنګه چي له تاسو نه مخكي كسانو (پخواني امتونو) باندي فرض شوې وه، اميد دى چي تاسو وويريږي (او ځان وساتى له ګناهونو نه).

نو كله چي انجلۍ بالغه شي، او دبلوغ له علامو نه يوه ښكاره شي، مثلاً حيض يي راشي نو روژه په هغه فرضيږي، او كله انجلۍ ته په نهه (۹) كلنۍ كي حيض راشي، نو بعضي نجوني نه پوهيږي چي په دغه وخت كي روژه پري فرض ده، نو روژه نه نيسي، فكر كوي چي دا وړه (كوچنۍ) ده، او دكور

مشران هم دروژې نیولو وینا ورته نه کوي، چې دا کار دااسلام دیو لوی رکن په ترك کولو سره یو لوی تقصیر او بې غوري دی، نو که چا داسې وکړه، نو بیا په هغه باندې فرض ده چې دهغې روژې قضاي راوړي چې دحیض دشروع نه یې پرې اینبې ده، که څه هم ډیر وخت پرې تیر شوی وي، څکه هغه روژه لا دهغې په ذمه کې پاته ده[١].

روژه په کومو کسانو فرض ده؟

کله چې دروژې میاشت داخله شي نو په هر مسلمان نارینه او ښځې باندې چې بالغ، له مرض نه سالم، او مسافر نه وي (مقیم وي) روژه نیول فرض دي، او که څوك مسافر او یا مریض وي دروژې په میاشت کې نو هغه ته روژه خوړل روا دي، او بیا به دهغه ورځو قضایي په بل وخت کې راوړي، الله ﷻ فرمایي:

﴿فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ [د البقره سورت: ١٨٥ آیت].

ترجمه: او څوك چې له تاسو نه دا میاشت وګوري نو ضرور

---

(١) او پداسې ښځې باندې دروژې دقضایي نه علاوه دهرې روژې په بدل کې یوه مسکین ته یو نیم کیلو خواړه ورکول هم فرض دي.

به روژه نيسي، او كه څوك مريض او يا مسافر وو، نو (ددې ورځو) په شمار به نورې ورځې (قضايي روژه نيسي).

او همدارنګه كه څوك ډير زوړ او سپين ږيری (شيخ فاني) وي او روژه نشي نيولای، او يا داسې يو دوامداره او دائمي مرض ولري چې دجوړوالي (رغيدو) اميد يې نه وي، نو وي كه ښځه نو روژه به خوري او دهرې روژې په عوض كې به يو مسكين ته نيم صاع (تقريباً يو نيم كيلو) دخپل وطن خواړه وركوي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾ [د البقره سورت: ١٨٤ آيت].

ترجمه: او په هغو كسانو چې (دروژې نيولو) طاقت نلري ومسكين ته دفديې په ډول خواړه وركول لازمي ده. عبد الله بن عباس رضي الله عنهما وايي: دا دهغه چا لپاره ده چې زوړ او سپين ږيری (شيخ فاني) وي او دجوړيدلو اميد يې نه وي[1].

او هغه مريض چې دمرض نه يې دجوړيدلو (رغيدو) اميد نه وي هغه هم دزوړ سړي په شان دی او هماغه حكم لري، او پر دواړو باندې دروژې قضايي نشته، ځكه چې ورته ممكنه نده،

(١) بخاري روايت كړی دی.

او د (يطيقونه) معنى په ايت كي داده: چي ډير په مشقت او تكليف سره كولاى شي روژه ونيسي.

او د ښځي لپاره څه خاص عذرونه شته چي وهغې ته دفرضي روژې خوړل روا كوي، او بيا به دهغه په شمار نوري ورځي قضايي روژه نيسي.

او هغه عذرونه دادي:

۱- حيض او نفاس:

دحيض او نفاس په وخت كي دښځي لپاره روژه نيول حرام دي، او دهغې قضايي راوړل وريانديي فرض دي، په بخاري او مسلم كي له عائشې رضي الله عنها نه روايت دى چي كله يوې ښځې پوښتنه څني وكړه: چي ولي حائضه ښځه دروژې قضايي راوړي او دلمانځه قضايي نه راوړي؟ نو هغې په جواب كي وويل: مونږ ته دروژې په قضايي راوړلو سره امر كيده، خو دلمانځه په قضايي راوړلو سره امر راته نه كيده. نو عائشې رضي الله عنها دا خبره بيان كړه چي دا حكم له هغه شرعي احكامو نه دى كوم چي په هغه كي بايد يواځي دشرعي نص (قران او سنت) متابعت وشي.

ددې حكم حكمت: شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: او هغه وينه چي له حيض سره راوځي نو په هغه كي دويني راتلل دي،

او حائضه ښځه کولای شي روژه ونيسي کله يې چي وينه نه راوځي، نو روژه يې پدي حالت کي داعتدال او سلامتيا روژه ده، پدي چي په هغه وخت کي له هغې هغه وينه نه وځي کومه چي ددې دبدن دطاقت او تقويي سبب ده، اما په حيض کي روژه نيول پداسي وخت کي وي چي له هغې نه وينه وځي، چي هغه به دهغې بدن کمزوری کړي، او روژه به يې داعتدال او سلامتيا له حالت نه بيرون کړي، نو ځکه ورته امر شوی چي دحيض په ورځو کي روژه ونه نيسي[1].

۲- دحمل او ماشوم ته دشودو ورکولو په وخت کي:

پدي دوو حالتونو کي روژه نيول ښځي او يا ماشوم ته، او يا دواړو ته تاوان او ضرر رسوي، نو ځکه خو پدي حالاتو کي ورته روژه خوړل روا دي، خو که چيري کوم ضرر چي دهغه په وجه يي روژه خوړلي ده هغه يوازي ماشوم ته متوجه وي، او مور ته يي نه ويي متوجه، نو دخوړل شوو ورځو قضايي به راوړي، او دهري ورځي په عوض کي به يوه مسکين ته خواړه ورکوي، او که نومړی ضرر مور ته متوجه وي، نو يوازي

---

(۱) مجموع الفتاوی ۲۵/۲۵۱.

قضايي به راوړي، (او فديه وربـاندي نشـته)، پدې دلـيل چـي حملداره ښځه او کومه چي ماشـوم تـه شودې ورکـوي دالله ﷻ ددغه قول په عمومي حکم کي داخلي دي چي فرمايي: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾ [د البقرة سورت: ۱۸٤ آيت].

تـرجمه: او پـه هغـو کسـانو چـي (دروژي نيولو) طاقت نلري ومسکين ته دفديي په ډول خواړه ورکول لازمي ده.

حافظ ابـن کثير رحمت الله علـيه وايـي: حملداره ښځـه او هغـه ښځـه چـي ماشـوم تـه شـودې ورکـوي، کلـه چـي پـه خـپلو ځانونو او ماشـومانو وويـرېږي، نـو پـدوی کـي هم همدا علت او سبب موجود دی (کوم چي په آيت کي ذکر شو)[(۱)].

او شـيخ الاسلام ابـن تيمـيه رحمت الله علـيه وايي: که چيري حملداره ښځـه پـه خـپل ماشـوم وويـرېږي، نـو روژه بـه خوري، او دهـري ورځـي پـه عـوض کـي به يوه ورځ قضايي نيسي، او هم به دهـري ورځـي پـه بـدل کـي يـوه مسـکين تـه يـو رطـل (تقريبـاً نـيم کيلو) خواړه ورکوي[(۲)].

---

(۱) تفسير ابن کثير ۳۷۹/۱.

(۲) مجموع الفتاوى ۳۱۸/۲۸.

يو څو پاملرنې:

۱- مستحاضه: هغه ښځې ته وايي چې وينه يې دحيض وينه نه وي -لکه څنګه چې مخکې دهغه بيان وشو- نو پر هغې روژه فرض ده، او هغې ته د استحاضې بيمارۍ په وجه روژه خوړل روا نده.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه دحائضې ښځې دروژې خوړلو له بيان نه وروسته وايي: خو استحاضه ددې خلاف ده، څکه چې هغه په ټولو وختونو کې وي، او (دبنديدلو لپاره يې کوم ټاکلی وخت نشته چې په هغه کې روژه ونيسي، او له هغه نه ځان ساتل ممکن نه دي، لکه دخوا ګرځيدل، او له زخمونو نه وينه راتلل، احتلام (په خوب کې غسل اوښتل)، او داسې نورو په شان چې يو ټاکلی او معين وخت نلري چې ورنه ځان وساتل شي، نو څکه خو استحاضه دحيض په شان دروژې نيولو مانع ونګرځيد[1].

۲- په حائضې، حمل داره، او شودې ورکونکې ښځې باندې فرض دي چې دخوړل شويو روژو قضايي دراتلونکې

---

(۱) مجموع الفتاوى ۲۵/۲۵۱.

رمضان نه مخکې راوړي، او چې څومره ژر وي هغومره به بهتر وي، او کله چې دراتلونکي رمضان پورې یوازې دقضا شویو روژو په اندازه شپې پاتې شي، نو په دوی باندې دتیرو روژو قضایي فرض ده، تر څو بله دروژې میاشت داخله نشي پداسې حال کې پدوی باندې دتیر رمضان روژې پاتې وي، او که چیرې بله درمضان میاشت داخله شي او مخکینې روژې پرې پاتې وي، نو که دا تاخیر (وروسته کول) دکوم عذر په وجه نه وو، نو بیا به وروسته دهغه قضایي راوړي، او هم به دهرې روژې په عوض کې یوه مسکین ته خواړه ورکوي (فدیه به ورکوي)، او که دعذر په وجه وو، نو یوازې قضایي به یې راوړي، او همدارنګه که هغې دمرض او یا سفر په وجه روژې خوړلې وي، نو دهغه حکم دهغې ښځې په شان دی چې دحیض په وجه یې روژه خوړلې وي، او مخکې دهغه بیان وشو.

٣- که چیرې دښځې میړه (خاوند) په کور کې حاضر وي، نو ښځې ته روا نده چې بیله دمیړه داجازې نه نفلې روژه ونیسي، په بخاري او مسلم او نورو (دحدیث کتابونو کې) له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی وایي: چې پیغمبر ﷺ فرمایلي: «لاَ يَحِلُّ لامْرَأَةٍ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلاَّ بِإِذْنِهِ»، وفي بعض الروايات عند أحمد وأبي داود: «إِلاَّ رَمَضَانَ».

ترجمه: وهيڅ ښځي ته روا ندي چي (نفلي) روژه ونيسي، پداسي حال کي چي ميړه يي په کور کي وي، مګر دهغه په اجازه، او داحمد او ابو داود په بعضي رواياتو داسي فرمايي: مګر فرضي روژه، (يعني هغه بيله اجازي دميړه نيولای شي).

خو که چيري ميړه ورته دنفلي روژې نيولو اجازه وکړي، او يا په کور کي حاضر نه وي، او يا ميړه ونلري، نو ورته مستحب ده چي نفلي روژه ونيسي، خصوصاً په هغه ورځو کي چي روژه نيول يي مستحب وي، لکه ددوشنبي، او پنجشنبي ورځ، او دهري مياشتي نه درې ورځي، او دشوال شپږ ورځي، او دذي الحجې لسمه، او دعرفات ورځ، او دعاشوراء ورځ او ورسره يوه ورځ مخکي او يا وروسته. خو هغې ته نه ښايي چي نفلي روژه ونيسي او پر هغې باندي دفرضي روژي قضايي پاتي وي، نو اول به قضايي روژه نيسي، والله اعلم.

۴- که چيري حائضه ښځه په رمضان کي دورځي په مينځ له حيض نه پاکه شي، نو هغه پاتي ورځ دي روژه ونيسي، او بيا دي دهغه قضايي له هغو ورځو سره راوړي چي دحيض په حالت کي يي خوړلي دي، او دپاکيدلو وروسته دپاتي ورځي نيول دروژې دوخت داحترام په وجه په هغې فرض دي.

اتم فصل

دښځي دحج او عمرې احکام:

دبيت الله شريفي حج هر کال په اسلامي امت فرض کفائي دي، او پر هر هغه مسلمان باندي چي دحج دفرضيت شرطونه پکښي موجود وي، يو ځل په عمر کي حج کول فرض دي، او لدي نه اضافه مستحب او نفلي دي. حج داسلام دارکانو څخه يو رکن دی، او هغه وښځي ته دجهاد په عوض کي دی، لکه څنګه چي عائشه رضی الله عنها وايي: يَا رَسُولَ الله، هَلْ عَلَى النِّسَاءِ جِهَادٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ، عَلَيْهِنَّ جِهَادٌ لا قِتَالَ فِيهِ: الْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ»[(١)]، وللبخاري عنها أنها قالت: يَا رَسُولَ الله، نَرَى الْجِهَادَ أَفْضَلَ الْعَمَلِ، أَفَلا نُجَاهِدُ؟ قَالَ: «لَكِن أَفْضَلُ الْجِهَادِ حَجٌّ مَبْرُورٌ».

ترجمه: ای رسول الله ايا پر ښځو باندي جهاد شته؟ هغه وفرمايل: هو، پر هغوی باندي داسي جهاد دی چي جنګ به پکښي نه وي، هغه حج او عمره ده، او دبخاري په روايت کي

---

(١) احمد، او ابن ماجه په صحيح سند سره روايت کړی دی.

عائشه رضي الله عنها وايي: اى رسول الله، مونږ جهاد دټولو اعمالو نه بهتر ګڼو، نو ايا جهاد ونكړو؟ پيغمبر ﷺ وفرمايل: ليكن بهترين جهاد نيك او قبول شوى حج دى.

او په حج كي دښځو لپاره خاص احكام دي، چي له هغي جملي نه دادي:

۱- دمَحرَم موجوديت: دنارينه او ښځي دحج كولو عام شرطونه دادي: اسلام، عقل، ازادي، بالغيدل، مالي قدرت او توانايي، او دښځي لپاره خاص شرط دمَحرَم موجوديت دى چي له هغې سره به وحج ته سفر كوي، او هغه به دښځي ميړه وي، او يا هغه څوك چي ابدي نكاح يي ورسره دنَسَب په وجه حرامه وي، لكه دهغې پلار، زوى، ورور، او يا هغه څوك چي نكاح يي ورسره په يوه مشروع او روا سبب حرامه وي، لكه دهغې رضاعي (۱) ورور، او يا دمور ميړه (پلندر)، او دميړه زوى (دبني زوى).

او ددې خبري دليل هغه حديث دي چي ابن عباس عنهما رضي الله روايت كړى دى وايي چي له پيغمبر ﷺ نه يي

(۱) رضاعي ورور هغه ته وايي چي دواړو ديوي ښځي شودي رودلي وي.(ژباړن)

اوریدلي چي په خطبه کي يي ويل: «لاَ يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلاَّ وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ وَلاَ تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ إِلاَّ مَعَ ذِي مَحْرَمٍ» فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ امْرَأَتِي خَرَجَتْ حَاجَّةً وَإِنِّي اكْتُتِبْتُ فِي غَزْوَةِ كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: «فَانْطَلِقْ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ»[۱].

ترجمه: هيڅ سړی به له ښځي سره نه يو ځای کيږي، مګر دا چي دهغې مَحرَم به موجود وي، او هيڅ ښځه به بيله مَحرَم نه (يوازي) سفر نه کوي، نو يو سړی ودريد او ويي ويل: ای رسول الله! زما ښځه دحج په قصد له کور نه وتلې ده، او زه له فلانی غزا (جنګ) لپاره تعين شوی يم، پيغمبر ﷺ (ورته) وويل: لاړ شه او له خپلي ښځي سره حج وکړه.

او له ابن عمر رضي الله عنهما نه روايت دی وايي: پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «لا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلاثاً إِلاَّ مَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ»[۲].

ترجمه: ښځه به ددريو ورځو لپاره سفر نکوي، مګر دا چي مَحرَم به ورسره وي. او پدې باره کي ډير حديثونه راغلي چي

---

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

ښځه منع کوي چې حج ته او يا بل ځای ته بيله محرم نه سفر وکړي، ځکه ښځه ضعيفه او کمزورې ده او په سفر کې درنګارنګ تکليفونو او مشکلاتو سره مخامخ کيږي چې دهغو مخنيوی يوازې نارينه کولای شي، او لدې نه علاوه ښځې ته دفاسقانو لخوا هم تکليف رسيدلای شي، نو ځکه دمحرم موجوديت ضروري دی ترڅو له دا ډول تکليفونو نه دهغې ساتنه او حفاظت وکړي.

او کوم محرم چې بايد دښځې سره په حج کې ملګری وي، دهغه لپاره شرط دادی چې عاقل، بالغ، او مسلمان وي، ځکه کافر داطمينان او اعتماد وړ ندی، او که چيري ښځه په دغه شرايطو سره محرم پيدا نکړي، نو ضرور به بل څوك مکلف کوي چې دهغې لپاره حج وکړي.

۲- که چيري حج نفلي وي نو دهغه لپاره يې دميړه اجازه شرط ده، ځکه په حج کې دميړه حق بيځايه کيږي، په مغني کې راغلي دي: ميړه کولای شي ښځه دنفلي حج نه منع کړي، ابن المنذر وايي: ټول هغه علماء چې زه پري علم لرم- پدې خبره متفق دي چې ميړه کولای شي ښځه دنفلي حج نه منع کړي، او دا ځکه چې دميړه حق پر ښځې فرض دی، نو ورته روا نده چې هغه پداسي کار سره ضايع کړي چې هغه فرض نه وي،

لکه دبادار او مريي په شان[۱] (يعني لکه څنګه چي مريي ته روا نه دي چي دبادار فرضي حق په يو غير فرضي کار سره ضايع کړي).

۳- ښځه کولای شي چي دنارينه لپاره (په نيابت کي) حج او عمره وکړي، شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: ښځي ته په اتفاق دعلماوو روا دي چي دبلي ښځي په عوض (نيابت) کي حج وکړي، لور يي وي او که بيله هغه نه بل څوك، او همدارنګه دڅلورو امامانو (ابو حنيفه، مالك، شافعي، او احمد) او اکثرو علماوو په نظر ښځي ته روا دي چي دسړي لپاره (په نيابت کي) حج وکړي، لکه څنګه چي پيغمبر ﷺ دخثعمي دقبيلي ديو ښځي په جواب کي چي ويل يي: يا رسول الله! پر بندګانو باندي دالله ﷻ دحج فريضه زما په پلار هم فرض شوې ده پداسي حال کي چي هغه زوړ او سپين ږيری، نو پيغمبر ﷺ هغې ته امر وکړ چي دخپل پلار په عوض (نيابت) کي حج وکړي، سره لدې چي دنارينه احرام دښځي تر احرام

---

(۱) المغني ۳/ ۲۴۰.

کامل دی[1].

۴- که چیري ښځي ته پداسي حال کي حیض یا نفاس راشي چي حج ته روانه وي، نو که داحرام په وخت کي وي، نو دا به دنورو پاکو ښځو په شان احرام تړي، ځکه داحرام دتړلو لپاره پاکوالی شرط ندی.

په مغني کي (ابن قدامه) وایي: او لنډه خبره داده چي دښځو لپاره دنارینه وو په شان داحرام په وخت کي غسل کول روا دي، ځکه دا هم یو دحج دافعالو نه دی، او غسل کول دحائضې او نفاس داره ښځي لپاره زیات دتاکید وړ دی، نظر په هغه حدیث چي پدي باره کي راغلی دی، جابر رضی الله عنه وایي: حَتَّى أَتَيْنَا ذَا الْحُلَيْفَةِ فَوَلَدَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَأَرْسَلَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَيْفَ أَصْنَعُ؟ قَالَ: «اغْتَسِلِي وَاسْتَثْفِرِي بِثَوْبٍ وَأَحْرِمِي»[2].

ترجمه: تر څو چي مونږ وذو الحلیفي ته راغلو، نو له اسماء بنت عمیس نه محمد بن ابو بکر پیدا (تولد) شو، نو پیغمبر ﷺ

(۱) مجموع الفتاوی ۲۶/۱۳.

(۲) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

ته يي سرى واستوه چي پوښتنه ځني وکړي چي څه وکړم؟ پيغمبر ﷺ ورته وويل: غسل وکړه، او (دويني په ځاى کي) کومه ټوټه کښيږده، او احرام وتړه. او له ابن عباس رضي الله عنهما له پيغمبر ﷺ نه روايت کوي چي فرمايي: «النُّفَسَاءُ وَالْحَائِضُ إِذَا أَتَيَا عَلَى الْوَقْتِ يُحْرِمَانِ وَيَقْضِيَانِ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا غَيْرَ الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ»[(۱)].

ترجمه: نفاس داره او حائضه ښځه چي کله وميقات[(۲)] ته راشي نو دواړه به احرام تړي، او د کعبي دطواف نه بغير به نور ټول (دحج او يا عمري) اعمال په ځاى کوي. او پيغمبر ﷺ وعائشي ته امر وکړ چي دحج داحرام لپاره غسل وکړي پداسي حال کي چي هغه حائضه وه[(۳)].

او دحائضي او نفاس داره ښځي داحرام لپاره په غسل کي حکمت دادى چي (دبدن) نظافت او صفايي يي وشي، او بد

---

(۱) ابو داود روايت کړى ى.

(۲) ميقات هغه معين ځاى ته وايي چي هلته احرام تړل کيږي، او له هغه نه بايد بيله احرامه څوك تير نشي.(ژباړن)

(۳) المغني ۲۹۳/۳-۲۹۴.

بويـي يـي لاړه شـي کـوم چي دخلکو ديوځاى کيدو په وخت نورو تـه دتکليف سبب ګرځي، او نجاست يي له مينځه لاړ شي. او که چيري ورتـه داحـرام په حالت کي حيض يا نفاس راشي نو داحرام لـپاره څـه نقصـان نلري، او پـه خـپل احـرام کـي بـه پاتـه وي، او داحـرام دممـنوعـاتو نه به ځان ساتي، او دکعبي طواف به نه کوي تـر څو چي له حيض او نفاس نه پاکي شي او غسل وکړي، او که دعـرفات ورځ راشي او دوى پاکـي شـوي نه وي او دعمري احرام يـي تړلـی وي چـي وروستـه بـيا له هغـې سره حـج هـم وکـړي، نو دوى بـه دعمـري داحـرام برسـيره دحـج احـرام تـړي (دحـج نيـت بـه کوي) نو پدې سره به ددوى حج دقِران[1] حج وګرځي.

او دلـيل يـي دادى چـي عائشـې رضي الله عنها دعمـري احـرام تړلـی وو او حـيض يـي راغـی، نـو پيـغمـبر ﷺ پداسـي حـال کـي ورغلـو چـي هغـې ژړل، پيـغمـبر ﷺ وويــــل: «مَا يُبْكِيك؟ لَعَلَّكِ نُفِسْتِ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ: هَذَا شَيْءٌ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ

---

(۱) دقِـران حـج هغـه دى پـه کـوم کـي چـي عمـره او حـج پـه يوه احرام او يوه نيت سره وکړي شي. (ژباړن)

افْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لاَ تَطُوفِي بِالْبَيْتِ»[۱].

ترجمه: ولې ژاړې، شايد چي حيض به دي راغلی وي؟ هغې وويل: هو، پيغمبر ﷺ وفرمايل: دا شی الله جَلَّ جَلاَلُهُ دادم عليه السلام په لوڼو باندي مقرر کړی دی، نو ته ټول هغه افعال په ځای کړه کوم چي يو حاجي يي کوي، خو دکعبي نه طواف مه کوه. او دجابر رضي الله عنه په حديث کي چي بخاري او مسلم روايت کړی وايي: او پيغمبر ﷺ عائشې رضي الله عنها ته پداسي حال کي ورغلی چي هغې ژړل، نو پيغمبر ﷺ وفرمايل: «مَا شَأْنُك؟» قَالَتْ: شَأْنِي أَنِّي قَدْ حِضْتُ، وَقَدْ حَلَّ النَّاسُ وَلَمْ أَحْلِلْ وَلَمْ أَطُفْ بِالْبَيْتِ، وَالنَّاسُ يَذْهَبُونَ إِلَى الْحَجِّ الآنَ، فَقَالَ: «إِنَّ هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَاغْتَسِلِي ثُمَّ أَهِلِّي بِالْحَجِّ»، فَفَعَلَتْ وَوَقَفَتْ الْمَوَاقِفَ حَتَّى إِذَا طَهَرَتْ طَافَتْ بِالْكَعْبَةِ وَالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، ثُمَّ قَالَ: «قَدْ حَلَلْتِ مِنْ حَجِّكِ وَعُمْرَتِكِ جَمِيعًا».

ترجمه: تاته څه پيښ شوي؟ هغې وويل: زما حيض راغی، او ټولو خلکو ځانونه حلال کړي دي (دعمري احرامونه يي

---

(۱) بخاري اومسلم روايت کړی دی.

خلاص کړي دي)، او ما لاځان ندی حلال کړی، او نه مې دکعبې طواف کړی دی، او خلك اوس حج ته روان دي، نو پیغمبر ﷺ وفرمایل: دا شی الله ﷻ دادم ﷺ په لوڼو مقرر کړی دی، نو ته غسل وکړه، او بیا احرام وتړه، نو هغې احرام وتړی، او ټول افعال يې په ځای کړل، تر څو چې پاکه شوه نو بیا يې دکعبې طواف وکړ او دصفا ومروا سعي يې وکړه، نو پیغمبر ﷺ وفرمایل: (اوس نو) له حج او عمرې دواړو څخه حلاله شوې (ووتلې).

علامه ابن القيم وايي: صحيح او صريح احاديث پدې دلالت کوي چې عائشه رضي الله عنها اول دعمرې احرام تړلی وو او بيا چې کله يې حيض راغی نو پيغمبر ﷺ ورته امر وکړ چې دحج احرام وتړي، نو پدې سره يې حج دقِرآن حج وګرځيد، نو ځکه خو پيغمبر ﷺ ورته وويل: «يَكْفِيكِ طَوَافُكِ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ لِحَجِّكِ وَعُمْرَتِكِ»[1].

ترجمه: دکعبې (يو) طواف او دصفا او مروا (يوه) سعي ستا دحج او عمرې (دواړو) لپاره تاته کفايت کوي.

---

(۱) تهذيب السنن ۳۰۳/۲.

۵- کوم کارونه چي ښځه يي بايد داحرام تړلو په وخت کي وکړي: ښځه بايد دنارينه په شان داحرام په وخت کي غسل وکړي، او دنوکونو په اخيستلو، او وېښتانو لري کولو او بد بويي ورکولو (خوشبويي وهلو) سره ځان پاك کړي، تر څو بيا داحرام په حال کي دې شيانو ته ضرورت پيدا نکړي، ځکه چي هغه وخت بيا دا کارونه کول ممنوع دي، او که چيري دغو شيانو ته ضرورت نه وو نو کول يي حتمي ندي، او نه هغه داحرام دخصوصياتو څخه دي، او پروا نلري چي پداسي عطرونو سره ځان خوشبويه کړي چي تيز بوی ونلري، لکه عائشه *رضی الله عنها* چي وايي: كُنَّا نَخْرُجُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِلَى مَكَّةَ فَنُضَمِّدُ جِبَاهَنَا بِالسُّكِّ الْمُطَيَّبِ عِنْدَ الإِحْرَامِ فَإِذَا عَرِقَتْ إِحْدَانَا سَالَ عَلَى وَجْهِهَا فَيَرَاهُ النَّبِيُّ ﷺ فَلاَ يَنْهَانَا[۱].

ترجمه: مونږ به دپيغمبر ﷺ سره (ومکي) ته تللو او داحرام تړلو په وخت کي به مو په خپلو تنديو (وچولی) باندي مشك وهل، نو کله چي به له مونږ نه ديوې (بدن) خولې شو نو مشك به يي پر مخ راتوی شول، او هغه به پيغمبر ﷺ ليدل خو له هغه

(۱) ابو داود روايت کړی دی.

ځخه يې نه منع کولو.

شوکاني وايي: دپيغمبر ﷺ سکوت ددې کار په جواز او روا والي دلالت کوي، ځکه چې هغه ديو ناروا او باطل کار باندې چپ نه پاتې کيږي[1].

۶- داحرام دنيت سره به هغه ځادري (بوقره) او نقاب ليرې کړي چې اغوستي يې وي، او بوقره او نقاب هغه دي چې مخ پټوي او په هغه کښې دسترګو لپاره سوري وي چې ښځه له هغه نه ګوري، دليل يې دبخاري دا حديث دى: «لا تنتقب المحرمة»، يعني: احرام تړونکې ښځه به نقاب نه اچوي، او ځادري خو له نقاب نه هم زياته ده. او همدارنګه به دستکلي (دستکشې) هم ليرې کوي که يې مخکې له احرام نه اغوستي وي، او دستکشې هر هغه شي ته وايي چې دلاسونو دپټولو لپاره په لاسونو اغوستل کيږي. او کله چې ښځه دبيګانه نارينه وو سره مخامخ شي نو خپل مخ به بيله نقابه او ځادرې نه په کوم بل شي لکه پوړنۍ او يا جامې سره پټوي، او همدارنګه له بيګانه نارينه وو نه به خپل لاسونه بيله دستکلو نه په بل شي

---

(۱) نيل الاوطار ۱۳/۵.

لکه خپله جامې سره پټوي، ځکه دښځي مخ او لاسونه عورت ګڼل کيږي، چې له بيګانه نارينه وو نه يي پټول فرض دي، که داحرام په حالت کي او يا په بل حالت کي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: ښځه ټوله عورت ده، نو ځکه ورته روا دي چې دځان دپټولو لپاره جامي واغوندي، او دکجاوې له سيوري نه استفاده وکړي، خو پيغمبر ﷺ ښځه له نقاب او دستکلو اچولو نه منع کړي ده، او دستکلي هغه پوښونو ته وايي چې لاسونو ته اغوستل کيږي، او که ښځه خپل مخ پداسي جامه سره پټ کړي چې له مخ سره نه نښلي، نو دا په اتفاق (دعلماوو) سره روا ده، خو که له مخ سره نښليده نو صحيح داده چې دا هم روا ده، او ښځه مکلفه نده چې په لرګي يا لاس اويا بل شي سره جامه له خپل مخ نه ليري کړي (تر څو له مخ سره يي ونه نښلي)، ځکه پيغمبر ﷺ دښځي مخ او لاسونه يو شانتي ګڼلي دي، او دواړه دنارينه دبدن په شان دي نه دهغه دسر په شان، او دپيغمبر ﷺ ښځو به په خپلو مخونو جامه اچول بيله دي چې دهغه ليري والي په نظر کي ونيسي، او له علماوو نه هيڅ يوه له پيغمبر ﷺ نه ندي نقل کړي چې هغه فرمايلي دي: «إِحْرَامُ الْمَرْأَةِ فِي وَجْهِهَا».

ترجمه: دښځي احرام دهغې په مخ کي دى، بلکه دا دسلفو[1] دبعضي علماوو قول دى.

علامه ابن القيم وايي: له پيغمبر ﷺ نه يوه کلمه هم په احرام کي دښځي دمخ دلوڅولو په فرضيت کي نده راغلې، او يوازي له نقاب نه منع راغلې ده.. او بيا وايي: له اسماء رضى الله عنها نه روايت دي چي هغې به داحرام په حال کي خپل مخ پټاوه، او عائشه رضى الله عنها وايي: كَانَ الرُّكْبَانُ يَمُرُّونَ بِنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مُحْرِمَاتٌ فَإِذَا حَاذَوْا بِنَا سَدَلَتْ إِحْدَانَا جِلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهِهَا فَإِذَا جَاوَزُونَا كَشَفْنَاهُ[2].

ترجمه: سواره خلک به زمونږ له خوا نه تيريدل پداسي حال کي چي مونږ به دپيغمبر ﷺ سره په احرام کي وو، نو کله چي به زمونږ سره مخامخ او نږدي شول نو زمونږ نه هري يوې به خپل څادر (پوړنى) دسر لخوا نه پر خپل مخ باندي را ځوړند کړ، او چي کله به له مونږ نه تير شول نو بيا به مو مخ لوڅ کړ.

---

(۱) سلف: وصحابه وو، تابعينو، تبع تابعينو او نور داسلام داول عصر امامانو او سترو علماوو ته ويل کيږي.(ژباړن)

(۲) ابو داود روايت کړى دى.

نو ای مسلماني احرام تړونکې خوري پوه شه چي تا ته دمخ او لاسونو پټولو اجازه نشته په هغه څه سره چي خاص دهغه لپاره جوړ (ګنډل) شوي وي، لکه نقاب او دستکلې (دستکشي)، او په تا باندي فرض دي چي له بيګانه (نا محرمه) نارينه وو نه خپل مخ او لاسونه په خپل پوړني، يا جامي، او يا بل شي سره پټ کړې، او دداسي شي لکه لرګی، پټکی او يا بل څه استعمالول چي پوړنی له مخ نه ليري کړي تر څو ورسره ونه نښلي، دا کوم شرعي اصل نلري.

۷- وښځي ته روا دي چي داحرام په حال کي دخپلي خوښي سره هر نوع کالي واغوندي، چي زينت او ښکلا پکښي نه وي، او دنارينه وو دکاليو سره مشابهت ونلري، او نه داسي تنګ وي چي دبدن اندامونه وښيي، او نه داسي نازك وي چي بدن نه پټوي، او نه داسي لنډ وي چي پښي او لاسونه يي ترينه راووځي، بلکه ازاد پلن او ډبل کالي به وي.

ابن المنذر وايي: علماء پدي باندي اتفاق لري چي داحرام لرونکي ښځي لپاره دقميص، پرتوګ، څادر، او موزې اچول روا دي[۱].

---

(۱) المغني ۳۲۸/۳.

او ښځي ته ضروري نده چي کوم معين او خاص رنګ - مثلاً زرغون رنګ- کالي واغوندي، بلکه هغه رنګونه به اختياروي کوم چي معمولاً ښځي اغوندي لکه سور، زرغون، او تور، او کولای شي چي يو رنګ جامي په بل رنګ جامو سره بدلي کړي.

۸- او ښځي ته سنت دي چي داحرام نه وروسته په دومره ټيټ اواز سره لبيك ووايي چي يوازي يي خپله واوري. ابن عبد البر وايي: علماء اتفاق (اجماع) لري دښځي لپاره سنت طريقه داده چي خپل اواز پورته نکړي، يوازي به يي خپل ځان ته اوروي، او دفتني دډار او ويري په وجه ورته اواز پورته کول مکروه دي، نو ځکه خو ورته اذان کول او اقامت ويل روا ندي، او په لمانځه کي به (دسهوي په صورت کي وامام ته) دفتح ورکولو او خبرولو لپاره لاسونه ټکوي (پړقکوي)، او (دنارينه وو په شان به) تسبيح نه وايي(۱).

۹- په ښځي باندي په طواف کي پوره ستر کول او ځان پټول فرض دي، او دا چي اواز به نه پورته کوي، او سترګي به

---

(۱) المغني ۲/۳۳۰-۳۳۱.

(له حرامو کتلو څخه) ساتي، او دنارینه وو سره به ډکې نه وهي يعني ګڼه به نه جوړوي، خصوصاً دحجر اسود او رکن يماني په حصه کې، او دکعبې څخه ليري دمطاف[1] په اخيري حصه کې له نارينه څخه ګوښه طواف کول ورته بهتر او افضل دي له هغه طواف نه چې دنارينه وو په ازدحام کې يې وکعبې ته نژدې وکړي، ځکه له نارينه وو سره ځنګ او ډکې وهل (يعني ګڼه جوړول) حرام دي، پدې چې هغه دفتنې سبب ګرځي، او وکعبې ته نژدې والى او دحجر اسود مچول دواړه دامکان په صورت کې سنت دي، نو دسنت لپاره به حرام او ناروا کار نکوي، بلکه پداسې حالت کې هغه دښځې په حق کې سنت ندي، او هغې ته سنت طريقه داده چې کله ورته مخامخ شي يوازې اشاره ورته وکړي.

امام نووي وايي: زمونږ علماء وايي: وښځو ته دحجر اسود مچول مستحب ندي، او حتى مسه کول (لاس وروړل) هم ورته مستحب ندي، مګر په هغه حالت کې چې مطاف (دطواف ځاى) دشپې لخوا او يا بل وخت کې خالي وي، ځکه پدې کې

---

(۱) مطاف: دکعبې شاوخوا هغه منطقې ته وايي چې خلګ پکښې طواف کوي.(ژباړن)

دښځو او دنورو خلکو لپاره تکليف دی[۱].

او په مغني کي وايي: وښځي ته په شپه کي طواف کول مستحب دي، ځکه په هغه کي دښځي ستر زيات وي، او ازدحام هم کم وي، نو کولای شي چي وکعبي ته نژدي شي او حجر اسود مسه کړي[۲].

۱۰- په مغني کي وايي: دښځو طواف او دهغوی (دصفا او مروا) سعي ټوله د(عادي) تګ په شکل ده، ابن المنذر وايي: دعلماوو پدي اتفاق دی چي په ښځو باندي دکعبي په طواف (په اولو دريو دَورو) او صفا ومروا کي منډه وهل (رَمَل) نشته، او نه پري اوږه لوځول (اضطباع) شته، ځکه له هغه نه مقصد دطاقت او قوت ښکاره کول دي، او دا دښځو په حق کي نشته، ځکه دهغوی لپاره ستر پکار دی، او په منډه وهلو ډو اوږو لوځولو کي دبدن لوڅيدل دي[۳].

۱۱- دحج هغه اعمال چي بايد حائضه ښځه يي وکړي، او

---

(۱) المجموع ۳۷/۸.

(۲) المغني ۳۳۱/۳.

(۳) المغني ۳۹۴/۳.

هغه چي بايد ويي نکړي تر څو پاکه شي: حائضه ښځه دحج اعمال ټول تر سره کولای شي، لکه احرام تړل، په عرفات ودريدل، مزدلفي ته تلل، دجمرو ويشتل، خو دکعبي طواف به نکوي تر څو چي پاکه شي، څکه عائشه رضی الله عنها چي کله يي حيض راغی نو پيغمبر ﷺ ورته وفرمايل: «افْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لاَ تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي»[(۱)].

ترجمه: ټول هغه افعال په ځای کړه کوم چي يو حاجي يي کوي، خو دکعبي طواف مه کوه، تر څو چي پاکه شي. او دمسلم په روايت کي داسي راغلي دي: «فَاقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ، غَيْرَ أَنْ لا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَغْتَسِلِي».

ترجمه: ټول هغه افعال په ځای کړه کوم چي يو حاجي يي کوي، خو دکعبي طواف مه کوه، تر څو چي غسل وکړي.

شوکاني وايي: پدي حديث کي دحائض ښځي لپاره دطواف کولو څخه ښکاره منع راغلي ده تر څو چي وينه يي بنده شي او غسل وکړي، او منع (او نهي) دفساد او باطليدو

---

(۱) بخاري اومسلم روايت کړی دی.

تقاضا کوي، نو دحائضې ښځې طواف کول باطل دي، او دا داکثره علماوو قول (نظر) دی[(۱)].

او دصفا ومروا په مينځ کې به سعي هم نکوي، ځکه سعي دطواف څخه وروسته وي، او پيغمبر ﷺ هيڅکله مخکې له طواف نه سعي نده کړې.

امام نووي وايي: فرعي مسأله: که څوك له طواف نه مخکې سعي وکړي نو زمونږ په نزد يې سعي نه صحيح کيږي، او دا داکثرو علماوو قول دی، او مخکې مو وويل چې ماوردي پدې مسأله کې دعلماوو اجماع نقل کړيده، او دا دمالك او ابو حنيفه او احمد مذهب هم دی، او ابن المنذر له عطاء او داهل حديث له بعضې علماوو نه نقل کړي دي چې نومړي سعي صحت لري، دا قول زمونږ علماوو له عطاء او داود نه نقل کړی دی.

زمونږ دليل دادی: چې پيغمبر ﷺ دطواف نه وروسته سعي وکړه، او ويې فرمايل: «لِتَأْخُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ».

---

(۱) نيل الاوطار ۴۹/۵.

ترجمه: خپل دحج اعمال او مناسك لما نه واخلی (لما نه يي زده کړی)، او دابن شريك رضي الله عنه حديث چي وايي: خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ حَاجًّا فَكَانَ النَّاسُ يَأْتُونَهُ فَمِنْ قَائِلٍ: يَا رَسُولَ اللَّه، سَعَيْتُ قَبْلَ أَنْ أَطُوفَ، أَوْ قَدَّمْتُ شَيْئًا أَوْ أَخَّرْتُ شَيْئًا، فَكَانَ يَقُولُ: «لاَ حَرَجَ، لاَ حَرَجَ إِلاَّ عَلَى رَجُلٍ اقْتَرَضَ عِرْضَ رَجُلٍ مُسْلِمٍ وَهُوَ ظَالِمٌ، فَذَلِكَ الَّذِي هَلَكَ وَحَرِجَ»[(۱)].

ترجمه: زه دپيغمبر ﷺ سره مي دحج لپاره سفر وکړی، نو خلك ورته راتلل، چا به ويل: ای رسول الله له طواف نه مخکي مي دصفا ومروا سعي وکړه، او يا مي څه شی وروسته وکړی، او يا مي مخکي وکړی، نو پيغمبر ﷺ به ويل: چي هيڅ پروا (ګناه) نشته، مګر په هغه چا باندي چي ديو مسلمان حق (او يا دهغه عزت) يي په ظلم سره واخيست (او پايماله يي کړ)، نو همدا شخص هلاك شو او په ګناه کي ولويدی. نو پدې حديث کي ددي خبري چي وايي: له طواف نه مخکي مي سعي وکړه،

(۱) ابو داود پداسي سند سره روايت کړی چي دسند راويان يي ټول دبخاري او مسلم له راويانو نه دي ما سوا داسامه بن شريك څخه.

معنی داده چي دطواف قدوم نه وروسته او له فرض طواف نه مخکي مي سعي وکړه، او خطابي هم دحديث همداسي معنی کړيده[۱].

زمونږ استاذ شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير کي وايي: پوه شه چي اکثر علماء پدي نظر دي چي سعي يوازي له طواف نه وروسته صحيح کيږي، نو که له طواف نه مخکي سعي وکړي داکثره علماوو په نظر صحيح نده، چي له هغه جملي څلور امامان هم دي، او ماوردي او نورو پدي باره کي دعلماوو اجماع نقل کړي ده، او بيا يي دنووي مخکيني قول او دهغه لخوا دابن شريك دحديث جواب يي ذکر کړ، او بيا وايي: نو هغه دا خبره: چي مخکي له طواف نه (مي سعي وکړه) يعني: مخکي له فرضي طواف نه چي رکن دی، او دا ددي نفي نکوي چي سعي به يي دطواف قدوم[۲] نه وروسته

---

(۱) المجموع ۸۲/۸.

(۲) طواف قدوم: هغه طواف دی چي دعمري او يا دحج دټولو اعمالو نه مخکي کيږي.(ژباړن)

کړي وي کوم چي رکن ندی[۱].

په مغني کي وايي: سعي دطواف تابع ده، او له هغه نه مخکي طواف کولو نه بغير صحيح نده، نو که له طواف نه مخکي يي سعي وکړه نه صحيح کيږي، او دا دمالك، شافعي، او احنافو نظر دی، او عطاء وايي: (له طواف نه مخکي سعي) روا ده، او له احمد نه روايت دی چي وايي: که يي په هيره سره وکړه، روا ده، او په قصد سره وي نده روا، ځکه له پيغمبر ﷺ نه چي کله دهيري او ناپوهي په صورت دتقديم او تاخير پوښتنه وشوه، نو فرمايل به يي: چي «لاحرج» يعني څه پروا او ګناه نشته.

او داول قول دليل دادی چي پيغمبر ﷺ له طواف نه وروسته سعي کړي ده، او بيا يي فرمايلي دي: «لِتَأْخُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ» يعني: له مانه دخپل حج مناسك او اعمال واخلی او زده يي کړی[۲].

---

(۱) اضواء البيان ۵/۲۵۲.

(۲) المغني ۵/۲۴۰.

نو له مخکي خبرو نه دا معلومه شوه چي په کوم حديث چي داول قول خاوندان استدلال کوي او وايي چي سعي له طواف نه مخکي روا ده، نومړي حديث پدي خبره دلالت نکوي، ځکه حديث دوه احتماله لري: يا خو حديث دهغو کسانو په باره کي دی چي دفرضي طواف نه مخکي سعي وکړي، خو له هغه نه مخکي يي دطواف قدوم لپاره سعي کړي وي، نو سعي يي له طواف نه وروسته راغله (نه مخکي)، او يا دهغه کسانو په باره کي دی چي په هيره او ناپوهي سره بيله قصده (له طواف نه مخکي سعي وکړي).

او ما پدي مسأله کي پدي وجه اوږد بحث وکړ، چي اوس داسي کسان پيدا شويدي چي دطواف نه مخکي مطلقاً سعي کول روا بولي او پدي سره فتواورکوي، والله المستعان.

پاملرنه:

که ښځي ته له طواف نه وروسته حيض راشي، نو پدي حالت کي به سعي کوي، ځکه دسعي لپاره پاکوالی او اودس شرط ندی، په مغني کي وايي: اکثره علماء دا نظر لري چي دصفا او مروا دسعي لپاره اودس شرط ندی، او لدي جملي نه

عطاء، مالك، شافعي، ابو ثور، او احناف دي.. او بيا وايي: ابو داود وايي: ما له احمد نه اوريدلي دي چې ويل يي: کله چې ښځه د کعبې طواف وکړي، او بيا حيض ورته راشي، نو دصفا او مروا سعي دي وکړي، بيا دي منى ته ولاړه شي، او له عائشې او ام سلمه رضي الله عنها نه روايت دى چې دوى دوو ويلي دي: کله چې ښځه د کعبې طواف او دوه رکعته لمونځ وکړي، او بيا يي حيض راشي، نو دصفا او مروا سعي دي وکړي، دا خبره اثرم روايت کړيده[(۱)] .

۱۲- وښځو ته له مزدلفې نه دضعيفه او کمزوره حاجيانو سره يو ځاى دسپوږمۍ دلويدو نه وروسته راوتل، او منى ته په ررسيدو سره لوى شيطان ويشتل روا دي، تر څو په ازدحام (ګڼه ګوڼه) کي ګير نشي.

موفق ابن قدامه په مغني کي وايي: څه باك نشته چې ضعيفه حاجيان او ښځې مخکې له مزدلفې نه ووځي، او عبد الرحمن بن عوف او عائشه رضي الله عنها له هغو کسانو نه وو

(۱) المغني ۲۴۶/۵.

چي خپل دکور کمزوري به يي مخکي ومنی ته استول، او دا دعطاء، ثوري، شافعي، ابو ثور، او احنافو قول دی، او زمونږ له معلومات سره څوك ددي خبري مخالف نشته، او پدي کي دهغوی لپاره اسانتيا او دازدحام دتکليف نه خلاصون، او دپيغمبر ﷺ دسنت متابعت دی[۱].

امام شوكاني وايي: دلائل پدي دلالت كوي چي دشيطانانو ويشتلو وخت دهغه چا لپاره چي رخصت[۲] ورته نه وي دلمر ختلو نه وروسته دی، او دچا لپاره چي رخصت او اجازه شوي وي لکه ښځي او ضعيفه او کمزوري حاجيان، نو هغوی ته دلمر ختلو نه مخكي روا دی[۳].

امام نووي وايي: شافعي او دمذهب علماء وايي: دښځو او نورو ضعيفه حاجيانو لپاره سنت طريقه داده چي له مزدلفي نه

(۱) المغني ۲۸۶/۵.

(۲) رخصت دې ته وايي چي شريعت دتکليف او عذر په وجه په حکم کي اسانتيا راولي، لکه د ښځو او ضعيفو کسانو لپاره د مزدلفې څخه په نيمه شپه کي راوتل او شيطانان ويشتل.(ژباړن)

(۳) نيل الاوطار ۷۰/۵.

ومنی ته دنیمي شپي نه وروسته او له سهار نه مخکي لاړ شي، تر څو دخلکو دبير وبار (ګڼي) نه مخکي لوی شیطان وولي[(۱)]، او بیا يي پدي باره کي راغلي احاديث ذکر کړل.

۱۳- ښځه به دحج او عمري داحرام نه دوتلو لپاره به دخپل سر ویښته دګوتو دسرو په اندازه لنډوي، او دسر خرَیل (کَلَول) ورته روا ندي، او دګوتو سرونه دګوتي دلوړ (اوچت) بند نه پورته حصه ده.

په مغني کي وايي: دښځي لپاره شرعي طريقه دويښتانو لنډول دي، نه خريل، او پدي کي دعلماوو اختلاف نشته، ابن المنذر وايي: علماوو پدي اتفاق کړی دی، او دا ځکه چي خريل دښځي په حق کي مُثلَه[(۲)] ګڼل کيږي، له ابن عباس نه روايت دی وايي: پيغمبر ﷺ فرمايي: «لَيْسَ عَلَى النِّسَاءِ حَلْقٌ، إِنَّمَا عَلَى

---

(۱) المجموع ۸/۱۲۵.

(۲) مُثلَه: دي ته وايي چي دچا يو اندام پري کړي شي، لکه غوږ، پوزه، او لاس.(ژباړن)

النِّسَاءِ التَقْصِيرُ»[۱].

ترجمه: پر ښځو باندي (دويښتو) خريل نشته، پر ښځو باندي يوازي (دويښتو) لنډول دي.

علي رضی الله عنه وايي: نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ تَحْلِقَ الْمَرْأَةُ رَأْسَهَا[۲].

ترجمه: پيغمبر ﷺ ښځه دخپل سر خريلو (کلولو) نه منع کړيده. او احمد به ويل: ښځه دهري کوڅۍ نه دګوتي دسرونو په اندازه لنډوي، او دا دابن عمر، شافعي، اسحاق، او ابو ثور قول (نظر) دی. ابو داود وايي: له احمد نه مي اوريدلي چي پوښتنه څني وشوه چي آيا ښځه به ټول سر نه کَمَوي؟ (يعني له ټولو نه به دګوتو دسرونو په اندازه اخلي؟) ويل يي: هو، ويښته به دسر مخي ته راټول کړي، او بيا به دويښتو دسرونو نه دګوتو دسرونو په اندازه اخلي او لنډوي به يي[۳].

---

(۱) ابو داود روايت کړی دی.

(۲) ترمذي روايت کړی دی.

(۳) المغني ۵/ ۳۱۰.

امـام نـووي وايي: علماء پدې خبره متفق دي چې ښځه دسر په خـريلو سـره مکلفـه نده، بلکه دهغې لپاره يوازې دسر ويښـته لنډول دي... ځکـه (خـريل) دهغـې په حق کې بدعـت دی او پـه هغه کې مُثله هم ده[1].

۱۴- حائضـه ښځـه چې کله اخيرنی شيطان وولي او ويښـته لنډ کړي، نـو لـه احرام نـه وځـي (حلالـيږي)، او کـوم شـيان چې داحـرام په وخت کې پرې حرام وو، هغه ورته روا کيږي، خو ميړه تـه لانـده روا، نـو هغـه بـه لـه ځـان سـره ديـو ځـای کـيدلو تـه نـه پرېږدي، تـر څو چې فرضـې طواف وکړي، او کـه په دغه حالت کـې جمـاع او يوځـايوالی ورسـره وکړي نو فديه پرې لازميږي، او هغـه يـو پسـه پـه مکـه کې حلالـول او دحـرم پـه مسـکينانو بـه يې تقسيموي، ځکه دا کار داول حلالوالي[2] نه وروسته شوی دی.

---

(۱) المجموع ۸/ ۱۵۰-۱۵۴.

(۲) اول حلالوالی هغه دی چې دفرضې طواف نـه مخکې ځـان لـه احرام نـه وباسـي، او دوهـم او اخيرنی حلالوالـی هغـه وخت وي چې فرضـې طواف وکړي، او ټول مناسك او اعمال يې پوره شي.(ژباړن)

۱۵- که ښځي ته دفرضي طواف نه وروسته حيض راشي، نو په هغي باندي درخصت طواف[۱] نشته، او کولای شي چي هر وخت وغواړي سفر وکړي، عائشه رضی الله عنها وايي: حَاضَتْ صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ بَعْدَ مَا أَفَاضَتْ قَالَتْ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «أَحَابِسَتُنَا هِيَ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهَا قَدْ كَانَتْ أَفَاضَتْ وَطَافَتْ بِالْبَيْتِ، ثُمَّ حَاضَتْ بَعْدَ الإِفَاضَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «فَلْتَنْفِرْ إِذَنْ»[۲].

ترجمه: صفيه د حيي لور ورسته لدي چي فرضي طواف يي وکړ حيض يي راغی، نو دا خبره مي وپيغمبر ﷺ ته وکړه، نو وېي فرمايل: آيا هغه مونږ له سفر کولو نه راګرځوي؟ ورته ومي ويل: ای رسول الله هغې فرضي طواف کړی دی، او بيا يي دطواف نه وروسته حيض راغلی دی، نو وېي فرمايل: نو بيا خو دي سفر وکړي.

---

(۱) طواف وداع هغه طواف چي دمکي څخه دوتلو نه مخکي کيږي، او بيا وحرم ته نه راځي، او هغه ته (طواف وداع) هم وايي.(ژباړن)

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

له ابن عباس روایت دی وایي: وخلکو (حاجیانو) ته امر شوی چي اخیرنی کار به یي دکعبي طواف وي، خو له حایضي ښځي نه دا کار تخفیف شوی دی (یعني په هغه مکلفه نده)[1]،

او همدارنګه وایي: پیغمبر ﷺ حایضي ښځي ته دا اجازه کړي ده چي له طواف وداع نه مخکي له مکي نه ووځي، که یي فرضي طواف کړي وي[2].

امام نووي وایي: ابن المنذر ویلي دي: او اکثره علماء په همدي نظر دي، لکه: مالك، اوزاعي، ثوري، احمد، اسحاق، ابو ثور، ابو حنیفه او نور[3].

په مغني کي وایي: دا دښارونو[4] داکثره علماوو نظر دی. او وایي: او دنفاس داره ښځي حکم دحایضي په شان دی، ځکه

---

(۱) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

(۲) احمد روایت کړی دی.

(۳) المجموع ۲۸۱/۸.

(٤) دښارونو نه مراد: مکه، مدینه، کوفه، بصره، او بغداد دي.(ژباړن)

دنفاس او حيض احکام په فرضياتو او مُسقِطاتو[1] کي يو شان دی[2].

۱۶- ښځي ته له مَحرَم سره دمسجد نبوي زيارت دلمونځ او دوعا کولو لپاره مستحب دی، خو دپيغمبر ﷺ دقبر زيارت ورته روا ندی، ځکه دا دقبرونو له زيارت نه منع شويده.

شيخ محمد بن ابراهيم ال الشيخ رحمت الله عليه دسعودي عربستان مفتي وايي: او صحيح خبره داده چي ښځه دپيغمبر ﷺ له زيارت نه منع ده، له دوو وجهو نه:

اول: عام دلائل (پدي باره کي)، او منع چي کله عامه وي نو هيچا ته يي تخصيص کول بيله دليل نه روا ندي، او (دمنعي) علت (دکوم له وجهي نه چي ښځه له دقبرونو دزيارت نه منع شويده) پدي مساله کي موجود دی...[3].

---

(۱) مُسقِطات هغه شيانو او اسبابو ته وايي چي کوم شرعي حکم ساقط کړي.(ژباړن)

(۲) المغني ۴۶۱/۳.

(۳) مجموع فتاوی الشيخ محمد بن ابراهيم ال الشيخ ۲۳۹/۳.

شيخ عبد العزيز بن باز رحمت الله عليه دپيغمبر ﷺ دزيارت کولو په باره کي دهغه چا لپاره چي دمسجد نبوي زيارت وکړي وايي: او دا زيارت يوازي دنارينه وو لپاره روا دی، او دښځو لپاره دهيڅ قبر زيارت روا ندی، لکه څنګه چي دپيغمبر ﷺ نه راغلي دي چي هغه په هغه ښځو لعنت ويلی دی چي دقبرونو زيارت کوي، او په هغو کسانو چي په قبرونو باندي مسجدونه جوړوي، او څراغونو او شمعونه پکښي بلَوي.

اما مديني منوري ته يدې قصد تلل چي په مسجد نبوي کي لمونځ او دوعا او نور طاعتونه -چي په نورو مسجدونو کي روا دي- وکړي، نو دا دټولو لپاره روا دي[1].

---

(۱) التحقيق والايضاح لكثير من مسائل الحج والعمرة والزيارة على ضوء الكتاب والسنة ص۱۹.

نهم فصل

دمشترک ژوند او ښنکاح دعقد څخمولو مربوط احکام

الله ﷻ فـرمايي: ﴿وَمِـنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجًـا لِّتَسْـكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُم مَّوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ [د الروم سورت: ۲۱ آيت].

ترجمه: او دالله ﷻ (دقـدرت) لـه نښـو (څخه دادي) چي تاسو ته يي ستاسـو له جنس نه ښځي پيدا کړي، تر څو له هغوی سره آرام پيدا کـړی، او ستاسو په مينځ کي يي مينه او مهرباني پيدا کړيده، بيشـکه پدي کـي (دالله دقـدرت) نښـي دي دهغه کسانو لپاره چي (دالله په مخلوقاتو) کي فکر کوي.

او فرمايـي: ﴿وَأَنكِحُـوا الْأَيَـامَى مِـنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِن يَكُونُوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ [د النور سورت: ۳۲ آيت].

تـرجمه: او واده (نکـاح) کـړی بـي خاوند ه ښځي او بي ښځو سړي، او نـيک خويـه مـريان او مينځـي خپل، که (هغوی) فقيران

وي نو الله به له خپل فضل نه هغوی غنیان کړي، او الله دلوی فضل خاوند او ډیر پوه دی.

امام ابن کثیر رحمت الله علیه وایي: دا په واده کولو سره امر دی، او بعضي علماء هغه په هر هغه چا چې قدرت یې لري فرض ګڼي، او پدې حدیث استدلال کوي: «يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنْ اسْتَطَاعَ مِنكُمْ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ»، بخاري او مسلم له ابن مسعود نه روایت کړی دی.

ترجمه: ای ځوانانو څوك چې له تاسو نه دجماع کولو توان (او دهغه مصارف او خرچه) ولري، نو واده دې وکړي، ځکه هغه سترګې (له حرامو نه) پټوي، او (دانسان) فرج او شرمګاه (له حرامو) نه ساتي، او څوك چې توان ونلري، نو روژه دې ونیسي، ځکه هغه دده لپاره (له حرامو نه) دساتنې وسیله ده.

او بیا یې دا خبره وکړه چې واده دغنې کیدلو سبب دی، ځکه الله ﷻ فرمایي: ﴿إِن يَكُونُوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ﴾، او دابو بکر الصدیق ؓ دا وینا یې ذکر کړه چې وایي: دالله دامر اطاعت وکړی چې تاسو ته یې په نکاح کولو امر کړی، تر څو هغه خپله وعده تاسو ته پر ځای کړي، او غنیان به مو کړي،

الله ﷻ فرمايي: ﴿إِن يَكُونُـــوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾.

ابـن مسـعود وايي: غـنى او ثـروت په نکاح کي ولټوی، الله ﷻ فرمايي: ﴿إِن يَكُونُوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِـــيمٌ﴾، ابـن جريـر روايـت کړی، او بغـوي هـم لـه عمـر ﷺ نـه همداسي روايت کړی دی[1].

شـيخ الاسـلام ابـن تـيمه وايي: الله ﷻ مومنانو ته نکاح کول او طـلاق ورکـول، او دطـلاق شـوي ښځـي سره دوباره نکاح کول رواکړيـدي وروسـته لـدي نـه چـي بـل مـيړه يـي کـړی وي، او نصرانيانو[2] پـه يو بل باندي نکاح کول حرام کړيدي، او چا چي يـي نکـاح روا کـړي، نـو طـلاق يـي ورتـه نـدی روا کـړی، او يهـودو[3] طـلاق روا کـړی، خـو هغـه طلاق شوي ښځه چي له بل مـيړه سره يـي نکـاح کـړي وي، نـو دهغـه نکـاح کـول داول مـيړه لـپاره روا نـه بولـي، او پـه نصـرانيانو کـي طـلاق نشـته، او يهـودو

---

(۱) تفسير ابن کثير ۵/۹۴-۹۵، د دار الاندلس چاپ.
(۲) نصرانيان دعيسی عليه السلام د دين پيروانو ته ويـل کيږي. (ژباړن)
(۳) يهود دموسی عليه السلام د دين پيروانو ته ويـل کيږي. (ژباړن)

کي که ښځه له طلاق نه وروسته بل ميړه وکړي، نو بيا داول ميړه لپاره رجوع کول او دوباره دهغې په نکاح کول روا نه بولي، او الله ﷻ مومنانو ته پورتني دواړه کارونه روا کړيدي[1].

امام ابن القيم رحمت الله عليه دجماع دفوائدو په باره کي چي دنکاح دمقصدونو نه يو مقصد دی داسي وايي: ځکه جماع په اصل کي ددريو اصلي مقصدونو لپاره ده:

اول: دنسل ساتل، او دانساني اصل ساتل تر څو هغه عدد پوره شي کوم چي الله ﷻ يي پدي دنيا پيدا کيدل غواړي.

دويم: دهغه اوبو ويستل کوم چي دننه پاتي کيدل يي ټول بدن ته زيان رسوي.

دريم: شهوت پوره کول، او لذت اخيستل، او د(نکاح) دنعمت په خوند پوهيدل.

نو په واده کي ډيري لويي ګټي شته چي له ټولو نه زياتي مهمي ګټي دادي:

په هغه کي له زنا ځخه ليري والی، او دحرامو ځخه دسترګو ساتل دي.

---

(۱) مجموع الفتاوی ۳۲/۹۰.

داولاد پيداکيدل، او دنسب ساتل.

دميړه او ښځي په مينځ کي سکون او روحي ارامي مينځ ته راتلل.

دميړه او ښځي تر مينځ تعاون او همکاری دصالح او نيکي کورنۍ جوړول، کومه چي داسلامي ټولني په جوړښت کي يوه مهمه خښته ده.

دميړه لخوا نه دښځي سرپرستي او حفاظت، او دښځي لخوا دکور کارونه کول، او په ژوند دخپلي وظيفي په صحيح او طبيعي ډول پر ځای کول، نه هغسي چي دښځي او ټولني دښمنان وايي چي ښځه دکور نه بهر کار کي دسړي سره يو شانتي شريکه ده، نو ځکه خو يي ښځه له کور نه وويستله، او له خپلي اصلي او طبيعي وظيفي نه يي محرومه کړه، او دهغي کار يي بل چا ته وسپاره، چي پدي ډول دکورنۍ نظم ګډوډ شي، او دميړه او ښځي په مينځ کي دغلط فهمي او مشکلاتو درامينځ ته کيدلو سبب وګرځي، چي دهغه په وجه په اکثره وختونو کي دوی په خپلو کي سره جلا شوي او بيل شوي، او يا خو دمشکلاتو او مصيبتونو او جنجالونو سره يو ځای پاته دي.

زمونږ استاذ محمد امين الشنقيطي وايي: پوه شه -الله دي ما او تا ته دهغه څه توفيق راکړي چي هغه يي خوښوي او

پرې راضي دی- چې دا دکفارو غلط او شوم نظر او داحساس، عقل، اسماني وحې، او دالهي شريعت مخالف فکر چې وايي ښځه او نر په ټولو احکامو او ډګرونو کې سره برابر دي، چې پدې نظر کې دومره فساد او دټولنې دنظم خرابوالى او ګډوډ کيدل دي چې له هيچا نه پټ ندي، مګر هغه چا نه چې دبصيرت سترګې يې الله ړندې کړې وي، او دا ځکه چې الله ﷻ ښځې ته خاص خويونه او صفتونه ورکړي چې په هغه سره کولای شي دټولنې دجوړولو په بيلابيلو اړخونو کې داسې برخه واخلي چې هغه دنورو لپاره نه ښايي، لکه دماشوم په ګيډه کيدل، لنګيدل، ماشوم ته شودې ورکول، داولادونو تربيه کول، دکور خدمت کول، او دکور کارونه لکه پخلی، اوړه ميشتول، جارو کول، او داسې نور، او دبشرې ټولنې لپاره دداسې خدمتونو کول په کور کې دننه او د خپل پت، عزت، شرف، اخلاقو او انساني ارزښتونو په ساتلو سره دنارينه دهغه خدمتونو نه کم ندي کوم چې يې له کور نه بهر سرته رسوي. نو ددې جاهلانو او پست مشريه کافرانو او ددوی دپيروانو دا ګمان غلط دی چې وايي: ښځه دنارينه په شان دکور نه بهر دکار کولو حق لري، سره لدې چې ټولو ته معلومه ده- چې ښځه دحَمَل (چې ماشوم يې په ګيډه کې وي)، او ماشوم ته

دشـودو ورکولـو او نفاس پـه وخت کي نشـي کـولای داسـي کـار وکـړي چي معمولـي تکليف پکښـي کـي وي، نو که چيري دا او مـيړه يـي لـه کـور نه ووځي، نو دکور کارونه لکه دوړو ماشومانو ساتل، او دتـي ماشوم تـه شـودي ورکـول، دنارينه لپاره چي کله لـه کار نه راشي دخوراك ښنباك برابرول، دا ټول کارونه به ضايع او پـه ځـای پاتـي شـي، او کـه چيري ددي کارونو لپاره يو کس پـه مـزدوري راوسـتل شي نو دا کس به پدي کور کي دهماغه ښځي پـه شـان (دبهـر لـه کـار نـه) بـيکاره پاتـي شـي لـه کـوم نـه چي دکور ښځـه تښـتيدلـي وه، نو نتيجه به هماغه اولني خبره وي، سربيره پـر دي چـي دښځـي پـه وتلـو او کـار کولـو کـي ددين او اخلاقو او عزت بربادیده هم دي[1].

نـو ای مسـلماني خـوري لــه الله نـه وويـريږه او پـه دغـه مغرضـانه او چلـناکه افکـارو مـه تـيروځه، ځکـه دهغـو ښځـو واقعيـت کـوم چـي پـه دغسـي افکارو غوليدلي ډير ښه شاهد دی ددي افکـارو پـه فسـاد او ناکامـي باندي، او تجربه ډير ښه دليل دی.

مسـلماني خوري کـه تـه ښـه ځواني لـرې نـو دواده کوښـښ

(۱) اضواء البيان ۴۲۲/۳.

وکړه، او هغه دتعليم دتکميل په وجه او يا دکار او وظيفي په وجه مه ځنډوه، بې شکه کامياب واده کي ستا نيبختي او وراحت دی، او هغه د هر تعليم او وظيفي عوض دی، او دهغه نه هيڅ تعليم او وظيفه ځومره چي اوچته هم وي نشي عوض کيدلای. خپل دکور خدمت وکړه، او اولادونه تربيه کړه، او همدا ستا دژوند اساسي او ګټوره وظيفه ده. له هغه نه سوا په بل کار پسي مه ګرځه، ځکه بل هيڅ کار دهغه ځای نه نيسي، او دصالح سړي سره دواده کولو نه ډډه مکوه، ځکه پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِ إِذَا جَاءَكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَزَوِّجُوهُ إِلاَّ تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الأَرْضِ وَفَسَادٌ عَرِيضٌ»(۱).

ترجمه: که تاسو ته داسي ځوك (دنکاح کولو لپاره) راشي چي ديانت او اخلاق يې ستاسو خوښ وي، نو هغه ته ښځه ورکړی، که دا کار ونکړی نو په ځمکه کي به دلوی فساد او فتني سبب شي.

دښځي په واده کي دهغي نظر اخيستل:

کومه ښځه چي په نکاح ورکول کيږي له دريو حالاتو نه بهر

---

(۱) ترمذي روايت کړی، او هغه يې دشواهدو په لرولو سره حَسَن بللی دی.

نه وي: يا به ډيره وړه پيغله[۱] وي، او يا به بالغه پيغله وي، او يا به واده کړې وي، او دهري يوي لپاره بيل حکم دی:

۱- وړه پيغله نجلۍ: پدي کي دعلماوو اختلاف نشته چي پلار يي کولی شي چي بيله دهغې د اجازې نه هغه واده کړي، ځکه چي هغه دنظر خاونده نده، او ابو بکر الصديق ﷺ خپله لور عائشه رضی الله عنها وپيغمبر ﷺ ته په نکاح کړه پداسي حال کي عمر يې شپږ کاله وو، او دنهو کالو وه چي ورسره کورولی وشو[۲].

امام شوکاني وايي: نومړي حديث پدي دلالت کوي چي پلار ته روا دي خپله لور له بلوغ نه مخکي په نکاح ورکړي، او همدارنګه وايي: او پدي کي دليل دی چي دوړې انجلۍ لوی سړي سره نکاح روا ده، او په همدي سره بخاري عنوان ايښی او بيا يي دعائشي مخکيني حديث ذکر کړی دی، او په فتح الباري کي يي پدي خبره دعلماوو اجماع نقل کړي ده[۳].

---

(۱) پيغله نجلۍ هغه ده چي چا ورسره جماع نه وي کړي، او په فقهي اصطلاح کي (باکره) ورته وايي. (ژباړن)

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(۳) نيل الاوکار ۶/۱۲۸-۱۲۹.

په مغني کي وايي: ابن المنذر ويلي دي: ټول هغه علماء چي پري خبر يو پدي خبره متفق دي چي پلار ته دوړي نجلۍ په نکاح ورکول مناسب سړي ته روا دي[١].

زه وايم: او دا چي ابو بکر الصديق ﷺ عائشه رضي الله عنها دشپږ کلنۍ په عمر کي پيغمبر ﷺ ته په نکاح کړه، پدي کي په هغو کسانو باندي ډير شديد رد دی کوم چي دوړي نجلۍ ورکول ولوی سړي ته ناروا او ناوړه کار بولي او په بده سترګه ورته ګوري، چي دا يوازي ددوی دجهالت او بدنيتۍ علامه ده.

٢- بالغه پيغله: دهغي له اجازي نه بغير نه په نکاح کيږي، او چيوالی دهغي اجازه ده، لکه چي پيغمبر ﷺ فرمايي: «وَلَا تُـنْكَحُ الْـبِكْرُ حَتَّى تُسْتَأْذَنَ» قَالُوا: يَا رَسُولَ الله، فَكَيْفَ إِذْنُهَا؟ قَالَ: «أَنْ تَسْكُتَ»[٢].

ترجمه: پيغله نه په نکاح کيږي تر څو اجازه تري واخيستل شي، صحابه وو ويل: ای رسول الله دهغي اجازه به څنګه وي؟ ويي فرمايل: چي چوپه پاتي شي. نو اجازه اخيستل يي حتمي

---

(١) المغني ٤٨٧/٦.
(٢) بخاري اومسلم روايت کړی دی.

دي، که څه هم پلار يي په نکاح ورکړي، او همدا دعلماوو ددوو قولونو نه صحيح قول دی.

علامه ابن القيم وايي: او دا داکثرو علماوو قول دی، او دا دابو حنيفه مذهب او په يوه روايت داحمد قول دی، او همدا قول مونږ دالله دين ګڼو، او په بل قول باور نلرو، او همدا دپيغمبر ﷺ دحکم او امر ونهي مطابق دی[(۱)].

۳- واده شوي ښځه[(۲)]: دهغي بيله اجازي په نکاح ورکول صحيح ندي، او اجازه يي په ويَلو سره ده، داسي نه لکه پيغله چي اجازه يي په سکوت او چوپتيا سره وي.

په مغني کي وايي: دعلماوو په مينځ کي هيڅ اختلاف نه ګورو چي دواده شوي ښځي اجازه په ويَلو سره ده، ځکه ژبه دزړه نه تعبير کوي، او هماغه معتبره په هر هغه ځای کي چي اجازي اخيستلو ته ضرورت وي[(۳)].

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: نه ښايي چي

---

(۱) زاد المعاد في هدي خير العباد ۹۶/۵.

(۲) واده شوي ښځه نه مقصد هغه ښځه ده چي جماع ورسره شوي وي، او هغه ته په فقهي اصطلاح کي (ثيبه) وايي.(ژباړن)

(۳) المغني ۴۹۳/۶.

څوك ښځه دهغې داجازې نه بغير په نكاح وركړي، لكه څنګه چي پيغمبر ﷺ امر كړى دى، كه يي خوښه نه وه، نو په زوره به په نكاح نه وركول كيږي، خو وړه پيغله پلار كولاى شي چي بيله اجازي يي په نكاح وركړي، او دهغي رايه نشته، او بالغه واده شوي ښځه بيله اجازي په نكاح وركول ناروا دي كه پلار وي او كه بل څوك، او پدي سره دمسلمانانو اجماع ده، او همدارنګه بالغه پيغله هم بيله دهغې داجازي نه په نكاح وركول دپلار او نيكه نه بغير بل چا ته روا ندي دټولو مسلمانانو په اجماع سره، او دپلار او نيكه لپاره بهتره ده چي اجازه يي واخلي.

علماء دواده شوي ښځي په اجازه اخيستلو كي اختلاف لري چي آيا فرض ده او كه مستحب؟

صحيح داده چي فرض ده، او دښځي په ولي[1] فرض دي چي دهغي په نكاح وركولو كي دالله ﷻ وويريږي، او وګوري چي كوم سړي ته چي يي وركوي ايا دهغي سره مناسب دى او كه نه؟ ځكه ښځه خو دهغې د مصلحت لپاره وده وي، نه دځان

---

(۱) دښځي ولي هغه څوك دى چي دښځي واك او صلاحيت ورسره وي، لكه پلار، نيكه او يا ددوى په شان نور.(ژباړن)

دمصلحت لپاره[(۱)].

دښځي په نکاح ورکولو کي دولي شرط والی او دهغه حکمت:

ښځي تـه دمناسب خاوند داختيار حق ورکول پدي معنی نـدی چي هغـه هـر رنګـي وغـواړي هماغسـي سـړي سـره واده وکړي، که څه هم پکي ددي دکورنۍ او يا خپلوانو لپاره ضرر هم وي، بلکه دا په خپل ولي پوري تړلې ده چي دهغې داختيار په هکله به غور کوي او په کار کي به ورته لارښوونه کوي، او دنکاح تړلـو کار به يي په غاړه اخلي، نو دا به پخپله دځان نکاح نه تړي، که يي داسي وکړه نو نکاح يي باطله ده، لکه څنګه چي دعائشي رضی الله عنها په حديث کي راغلي دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ نَكَحَـتْ نَفْسَـهَا بِغَيْرِ إِذْنِ وَلِيِّهَا فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ..».

ترجمه: هره هغـه ښځـه چي دولي له اجازي بغير خپل ځان په نکاح کړي، نـو نکاح يي باطله ده، نکاح يـي باطلـه ده، نکاح يـي باطلـه ده. ترمذي وايي: دا حديث حَسَن دی، او ترمذي، ابو داود، نسائي او ابن ماجه کي راغلي دي: «لا نِكَاحَ إِلاَّ بِوَلِيٍّ».

---

(۱) مجموع الفتاوی ۳۲/۳۹-۴۰.

ترجمه: نکاح بيله ولي نه نشته (صحت نلري)، نو دا دوه حديثه او کوم چې په همدي معنی راغلي دي پدي دلالت کوي چې نکاح بيله ولي نه صحيح نده، ځکه اصل په نفي کولو کې د(شرعي) صحت نفي کول دي، او ترمذي وايي: پدي حديث علماوو عمل کړی، لکه عمر، علي، ابن عباس، ابو هريره او نور، او همدا ډول دتابعينو دفقهاوو نه نقل شوي دي چې وايي: بيله ولي نکاح صحت نلري، او دا دشافعي، احمد او اسحاق قول دی[۱].

په واده کې داعلان لپاره دښځو دريې وهل:

دښځو لپاره دريي وهل مستحب دي تر څو دواده اعلان وشي او خبر يي خپور شي، او دا به يوازي دښځو په مينځ کې وي، او ساز او سرود اسباب، او سندرو ويونکو ښځو آوازونه به ورسره نه وي، خو دښځو لخوا دشعر او ترانو ويل پدي مناسبت سره چې نارينه يي وانه وري پروا نلري، پيغمبر ﷺ فرمايي: «فَصْلُ مَا بَيْنَ الْحَلالِ وَالْحَرَامِ الدُّفُّ وَالصَّوْتُ فِي

---

(۱) المغني ۴۴۹/۶.

النِّكَاحِ»[١].

ترجمه: دحلال او حرامو په مينځ کي توپير او علامه په واده کي دريي وهل او آوازونه ويل دي.

شوکاني وايي: دا ددي دليل دی چي په واده کي دريي وهل او په لوړ اواز سره څه شيان ويل لکه: مونږ تاسو ته راغلو، مونږ تاسو ته راغلو او داسي نور، روا دي، خو نه هغه سندري چي شر تري پاريږي، او دښکلا او ناروا شيانو او يا شرابو توصيف او بيان پکښي کي وي، چي دا په واده او بيله واده په بل ځای کي هم حرام دي، او همدارنګه نور ناروا لهو ولعب هم حرام دي[٢].

ای مسلماني خوري دواده لپاره دسرو زرو او جامو په اخيستلو کي له حده تيری مکوه، ځکه دا د هغه اسراف څخه شميرل کيږي له کوم نه چي الله ﷻ منع کړيده، او فرمايلي دي چي دهغه خاوندان نه خوښوي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ تُسْرِفُواْ

(١) بخاري، ترمذي، ابن ماجه، او نسائي روايت کړی، او ترمذي هغه حَسَن بللی دی.
(٢) نيل الاوطار ٦/٢٠٠.

إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾.

ترجمه: او اسراف مکوی، بيشکه هغه اسراف کونکي نه خوښوي. نو تا ته ښايي چي له اعتدال نه کار واخلي او له بيځايه فخر او سيالي کولو نه ځان وساتي.

پر ښځي دميړه اطاعت کول فرض، او نافرماني کول حرام دي:

مسلماني خوري په تا دميړه اطاعت کول په نيکو کارونو کي فرض دي، ابو هريره ﷺ وايي چي پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «إِذَا صَلَّتْ الْمَرْأَةُ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَحَفِظَتْ فَرْجَهَا وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا دَخَلَتْ الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّة شَاءَتْ»[1].

ترجمه: کومه ښځه چي خپل پنځه وخته لمونځ وکړي، او خپله فرضي مياشت روژه ونيسي، او دخپل ميړه اطاعت وکړي، او دخپل پت حفاظت وکړي، نو جنت به د هري دروازي نه چي وغواړي ننوځي.

له ابو هريره عنه رضی الله نه روايت دی چي پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «لاَ يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلاَّ بِإِذْنِه

---

(۱) ابن حبان په خپل (صحيح) کي روايت کړی دی.

وَلاَ تَأْذَنَ فِي بَيْتِه إِلاَّ بِإِذْنِه»[۱].

ترجمه: ښځي ته دميړه په حضور کي روژه نيول روا ندي، مګر دهغه په اجازه سره، او دميړه کور ته به څوك نه پرېږدي مګر دميړه په اجازه سره.

او له ابو هريره ﷺ نه روايت دی چي پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَلَمْ تَأْتِهِ فَبَاتَ غَضْبَانَ عَلَيْهَا لَعَنَتْهَا الْمَلاَئِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ»[۲].

ترجمه: کله چي ميړه خپله ښځه وخپل بستر ته وغواړي، او هغه ورته رانشي، او ميړه يي ترينه په خفګان شپه تيره کړي، نو ملائکي به پر هغې باندي تر سهاره پوري لعنت وايي.

او له ابو هريره ﷺ نه روايت دی چي پيغمبر ﷺ فرمايي: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا مِنْ رَجُلٍ يَدْعُو امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَتَأْبَى عَلَيْهِ إِلاَّ كَانَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ سَاخِطًا عَلَيْهَا حَتَّى يَرْضَى عَنْهَا».

ترجمه: زما دي په هغه ذات قسم وي چي زما نفس (روح)

---

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.
(۲) بخاري او مسلم او نورو روايت کړی دی.

يې په لاس کې دی، داسې سړی به نه وي چې خپله ښځه وخپل بستر ته راوبولي، او هغه يې ونه مني، مګر هغه ذات چې په اسمان کې دی پر هغې باندي به په غضب او قهر وي تر څو چې میړه ځني راضي شي.

او په ښځې باندي ميړه حق لري چې د کور سرپرستي او خدمت يي وکړي، او د هغه بې اجازي له کور نه ونه وځي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا»[۱].

ترجمه: او ښځه د ميړه د کور سرپرسته ده او د خپل لاس لاندي امورو نه مسئوله ده، او همدارنګه ميړه پر ښځې حق لري چې د کور کار ورته وکړي او خادمي راوستلو ته يي اړ نکړي، چې بيا د هغې سره په تکليف وي، او د هغې په وجه ځان او يا اولاد ته يي خطر متوجه شي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: د الله ﷻ دا قول: ﴿فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ﴾ [د النساء سورت: ۳٤ آيت].

---

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

ترجمه: نو صالحي او نيکي ښځي (هغه دي کومي چي دميړه) اطاعت کونکي (فرمان وړونکي ، او دالله په (توفيق او حفاظت سره (دميړه) په غياب کي (دهغه دمالونو او اسرارو) ساتونکي وي. دا آيت دلالت کوي پدي باندي چي پر ښځي دميړه اطاعت فرض دی، لکه دکور خدمت کول، ورسره سفر کول، ځان ورته په هر وخت کي دهغه طلب ته تيارول، او داسي نور، او د پيغمبر ﷺ سنت هم په همدي دلالت کوي [۱].

علامه ابن القيم وايي: کوم کسان چي په ښځي باندي دميړه خدمت فرض بولي داسي استدلال کوي: چي دا کار دالله ﷻ دخطاب او دي آيت نازولو په وخت دخلکو په مينځ کي دعرف او عادت سره سم پيژندل شوی کار وو، اما دښځي لخوا دکور کار نه کول، او دا چي ميړه يې خدمت وکړي، او جارو وهل، غنم اوړه کول، اوړه ميشته ول، کالي وينځل، او دکور فرشول، او دکور نور کارونه کول، نو دا دمُنکَراتو او ناوړه کارونو څخه ګڼل کيږي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [د البقره سورت: ۱۲۸ آيت].

---

(۱) مجموع الفتاوی ۳۲/ ۲۶۰-۲۶۱.

ترجمه: او له ښځو لپاره له عرف او عادت سره سم هماغه شان حقوق دي کوم چي په هغوی دي، او فرمايي: ﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاء﴾ [د النساء سورت: ۳٤ آيت].

ترجمه: نارينه په ښځو باندي حاکم دي. نو که ښځه د مېړه خدمت ونکړي، بلکه مېړه د هغي خدمت وکړي نو بيا به ښځه پدې باندي حاکمه وي. او بيا وايي: بلکه الله ﷻ په مېړه باندي د ښځي نفقه او کالي او ځای ورکول د هغې سره د مشترك ژوند او د هغې د خدمت په مقابل کي فرض کړيدي کوم چي مېړه يي د ښځي نه لاس ته راوړي، فرض کړي ده. او بل دا چي هغه عقدونه چي له شرطونو نه خالي وي، نو هغه د عرف او عادت سره سم اجراء کيږي، او (د نکاح په باره کي) عرف او عادت دادی چي ښځه به خدمت او د کور دننه کارونه په غاړه اخلي. او بيا (د خپلي وينا په ادامه کي) وايي: چي پدي کار کي د لوی حيثيت والا او ټيټ حيثيت والا، او د مالداري او غريبي ښځي په مينځ کي فرق نشته، ځکه چي فاطمه رضي الله عنها چي د ټولو ښځو نه زيات شرافت ورپه برخه وو، د خپل مېړه خدمت يي کاوه، او پيغمبر ﷺ ته يي د خدمت او کار له وجهي شکايت

وكړ، خو هغه يي شكايت وانه وريدى[١].

سوال: كه ښځه وګوري چي ميړه يي ورسره خوښ ندى، او دا غواړي چي ورسره پاتي شي، نو دا به ددي مشكل دحل لپاره څه كوي؟

جواب: الله ﷻ فرمايي: ﴿وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِن بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلاَ جُنَاْحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ [د النساء سورت: ١٢٨ آيت].

ترجمه: كه كومه ښځه په خپل ميړه پوه شي چي سركښي ورسره كوي او مخ څني ګرځوي (بي پروايي ورسره كوي)، نو څه باك نشته كه هغوى په خپلو كي سره روغه وكړي، او روغه (له ټولو نه) بهتره ده.

حافظ ابن كثير وايي: كه دښځي سره دا ويره وي چي ميړه به نفرت څني وكړي او يا مخ څني وګرځوي، نو كولاى شي چي له خپلو بعضو حقوقو نه لكه نفقه يا جامي يا شپه تيرول او يا داسي نورو نه تيره شي، او ميړه ته هم روا ده چي ورنه ويي مني، نه ښځي ته پدي كي څه باك شته او نه دميړه لپاره په

(١) الهدي النبوي لابن القيم ١٨٨/٥-١٨٩.

قبلولو كي څه باك شته، څكه الله ﷻ فرمايي: ﴿فَلاَ جُنَاْحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ .

ترجمه: نو څه باك نشته كه هغوى په خپلو كي سره روغه وكړي، او روغه (له تهولو نه) غوره ده.، او دروغي دغوره والي معنى داده چي هغه له جدا كيدو نه غوره ده... او بيا (ابن كثير) دسوده بنت زمعه رضي الله عنها قصه ذكر كړه، چي كله مشكل لوى شو او پيغمبر ﷺ له هغي نه دجدا كيدو اراده وكړه، نو هغې روغه ورسره وكړه، چي خپله شپه به وعائشي رضي الله عنها ته وركړي، خو له هغي نه به نه جدا كيږي، نو پيغمبر ﷺ دا روغه تري ومنله، او هغه يې له ځان سره وساتله[۱] .

سوال: كه چيري ښځه له ميړه سره خوښه نه وي او غواړي ځني جلا شي نو څه بايد وكړي؟

جواب: الله ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللّهِ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ [د البقره سورت: ۱۲۹ آيت].

ترجمه: كه وويريدلاست چي دوى دواړه (ښځه او ميړه) به

(۱) تفسير ابن كثير ۲/۴۰۶.

دالله ﷻ احکام په ځای نکړي، نو کوم عوض چي ښځي (دطلاق په مقابل کي ميړه ته) ورکړی دی، دهغه (په اړه) دوی دواړو لره څه ګناه نشته.

حافظ ابن کثير په خپل تفسير کي وايي: که چيري دښځي او ميړه په مينځ اختلاف راشي، او ښځه دميړه حقوق په ځای نکړي، او بد يي راشي، او ګډ ژوند ورسره ګران شي، نو دا کولای شي چي ميړه ته د مهر نه څه ورکړي او ځان ځني خلاص کړي، او پدي باندي هغه ته ورکولو کي څه باك نشته، او نه يي په منلو کي پر ميړه څه باك شته[1]، او دي ته (په شريعت کي) خُلع[2] وايي.

سوال: که ښځه له ميړه نه بيله کوم عذر جلا والی وغواړي، نو هغې ته څه ګناه شته؟

جواب: له ثوبان ﷺ نه روايت دی چي پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلاَقَهَا مِنْ غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ

---

(۱) تفسير ابن کثير ۴۸۳/۱.

(۲) خُلع دي ته وايي چي ښځه دپيسو او يا بل عوض په مقابل کي له ميړه نه طلاق واخلي. (ژباړن)

عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ»(١).

ترجمه: کومه ښځه چې بيله کوم سبب او عذر نه له خپل مېړه نه طلاق وغواړي، نو دجنت بوی په هغې باندي حرام دی. او دا ځکه چې طلاق هغه حلال کار دی چې الله ﷻ يې نه خوښوي، او يوازي په دضرورت او حاجت په وخت کي په هغه عمل کيږي، او بيله ضرورته هغه مکروه دی، ځکه چې له هغه نه داسي ضررونه او مشکلات مينځ راځي چې ټولو ته ښکاره دي، او هغه ضرورت چې دهغه په وجه ښځه کولای شي طلاق وغواړي هغه دادی چې مېړه ددي (شرعي) حقوق په ځای نکړي، او دښځي په پاتي کيدو کي دهغې لپاره ضرر وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ﴾ [د البقره سورت: ٢٢٩ آيت].

ترجمه: نو (پر مېړه) په ښه وجه سره (دښځي) ساتل، او يا په نيکۍ سره (دهغې) پريښودل پکار دي، ﴿لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسَآئِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَآؤُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ وَإِنْ

(١) ابو داود او ترمذي روايت کړی، او ابن حبان په خپل (صحيح) کي صحيح ګڼلی دی.

عَـــزَمُواْ الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۶-۲۲۷ آیتونه].

تــرجمه: دهغـو کسـانو لپاره چي دخپلو ښځو (دجماع کولو نـه) قسـم کـوي، ښایـي څلور میاشتي انتظار وکړي، نـو که یي رجـوع وکـړه (او سره یو ځای شول)، نو الله ﷻ ښه بخښونکی او ډیر مهربان دی، او که یي دطلاق اراده او قصد وکړو نو الله ښه اوریدونکی او ښه عالم دی.

دنکاح دعقد دختمیدلو وروسته احکام:

دښځـي او مـیړه پـه مینـځ کـي جـلا والی دوه قسمه دی: اول پـه ژونـد کـي جـلا والـی، او دوهـم دمرګ پـه وجه جلا والی، او پـه دواړو حالـتونو کـي پـر ښځـي عِدّت لازم دی، او عدت دادی چي یـوه معیـنه مـوده (څلـور میاشـتي دجداوالـی وروسـته) بـه انتظار کـوي، او پـدي کـي حکمت دادی چي پـه هغـه کـي دیـو مکملـي نکـاح دختمیدو حد او اندازه ده، او همدارنګه داولاد نه دښځي درَحِـم[1] پاکوالی دی، تر څو نوی میړه یي جماع ورسره ونکړي،

---

(۱) دښځـي (رَحِم) (یـا بچـی دانـه) هغـه ځـای دی پـه کـوم کـي چـي دماشـوم پیدا ښنت وي.(ژباړن)

چي په نتيجه کي به يي اشتباه مينځ ته راشي او داولاد نسب به ضايع شي، او په هغه کي دنکاح دمخکيني عقد او دجدا شوی ميړه دحق احترام، او دجدا والی په وجه دخفگان او تاثُر اظهار هم دی.

عدت څلور قسمه دی:

اول قسم: دحمل داره ښځي عدت: دهغي عدت دماشوم په پيدا کيدلو سره پوره کيږي، رجعي طلاق[1] يي وي او که بائن، په ژوند کي جلا شوي وي، او که دميړه دمرگ په وجه، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَأُوْلَاتُ الاحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ [د الطلاق سورت: ٤ آيت].

ترجمه: او دحمل داره ښځو عدت تر هغه پوري دی چي ماشوم وزيږوي.

دويم قسم: دهغه طلاقه شوي ښځي عدت چي حيض لري: او دهغي عدت دري مياشتي دی، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلاَثَةَ قُرُوءٍ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۸

---

(۱) (رجعي طلاق) هغه دی چي دهغه وروسته ميړه ښځي ته بيله نوي نکاح رجوع کولای شي، او (بائن طلاق) هغه دی چي ميړه ښځي ته بيله نوي نکاح نه رجوع نشي کولای.(ژباړن)

آيت].

ترجمه: او طلاق شوي ښځي به دري حيضه انتظار کوي.

دريم قسم: دهغي ښځي عدت چي حيض يي نه وي: او هغه ددوو ښځو په حق کي وي، يو هغه وړه نجلۍ چي حيض يي لا نه وي راغلی، او بله هغه زړه ښځه چي دحيض راتلو اميد يي نه وي، نو الله ﷻ ددي دواړو عدت داسي بيان کړيدی: ﴿وَاللَّائِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِن نِّسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ﴾ [د الطلاق سورت: ٤ آيت].

ترجمه: او ستاسو هغه ښځي چي له حيض نه نا اميده وي، که تاسو (دهغوی په باره کي) په شك کي ياست، نو دهغوی عدت دري مياشتي دی، او دهغو ښځو چي حيض نه ورته راځي، يعني دهغوی عدت هم همداشان دی.

څلورم قسم: هغه ښځه چي ميړه يي مړ شوي وي: الله ﷻ يي عدت داسي بيان کړی دی: ﴿وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾ [د البقره سورت: ٢٣٤ آيت].

ترجمه: او کوم کسان چي له تاسو نه وفات کيږي، او ښځي

ترينه پاتې شي، ښځې به يې خلور مياشتې او لس ورځې انتظار کوي. نو دا حکم عام دی دهغو ښځو په باره کې چې خلوت ورسره شوی وي او که نه، وړه وي او که لويه (بالغه)، او حملداره ښځه پدې حکم کې نده شامله، ځکه هغه پدې ايت سره بيله شوه: ﴿وَأُوْلَاتُ الاحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ [د الطلاق سورت: ٤ آيت].

ترجمه: او دحمل داره ښځو عدت تر هغه پوري دی چې ماشوم وزيږوي[1].

کوم شيان چې عدت والا ښځې ته حرام دي:

۱- دهغې دغوښتلو[2] حکم:

الف- هغه ښځه چې طلاق يې رجعي وي: دعدت والا ښځې غوښتل او طلبګاري کول که په صراحت وي او که په اشاره، حرام دي، ځکه چې هغه دميړه لرونکې ښځې حکم لري، نو هيڅا ته دهغې طلبګاري روا نده، ځکه هغه لاتردې وخته پوري دخپل اول ميړه په نکاح کې ده.

(۱) الهدي النبوي دابن القيم تاليف ۵/۵۹۴-۵۹۵، تحقيق شوی چاپ.
(۲) دغوښتلو نه مقصد له هغې نه دنکاح طلبګاري کول دي.(ژباړن)

ب- هغه ښځه چې طلاق یې رجعي نه وي: دهغې طلبګاري کول صراحتاً حرام دي، او اشارتاً روا دي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُم بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاء﴾ [د البقره سورت: ۲۳۵].

ترجمه: او په تاسو باندي څه ګناه نشته دښځو په هغه طلبګاري کي چي تاسو په اشاره او کنايه سره کړيده. او تصريح داده چي په نکاح کولو کي خپله خوښه او رغبت ښکاره کړي، مثلاً ووايي: زه غواړم ستا سره واده وکړم، ځکه چي کيداى شي دښځي حرص او خوښه په نکاح کي ددي سبب شي چي دا دخپل عدت دپوره کيدو دعوه وکړي مخکي لدينه چي هغه فعلاً پوره شوى وي، خو اشاره او کنايه داسي نه وي، ځکه په هغه کي دنکاح کولو صراحت نه وي شوى، ځکه څه ناروا پکي نشته، او دمخکيني آيت (مفهوم مخالف)[1] هم په همدي دلالت

---

(۱) مفهوم مخالف: په کلام کي دذکر شوى حکم مخالف حکم ته وايي، مثلا په ايت کي ددي خبري بيان شوى دى چي که دعدت لرونکي ښځي طلبګاري په کنايه سره روا ده، ددي حکم مخالف حکم (يعني مفهوم مخالف) چي په آيت کي ندى ذکر شوى دادى: چي په صريح ډول دنومړي ښځي طلبګاري روا نده.(ژباړن)

کوي. او داشاري مثال دادی چي ووايي: ستا غوندي ښځه مي خوښيږي. او د غير رجعي طلاق والا ښځي ته روا دي چي دکنايي طلبګار ته جواب په اشاره سره ورکړي، خو دصراحت طلبګار ته جواب ويل روا ندي، اما هغه ښځي چي طلاق يي رجعي وي هغه به نه په صراحت او نه اشاره دطلبګار غوښتني ته جواب وايي.

٢- دعدت والا پر ښځي دنکاح عقد تړل ناروا دي: الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ تَعْزِمُواْ عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّىَ يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ﴾ [د البقره سورت: ٢٣٥ آيت].

ترجمه: او نکاح مه تړی تر هغه پوري چي تاکلی (عدت) خپلي اخيري نيتي ته ورسيږي.

ابن کثير وايي: يعني: نکاح مه تړی تر هغه پوري چي عدت ختم شي، او علماوو پدي اجماع کړيده چي دعدت په وخت کي نکاح تړل صحيح ندي[1].

---

(١) تفسير ابن کثير ١/٥٠٩.

دوه مسألې:

اوله مسأله: کومه ښځه چي له صحيح خلوت[1] نه مخکي طلاقه شي پر هغې باندي عدت نشته، الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُّونَهَا﴾ [د الاحزاب سورت: ٤٩ آيت].

ترجمه: ای مومنانو کله چي مومني ښځي په نکاح کړی او بيا طلاق ورکړی مخکي له دينه چي ورسره يوځای شی، نو تاسو لره په هغوی باندي کوم عدت نشته چي تاسو دهغه شمار وکړی او حساب يي کړی.

ابن کثير په خپل تفسير کي وايي: دا دعلماوو په مينځ کي يوه اتفاقي خبره ده چي ښځه که دخلوت نه مخکي طلاقه شي پر هغې باندي عدت نشته، نو کولای شي چي سمدستي دچا

---

(١) صحيح خلوت: دي ته وايي چي ميړه دښځي سره له نکاح نه وروسته په يوه کوټه کي داسي يوازي شي چي بل څوك موجود نه وي، او دجماع کولو څه ممانعت هم نه وي، نو داسي خلوت دجماع حکم لري، که څه هم جماع يي نه وي کړي.(ژباړن)

سره چې وغواړي واده وکړي.

دوهمه مسأله: کومه ښځه چې له خلوت نه مخکې طلاقه شي او مهر يې تعين شوی وي، نو هغه دنيم مهر اخيستلو حق لري، او دکومې ښځې لپاره چې مهر نه وي تعين شوی، نو هغه دمتعې[1] حق لري، چې دخپل وسعې سره سم څه کالي او يا نور شيان ورته ورکړي.

او کومه ښځه چې دخلوت نه وروسته طلاقه شي، نو هغه دپوره مهر حق لري، الله ﷻ فرمايي: ﴿لاَّ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِن طَلَّقْتُمُ النِّسَاء مَا لَمْ تَمَسُّوهُنُّ أَوْ تَفْرِضُواْ لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتِّعُوهُنَّ عَلَى الْمُوسِعِ قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدْرُهُ﴾ [د البقره سورت: ۲۳٦ آيت].

ترجمه: په تاسو څه ګناه نشته که ښځې مو طلاقې کړې مخکې لدې نه چې جماع ورسره وکړئ او (دمهر) اندازه ورته تعين کړئ، او دوی لره متعه ورکړئ، پر غني سړي دخپلې وسعې په اندازه او پر ناداره سړي باندې دخپلې وسعې په اندازه

---

(۱) متعه: وهغو کاليو او يا نورو شيانو ته وايي چې ميړه يې وخپلې ښځې ته له طلاق نه وروسته دخپلې وسعې په اندازه دهغې دخوشحالولو لپاره ورکوي، او دا هله وي چې دښځې مهر نه وي تعين شوی.(ژباړن)

(دمتعي ورکول لازم دی)، تر دي آيته پوري: ﴿وَإِن طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ﴾

[د البقره سورت: ۲۳۷ آيت].

ترجمه: او که مو هغوی ته طلاق ورکړ مخکي لدينه چي جماع ورسره وکړی، او هغوی لره مو (دمهر) اندازه تعين کړي وي، نو نيم مهر به (ورکوی) له هغه (مهر) نه چي تاسو تعين کړی دی. يعني ای دښځو خاوندانو په تاسو باندي څه ګناه نشته که خپلي ښځي له جماع او مهر تعينولو نه مخکي طلاقي کړی، که څه هم په هغي کي دښځو دخفګان او خاطر رنجي ده، نو ځکه خو په متعه کي ددې خفګان جبران دی، او متعه دهر سړي دوسعي په اندازه او له رسم ورواج سره سمه وي، او بيا الله ﷻ دهغي ښځي ذکر وکړی کومي ته چي مهر تعين شوی وي، نو دنيم مهر ورکولو حکم يي وکړی.

حافظ ابن کثير په خپل تفسير کي وايي: دمهر نيموالی په نومړي حالت کي دعلماوو تر مينځ اتفاقي خبره ده او کوم اختلاف دهغه په باره کي نشته[۱].

(۱) تفسير ابن کثير ۵۱۲/۱.

۲- کومه ښځه چې ميړه يې وفات شوی وي په هغې باندې په عدت کې پنځه شيان حرام دي چې (حداد) ورته وايي:

اول: دعطرو ټول انواع: نه به په بدن عطر وهي او نه په خپلو جامو، او نه به خوشبويه شيان استعمالوي، پيغمبر ﷺ په صحيح حديث کې فرمايي: «وَلاَ تَمُسَّ طِيباً».

ترجمه: او عطر (خوشبويي) مه استعمالوه.

دوهم: دبدن سينګارول: دنکريزي کول او نور دسينګار ټول انواع لکه سترګې تورول، او دمخ مختلف پوډرو استعمالول پرې حرام دی، خو که وسترګو تورولو ته دعلاج لپاره ضرورت پيدا شي، نه دسينګار لپاره، نو څه پروا نلري، نو دشپې به سترګې توروي او دورځې به يې پاکوي، او پروا نلري که سترګې بيله رنجو نه په بل شي سره معالجه کړي چې دسينګار له شيانو نه نه وي.

دريم: دهغو جامو اغوستل چې دسينګار لپاره جوړې شوي وي، خو داسې جامې اغوستلای شي چې عادتاً سينګار پکې نه وي، او دکوم خاص رنګ تعين نشته بلکه درواج سره سم رنګونه به اغوندي.

څلورم: دانګشترۍ (ګوتې) په شمول دسرو زرو دټولو

انواعو استعمال.

پنځم: بيله هغه کور نه چي ددي په موجوديت کي يي ميړه پکښي وفات شوی په بل کور به شپه نه تيروي، او بيله کوم شرعي عذر نه بل کور ته نه ځي، او نه به دمريض پوښتني ته ځي، او نه به دخپل او دوست ليدلو ته ځي، خو دورځي لخوا يوازي دخپلو ضروري کارونو دکولو لپاره وتل ورته روا دي.

او بيله دغو پنځو شيانو نه نور هيڅ شي له هغو شيانو نه ورته ناروا ندی، کوم چي الله ﷻ ورته روا کړي دي.

ابن القيم وايي: وهغي ته دنوکونو اخيستل، دبغل دوېښتانو ليري کول، او دهغو وېښتو خريل چي شرعاً مستحب دي، او په سدر (زميو)[1] سره لامبل، او وېښتو زمونځول، ورته روا دي[2].

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: وهغي ته دحلالو شيانو لکه ميوه، غوښه خوړل، او دروا ښځو ښاکو چنبل.. روا دي، او بيا وايي: او دهيڅ روا کار کول لکه خامك دوزي، خياطي، اوبدل

---

(١) سدر يا زمی: د بيرو تنکی پاڼو ته وايي چي پخوا به پري خلکو سر، ځان او جامي پري مينځلې.(ژباړن)

(٢) الهدي النبوي ٥٠٧/٥.

او نـور داسـي کارونـه چـي ښځـي يي کوي، دا ټول ورته روا دي، او هغـه څـه چـي دعـدت نـه مخکـي ورته روا وه لکه دضرورت پـه وخـت کـي دنارينـه وو سـره پـه سـتر کي خبري کول، او داسي نور ورتـه روا دي، او همـدا د پيغمبر ﷺ دسنت مطابق هغه طريقه ده کومـه چـي دصبحابه وو رضي الله عنهم ښځـو بـه دخپل مـيړونو دوفات نه وروسته اختيارولـه[1].

او دا چـي عـوام خلـك وايـي: چـي لـه سـپوږمۍ نـه بـه مـخ پټوي، او دكـور بـام تـه بـه نـه خيـژي، دنارينـه وو سـره بـه خبري نکـوي، او لـه محرمو نارينـه وو نـه بـه مـخ پټوي، او نوري داسي خبري دا ټولي بيځايه دي او څه اساس نلري، والله اعلم.

---

(۱) مجموع الفتاوی ۳۴/۲۷-۲۸.

لسم فصل

دهغو احکامو بيان چي په هغي سره دښځي عزت او عفت خوندي کيږي:

۱- ښځه دسړي په شان (له حرامو نه) دسترګو په پټولو، او دفرج (شرمګاه) په ساتلو ورته امر شوی دی، الله ﷻ فرمايي: ﴿قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ * وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ﴾ [د النور سورت: ۳۰-۳۱ آيتونه].

ترجمه: (ای پيغمبره) ووايه مومنانو ته چي پټي کړي سترګي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمګاوي) خپل (له حرامو نه)، دا دوی لره ډير پاکيزه (او ګټور) دی، الله ډير ښه خبر دی په هغه څه چي دوی يي کوي، او (ای پيغبره) ووايه مومنو ښځو ته چي پټي کړي سترګي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمګاوي) خپل (له حرامو نه).

زمونږ شيخ محمد الامين الشيقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير کي وايي: الله ﷻ مسلمانو نرو او ښځو ته امر کړی

دی چي خپلي ستركي او فرجونه (له ناروا نه) وساتي، او دفرجونو په ساتلو كي دا هم ده چي له زنا لواطت[(۱)]، مساحقت[(۲)]، لوخول، او خلكو ته له ښودلو نه يي وساتي.. او بيا وايي: او الله ﷻ هغه نرو او ښځو لپاره چي پدي آيت سره عمل كوي دبخښني او لوى اجر او ثواب وعده كړي ده، كه چيري ورسره هغه كارونه هم وكړي كوم چي داحزاب په سورت كي ذكر شوي دي، الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ﴾ إلى قوله: ﴿وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾ [د الاحزاب سورت: ۳۵].

ترجمه: بيشكه مسلمان نارينه، او مسلماني ښځي... او دخپلو فرجونو ساتونكي نر او ښځي، او دالله ډير يادونكي نر او ښځي، دوى لره الله مغفرت (دګناهونو بخښنه) او لوى اجر او ثواب تيار كړى دى[(۳)].

(۱) لواطت: دي ته وايي چي نر له نر سره دشا لخوا جماع وكړي.(ژباړن)
(۲) معنا به يي لږ وروسته په متن كي راشي.(ژباړن)
(۳) اضواء البيان ۶/۱۸۶-۱۸۷.

او مساحقت دي تـه وايـي چـي يـوه ښځـه خـپل فـرج دبلـي ښځـي لـه فـرج سره ومُښـي، او دا ډير لـوی جرم او ګناه ده چـي ددي كار دواړه كونكي دلوی سزا او ادب مستحق دي.

په مغنـي كـي وايـي: كـه چـيري دوي ښځـي خـپل فرجونه يو بـل سـره ومُښـي، نـو دوی دواړه زناكـاره او لعنتـي دي، پيغمـبر ﷺ فرمايي: «إِذَا أَتَتْ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ فَهُمَا زَانِيَتَانِ».

ترجمه: كـه چـيري ښځـه دبلـي ښځـي سره بد فعل (مساحقت) وكـړي، نـو دوی دواړه زناكـاره دي. او هغـوی تـه دتعزير په شكل سزا وركـول كـيږي، ځكـه دا داسـي زنـا ده چـي (پـه شريعت كي) ټاكلي سزا نلري[1].

نـو مسـلمانه ښځه او خصوصاً ځواني ښځي بايد لدي ناوړه او ناروا كار نه ډډه وكړي.

امـا (دنـاروا شـيانو نـه) دستركو پټولو په باره كي ابن القيم وايـي: امـا دستركو كـتل چـي دي نـو هغـه دشـهوت جلبونكي او

---

(۱) المغني ۸/۱۹۸.

او شيخ ابـــن تيمـــية په مجموع فتاوی ۱۵/۳۲۱ كي وايي: نو پدي سره ساحقه ښځـه زناكـاره ګڼل كيږي، لكه څنګه چي په حديث راغلي: دښځو سحاق دهغوی زنا ده.

راوستونکي دي، او دهغې ساتل دفرج ساتل دي، او چا چې خپلو سترګو ته لاره خلاصه کړه نو ځان يې له هلاکت سره مخامخ کړ، او پيغمبر ﷺ فرمايي: «يَا عَلِيّ، لاَ تُتْبِعْ النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ، فَإِنَّمَا لَكَ الأُولَى».

ترجمه: اى علي، (وحرامو شيانو ته) په يو ځلي کتلو پسي بيا مه ګوره، يوازي اول ځل کتل ستا لپاره (روا) دي. لدي کتلو نه مراد ناڅاپه کتل دي چې بغير له قصد نه وي.. او وايي: په مسند کي له پيغمبر ﷺ نه روايت دى فرمايي: «النَّظَرُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيس».

ترجمه: دسترګو کتل دشيطان دغَشُو نه يو زهرجن غَشى دى.. او بيا وايي: او کتل دټولو هغو پيښو اساس دى کوم چې انسان ته رسيږي، ځکه يو ځلي کتل دانسان په خاطر کي يوه انګيزه پيدا کوي، او له هغه نه فکر مينځ ته راځي او هغه فکر بيا په شهوت بدليږي، او له شهوت نه اراده پيدا کيږي، او بيا دا اراده تيګيږي، او کلك عزم ځني جوړ شي، او بالاخره که مانع او خنډ پيدا نشي، نو هغه به خامخا دعمل جامه اغوندي، نو ځکه خو ويل شوي دي: چې په سترګو پټولو او ساتلو باندي

صبر کول لـدي نـه اسـانه دی چي له هغه نه وروسته دواقع شوي کار (ګناه) په جزا او درد باندي صبر وشي[1].

نـو ای مسلماني خوري پر تا باندي لازمه ده چي ونارينه وو تـه له کتلو نـه، او له هغه شهوت انګيزه عکسونو نه چي بعضي مجلو کي، او يا پـه تلويزيون او ويډيو کي دي، خپلي ستركي وساتي، او نـور له بد عاقبت نـه بـه سالمه پاتـه شې، ډير داسي کتل وي چي وکتونکي ته يي لوی مصيبتونه پيښ کړي وي، او اور له وړو بڅرو نه مينځ ته راځي.

۲- او دفرج دساتلو له اسبابو نـه يـو هـم دسندرو او ساز سروز له اوريدلو نه ليري والی دی.

ابـن القيم وايـي: او دشيطان له غولونکي شيانو نـه چي دناځيزه علم، عقل او (ضعيفه) ديانت خاوندان پري تيروځي، او دجاهلانو او فساد کارانو زړونـه يـي پـه هغـه سـره ښکـار کړيدي، يو هم داوازونـو او دناروا ساز وسرود الاتو اوريدل دي چي زړونـه له قـران نـه ليري کوي، او دګناهونو او فسق وفجور خوا تـه يي رابولي، نـو د(ساز وسرود الات) دشيطان کتاب، او دالله ﷻ (لـه ذکـر) نـه دغفلت پـرده ده، او دلواطت او زنا وسيله

---

(۱) الجواب الكافي ص۱۲۹-۱۳۰.

ده، او دهغـه پـه واسـطه سـره ناکـاره او فاسـق عاشـق دخپلـي معشـوقي نـه خپل لـوی (نـاروا) مقصـد لاس تـه راوړي... او بـيا وايـي: امـا دښځـي او بـي ږيري هلك دسندرو اوريدل دډيرو لويو گناهونو نـه دي، او لـه هغي نـه غټ فساد پـه دين کي پيښيږي... او بيا وايـي: او پدي کـي شـك نشـته چـي هر غيرتمن سړی خپل ښځـه او اولادونـه دسندرو لـه اوريـدو داسـي لـيري سـاتي، لکـه څنګه چـي يـي لـه نـورو مشـکوکو کـارونو او اسـبابو نـه لـيري ساتي.. او همدارنګـه وايـي: او ټولـو تـه معلومـه ده چـي کله ښځه دمـيړه غوښتني تـه ځان نـه ورکـوي، نـو هغـه کوښښ کـوي چـي سـندري ورتـه واوروي، نـو بيا هغـه نرمي ښکاره کوي، او دا ځکه چـي داوازونـو پـه مقابل کي پـه چټکـۍ سره دښځي احساسات را پاريـږي، نـو کـه چيري دا اواز دسندري وي نـو دښځـي راپاريدل پـه دوو وجهـو سـره وي: داواز لـه جهتـه، او دهغـه معنا لـه جهتـه.. او وايـي: نـو کـه ددي عـلاج سره ډول، ځواني، رقص، او مستي يـو ځـای شـي، نـو کـه دښځي لـه سندرو نـه ماشوم پـه ګيډه کيده، نـو لـه همـدي سندرو نـه بـه يي ماشوم پـه ګيډه شي، نو قسم پـه الله ﷻ چـي څومـره پـت داره او عـزت داره ښځـي پـه سـندرو سره بي

پته او فاحشې شوي دي؟![۱].

نو ای مسلماني خورې له الله نه وويريږه، او لدې خطرناکه اخلاقي مرض نه چې سندري اوريدل دي ډډه وکړه، کوم چې دمسلمانانو په مينځ کې په مختلفو وسايلو او طريقو سره يې دنشرولو کوښښ کيږي، چې ډيري ناپوه نجوني يې له معينه ځايونو نه لاس ته راوړي او بيا يې په خپلو مينځونو کې يو بل ته لاس پلاس کوي.

۳- او دفرجونو دساتلو داسبابو نه بل وخارج ته له سفر کولو نه دښځې منع کول دي، بيله دي چې کوم محرم ورسره وي چې دفاسقانو او بدکارانو نه يې وساتي.

پدې باره کې صحيح احاديث راغلي دي چې ښځه بيله محرم نه له سفر کولو نه منع ده، له هغه جملې نه دابن عمر *عنهمارضي الله* حديث دي وايي چې پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «لا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ إِلاَّ مَعَ ذِي مَحْرَمٍ»[۲].

ترجمه: ښځه دې ددريو ورځو سفر بيله محرم نه نکوي. او

---

(۱) إغاثة اللهفان ۱/۲۶۴، ۲۴۸، ۲۴۲-۲۶۵.

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

له ابو سعيد الخدري عنه رضي الله نه روايت دی چي پيغمبر ﷺ منع کړيده چي ښځه د دوو ورځو او دوو شپو په مسافه دخپل ميړه يا محرم نه بغير سفر وکړي، او ابو هريرة له پيغمبر ﷺ نه روايت کوي چي فرمايلي يي دي: «لاَ يَحِلُّ لامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ تُسَافِرُ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ إلاّ مَعَ ذِي مَحْرَمٍ عَلَيْهَا»[۱].

ترجمه: کومه ښځه چي په الله او دقيامت په ورځ ايمان لري ددريو شپو او ورځو په اندازه سفر ورته روا ندی، مګر دا چي محرم به په سفر کي ورسره وي.

او په پورتني احاديثو کي ددريو، او دوو، اويوه شپه او ورځ مسافي نه مقصد هغه مسافه ده کومه چي دهغه وخت دنقليه وسائلو په واسطه په پښو او يا سپرلۍ (بودګانو) سره وهل کيده، او داحاديثو اختلاف چي دمسافي په تعين کي په دريو او دوو او يوه شپه او ورځ سره او له دي نه هم کم- راغلی دهغه وجه څنګه چي علماوو ويلي دي داده: چي له هغه څخه مقصد مطلقاً سفر دی، نو کومي مسافي ته چي سفر ويل کيږي ښځه بيله محرمه دهغي مسافي تللو نه منع ده.

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

امام نووي وايي: نو خلاصه دا شوه: چې هر هغه تګ ته چې سفر وويلی شي، نو ښځه بيله ميړه او يا محرم نه له هغه نه منع ده، که دا تګ ددريو ورځو په اندازه وي، او يا دوو ورځو، او يا يوه ورځ، او يا يو رباط وي او يا په بله اندازه وي، ځکه دابن عباس روايت مطلق راغلی دی، او هغه دمسلم داخيرني رواياتو نه دی چې وايي: «لا تسافر امرأة إلا مع ذي محرم» ترجمه: ښځه به بيله محرم نه سفر نکوي. او دا هر هغه څه په بر کې نيسي کوم چې دسفر اطلاق باندې کيږي، والله اعلم[1].

اما هغو کسانو چې فتوی يې ورکړيده چې ښځه کولای دښځو ديوې ډلې سره دفرضي حج سفر وکړي، نو دا فتوی دسنت خلاف ده، امام خطابي وايي: پيغمبر ﷺ ښځه منع کړيده چې بيله محرم سړي نه سفر وکړي، نو ښځې ته دحج لپاره دسفر کولو اجازه ورکول بيله هغه شرط نه چې پيغمبر ﷺ اېښی دی، دسنت خلاف خبره ده، نو که چيري دښځې وتل بيله محرم نه ګناه وي، نو بيا حج ورباندې لازمي ندی، او هغه

(۱) شرح صحيح مسلم للنووي ۹/۳ ۱۰۳.

داسي عبادت دى چي نتيجه او عاقبت به يي ګناه وي[۱].

زه وايم: دغو کسانو دښځي لپاره بيله محرم نه عامه اجازه نده ورکړي، بلکه دا يي يوازي دفرضي حج لپاره ورکړيده او بس.

امام نووي وايي: وښځي ته بيله محرم نه دعبادت، تجارت، زيارت او نورو شيانو لپاره سفر کول روا ندي[۲].

نو کوم کسان چي په دي زمانه کي دښځي بيله محرم نه په هر نوع سفر اجازه ورکولو کي سهل انګاري کوي، دهغوى قول معتبر ندى، او هيڅ معتبر عالم ورسره پدي کي موافق ندى.

او دا چي وايي: مَحرَم ښځه په طياره کي سپَروَي، او بيا يي بل محرم په هغه بل وطن کي چي دا ورته سفر کوي، استبقالوي، او طياره -ددوى په ګمان- دډيرو نارينه او ښځينه سورلَيو په وجه داطمينان او امن ځاى دى.

نو موږ په جواب کي ورته وايو: هيڅکله داسي نده، بلکه طياره نسبت بل ځاى ته دلوى خطر ځاى دى، ځکه په هغه کي سورلي ټول سره ګډي وي، بلکه کيداى شي چي سړى دښځي

---

(۱) معالم السنن مع التهذيب لابن القيم ۲/۲۷۶-۲۷۷.
(۲) المجموع ۸/۲۴۹.

ځنګ ته کښيني، او کيداى شي طياري ته څه داسې مشکل پيښ شي چې له خپل مسير نه يې وګرځوي او بل ميدان ته لاړه شي، نو هلته به داسې څوك نه وي چې ددې ښځې استقبال وکړي، نو له خطر سره به مخامخ وي، او دښځې به څه حال وي پداسې يو ښار کې چې نه پکښې بلده وي، او نه ورسره محرم وي؟

۴- او دفرجونو دساتلو له اسبابو نه بل دښځې او سړي په مينځ کې بيله محرمه نه ديوازې کيدلو منع کول دي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلا يَخْلُوَنَّ بِامْرَأَةٍ لَيْسَ مَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ مِنْهَا، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: څوك چې په الله او دقيامت په ورځ ايمان لري، دښځې سره دې بيله محرم نه خلوت نه کوي، ځکه ددوى دوو (ښځې او سړي) دريم کس به شيطان وي. او له عامر بن ربيعه عنه رضي الله نه روايت دى چې پيغمبر ﷺ فرمايي: «أَلاَ لاَ يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ، إلا مَحْرَمٍ».

ترجمه: با خبره اوسى، چې يو سړى به له يوې ښځې سره خلوت نکوي، (دا) ورته روا ندي، ځکه چې دريم کس به

شيطان وي، مګر دا چي محرم ورسره وي. مجد په (المنتقى) کي وايي: دا دوه حديثه احمد روايت کړي دي، او معنا يي مخکي دابن عباس په متفق عليه حديث کي ذکر شوه.

امام شوکاني وايي: او له بيګانه ښځي سره يو ځاى خلوت کول په اجماع سره حرام دى، لکه څنګه چي حافظ (ابن حجر) په (فتح الباري) کي راوړي دي، او دحراموالى علت لکه څنګه چي په حديث کي راغلي دى دادى چي ددوى سره دريم کس شيطان دى، او دشيطان موجوديت دوى وګناه ته رابولي، اما که محرم وي نو خلوت کول دبيګانه ښځي سره جائز دى، ځکه دګناه او جرم واقع کيدل دهغه په حضور کي ناممکنه ده[۱].

او بعضي ښځي او ددوى اولياء (دواك خاوندان) په بعضي انواع دخلوتونو کي سهل انګاري کوي، او هغه په لاندي ډول دي:

الف- دښځي خلوت دميړه له خپلوانو سره، او هغه ته مخ لوڅول، او دا خلوت له نورو نه زيات خطرناکه خلوت دى، پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِيَّاكُمْ وَالدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ»، فَقَالَ رَجُلٌ

---

(۱) نيل الاوطار ۶/ ۱۲۰.

مِـــنْ الأَنْصَـــارِ: يَـــا رَسُولَ اللَّهِ أَفَرَأَيْتَ الْحَمْوَ؟ قَالَ: «الْحَمْوُ الْمَوْتُ»[۱].

تـــرجمه: د ښځو سره د خلوت کولو نه ډډه وکړی، نو له انصارو نه يوه سړي وويل: ای رسول الله ايا د ميړه ورور هم؟ ويـي فـرمايل: د مـيړه ورور (لـيور) د مـرګ (پـه شـان) دی. او (الحمـو) پـه حديـث کـي د مـيړه ورور تـه وايـي، يعنـي ګواکـي پيغمبر ﷺ دا بد وګڼل چي له هغه سره (ښځه) خلوت وکړي.

حافظ ابن حجر وايي: نووي ويلي دي: د لُغت علماوو پدي خبره اتفاق کړی دی چي (احماء) د ميړه خپلوانو ته وايي، لکه د هغه پلار، تره، ورور، وراره، د تره زوی، او نور، او همدارنګه وايي: د هغه نه مقصد په حديث کي د ميړه خپلوان دي، ما سوا د هغه له پلرونو او زامنو نه، ځکه هغوی يي د ښځي لپاره محرم بلل کيږي او خلوت ورسره روا دی، او خلوت تـه يـي د مـرګ نسبت نه کيږي.. وايي: او عادتاً خلك پدي باره کي د بي باکی نه کار اخلي او ورور د خپل ورور د ښځي (ورنداري) سره خلوت کوي، نو ځکه يي له مرګ سره مشابهت ورکړ، او ځکه خو

(۱) احمد، بخاري، او ترمذي روايت کړی دی، او ترمذي صحيح ګڼلی دی.

ځني اجتناب کول غوره دي[۱].

شوکاني وايي: د پيغمبر ﷺ دا قول: «الْحَمْوُ الْمَوْتُ» معنا داده: چي له نورو نه بايد زيات له هغه نه ويره وي[۲].

نو ای مسلماني خوري له الله نه وويريږه، او پدي کار کي بي باکی ونکړي، که څه هم خلکو پدي باره کي له بي باکی نه کار اخيستی دی، ځکه اعتبار دشريعت حکم ته دی نه دخلکو رسم ورواج ته.

ب- بعضي ښځي او دهغوی دواك خاوندان (اولياء) په موټر کي يوازي دنامحرم موټروان سره سپريدلو کي بي باکي کوي، پداسي حال کي چي دا ناروا خلوت دی.

شيخ محمد بن ابراهيم آل الشيخ (په خپل وخت کي دسعودي عربستان مفتي رحمت الله عليه وايي: او اوس پدي کي څه شك نشته چي دبيگانه ښځي يوازي او بيله محرم نه سپريدل له موټروان سره يو ښکاره ناروا کار دی، او په هغه کي ډير فسادونه وجود لري چي بايد ساده ونه بلل شي، برابره ده که ښځه کورنی پټ خولي وي، او که بهر راوتونکي او دنارينه

---

(۱) فتح الباري ۹/۳۳۱.
(۲) نيل الاوطار ۶/۱۲۲.

وو سره خبري کونکي وي، او کوم سړی چي دخپلو ښځو لپاره داسي کار خوښوي نو هغه دضعيف ايمان او کمزوري نارينتوب خاوند دی، چي په خپل ناموس باندي بي غيرته دی، او پيغمبر ﷺ فرمايي: « أَلاَ لاَ يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: با خبره اوسی، چي يو سړی به له يوي ښځي سره خلوت نکوي، (هغه) ورته روا نده، ځکه چي دريم کس به شيطان وي. او په موټر کي دموټروان سره يو ځای سپريدل، له هغه خلوت نه خطرناك دی کوم چي په کور کي او يا بل ځای کي وي، ځکه په موټر کي هغه کولای شي چي په داخل دښار او بهر له ښار نه هر ځای ته وغواړي يوړلی شي که ښځه راضي وي که نه وي، چي لدي نه ډير لوی فسادونه را پيداکيدلای شي کوم چي په عادي خلوت کي دهغه توقع نشته[1].

او هغه کس چي خلوت په هغه سره روا کيږي بايد لوی او بالغ وي، او دماشوم موجوديت کافي ندی، او دا چي بعضي ښځي ګمان کوي چي که ماشوم له ځان سره ملګری کي نو

---

(۱) شرح صحيح مسلم ۱۰۹/۹.

خلوت به ورسره روا شي، دا غلط ګمان دی.

امام نووي وايي: اما که چیري یو بیګانه سړی له بیګانه ښځي سره خلوت وکړي، و دریم سړی ورسره نه وي، نو دا خلوت دعلماوو په اتفاق سره حرام دی، او همدارنګه که ددوی سره داسي څوك وي چي دماشومتوب په وجه حیا نه ورنه کیږي، نو دا خلوت روا ندی[1].

ج- بعضي ښځي او دهغوی دواك خاوندان (اولیاء) دډاکټر سره دښځي دخلوت کولو په باره کي بیباکي کوي، پدي دلیل چي ښځه وعلاج ته ضرورت لري، او دا ډیر لوی ناروا کار دی، او خطر یي ډیر لوی دی، چي باید دهغه په باره له سکوت نه کار وانه خیستل شي.

شیخ محمد بن ابراهیم رحمت الله علیه وايي: په هر حال، دبیګانه ښځي سره خلوت کول شرعاً حرام دی، که څه هم دهغه ډاکټر سره وي چي دښځي علاج کوي، نظر پدي حدیث: «لاَ يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: یو سړی به له یوي ښځي سره خلوت نکوي، (هغه)

---

(۱) مجموع الفتاوی ۵۲/۱۰.

ورته روا نده، ځکه چي دريم کس به يي شيطان وي. نو ديو چا موجوديت له ښځي سره حتمي دی، که ميړه وي او که يي بل نارينه محرم وي، که چيري ممکن نه وي نو بايد دخپلوانو نه يي يوه بله ښځه ورسره وي، او که له تيرو کسانو نه هيڅوك نه وي، او مرض خطرناکه وي، او وروسته کول يي ممکن نه وي، نو کم تر کمه يوه نرسه خو بايد چي موجوده وي، تر څو دممنوع او حرام خلوت نه مخنيوی وشي[١].

او همدارنګه ډاکټر ته روا ندي چي دبيګانه ښځي سره خلوت وکړي، که څه هم دا ښځه ډاکټره او ملګري يي وي، او يا نرسه وي، او و ړانده معلم او دده په شان بل چا ته روا ندي چي دشاګردي سره خلوت وکړي، او په طياره کي وميلمه پاله ښځي ته روا ندي دبيګانه سړي سره خلوت وکړي، او خلګ دناچله تمدن په نامه او دکفارو نه دتقليد په وجه، او وشرعي احکامو ته دنه اهميت ورکولو په وجه، پدي کارو کي دبيباکی نه کار اخلي، فلا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم.

او وسړي ته روا ندي چي دکور دخادمي او مزدوري سره خلوت وکړي، او نه به دکور خاونده دخادم او مزدور سره خلوت

---

(١) مجموع الفتاوى ١٣/١٠.

کوي. دخادمانو نارينه وو او ښځو مشکل يو ډير خطرناکه مشکل دی چي ډير خلك پدي زمانه کي پري مبتلا شوي دي، پدي وجه چي ښځي په تعليم او له کور نه بهر کارونو باندي بوختي شوي دي، چي پر مسلمانانو سړو او ښځو چي ددي کار نه په کلکه ډډه وکړي، او داحتياطي تدابيرو نه پدي باره کار واخلي، او دخلکو دبدو او ناوړو عادتونو سره سم لاړ نشي.

اتيايمه مسئله:

ښځي ته ناروا دی چي دبيګانه سړي سره مصافحه[1] وکړي.

شيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز رحمت الله عليه وايي: دبيګانه ښځو سره مصافحه مطلقاً حرامه ده، ځوانانې وي او که زړې وي، او که مصافحه کونکی ځوان وي او که سپين ږږی وي، ځکه پدي کي ودواړو ته دفتني خطر دی، او له پيغمبر ﷺ نه روايت چي فرمايي: «إِنِّي لا أُصَافِحُ النِّسَاءَ».

ترجمه: زه له ښځو سره مصافحه نکوم. او عائشه رضی الله عنها وايي: د پيغمبر ﷺ لاس قطعاً دښځي له لاس سره

---

(۱) مصافحه: دلاس ستړي مشي کول.(ژباړن)

تماس ندی کړی، او دهغوی سره يوازي په خبرو بيعت کاوه. او فرق نلري چي دمصافحي په وخت کي يي لاس په څه پټ کړی وي او که نه وي، ځکه يو دعامو دلائلو په خاطر، او بل پدي کي دفتني داسبابو مخنيوی دی (۱).

شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير کي وايي: يوه شه چي بيگانه سړي ته دبيگانه ښځي سره مصافحه کول روا نده، او ناروا ده چي دسړي دبدن کومه حصه دښځي دبدن دکومي حصي سره تماس وکړي، او دليل يي دادی:

اول: پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «إِنِّي لا أُصَافِحُ النِّسَاءَ».

ترجمه: زه له ښځو سره مصافحه نکوم. او الله ﷻ فرمايي: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ [د الاحزاب سورت: ۲۱ آيت].

ترجمه: په تحقيق سره چي د پيغمبر ﷺ (په کردار او افعالو کي) ستاسو لپاره غوره پيروي ده. نو بايد د پيغمبر ﷺ

---

(۱) الفتاوی، دمؤسسة الدعوة الإسلامية الصحفية چاپ ۱۸۵/۱.

دسنت پيروي وکړو او دښځو سره مصافحه ونکړو، او دحج په سورت کي مو ونارينه وو ته داحرام په وخت او نورو وختونو کي مطلقاً دژړ لباس اغوستلو دحرام والي په بحث کي دنومړي حديث ذکر وکړی، او همدارنګه داحزابو دسورت دحجاب په ايت کي، او دا چي پيغمبر ﷺ دبيعت په وخت کي دښځو سره مصافحه نکول واضح دليل دی ددي خبري چي سړی بايد دښځي سره مصافحه ونکړي، او نه ښايي چي دده دبدن کومه حصه دهغي دبدن دکومي حصي سره تماس وکړي، ځکه له ټولو نه دبدن سپك تماس مصافحه ده، نو چي له هغه نه پيغمبر ﷺ پداسي وخت کي ډډه وکړه چي هغه ضرور وه او دبيعت اخيستلو وخت وو، نو پدي يي دلالت وکړ چي هغه ناروا ده، او هيڅا ته د پيغمبر ﷺ مخالفت روا ندی، ځکه هغه دخپل امت لپاره په خپلو اقوالو، افعالو او تقريراتو[1] سره دشريعت بيان کونکی دی.

دوهم: کوم چي مونږ مخکي ذکر کړل چي ښځه ټوله

---

(۱) تقرير: دي ته وايي چي د پيغمبر ﷺ په مخکي کوم کار وشي او هغه له هغه نه منع ونکړي، نو دي ته تقريري سنت ويل کيږي.(ژباړن)

عـورت ده، پـر هغـي لازمـه ده چـي سـتر وکـړي، او دسـترګو پـه ساتلو ځکـه امر شـوي ده تـر څو پـه فتنه کي ونه لويږي، او پدي کـي شـك نشـتـه چـي ددوو بدنونـو تمـاس کـول نسـبت دسـترګو کـتلو تـه زيات شهوت راپاروي، او فتني ته انسان رابولي، او هر انصاف داره سړي ته ددي خبري صحت معلوم دی.

دريـم: دا دبـيګانه ښځـي نـه دخونـد اخيسـتلو ذريعـه ده، ځکـه چـي دالله څخـه ويـره او تقوی پـه نن زمانه کي ډيره کمه ده، او امانـتداري نشـتـه، او دمشـکوکو کـارونو دکولـو څـوك پـروا نلري، او مونږ پـه وارو وارو اوريدلـي دي چي بعضي عوام خلك دخپلـي ښځـي خور (خوښينه يا خينه) پـه خوله مچوي، او هغوی دا مچـول ـچـي پـه اجمـاع سـره حـرام دي- سـلام بولـي، او ورتـه وايـي: سـلام پـري واچـوه، او مقصـد يـي دا وي: چـي مچ يـي کـړه. نـو کـوم حق چـي پـه هغـه کـي هـيڅ شـك نشـتـه دادی: چي له ټولو فتـنو، او مشـکوکو کارونو، او دهغـه داسبابو نه ليري والی پکار دی، او لـه لويـو فتـنو نـه دنارينـه لخوا دبيګانه ښځـي دبدن يوه حصـه مسـه کـول دي، او کـوم شی چـي دحرام کار سبب ګرځي لـه هغـه نـه مخنيوی فـرض دی[1].

(۱) اضواء البيان ۶۰۲/۲-۶۰۳.

او په اخير کي:

اى مسـلمانو نارينه وو او ښځو تاسو ته دالله ﷻ هغه وصيت او توصيه پيادوم چي فرمايي: ﴿قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ * وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلاَ يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلاَ يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُوْلِي الاْرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاء وَلاَ يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ [د النور سورت: ۳۰-۳۱ آيتونه].

ترجمه: (اى پيغمبره) ووايه مومنانو ته چي پټي کړي سترګي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمګاوي) خپل (له حرامو نه)، دا (کار) دوى لره ډير پاکيزه (او ګټور) دى، الله ډير

ښه خبر دی په هغه څه چي دوی يي کوي، او (ای پيغبره) ووايه مومنو ښځو ته چي پټي کړي سترګي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمګاوي) خپل (له حرامو نه)، او ښکاره نکړي ښايست خپل (او ځاي دسينګار)، مګر هغه څه (زينت) چي ښکاريږي له هغه نه (دکار او کسب په وخت کي)، او وادي چوي پورني خپل پر خپلو ګريوانونو باندي، او ندي ښکاره کوي (باطني) زينت خپل، مګر خپلو ميړونو ته، يا خپلو پلرونو ته، يا دميړونو پلرونو ته، يا خپلو ځامنو ته، يا دميړونو ځامنو ته، يا خپلو ورونو ته، يا دورونو ځامنو ته، يا دخويندو ځامنو ته، يا خپلو ښځو ته، يا هغو (مريانو) ته چي ددوی لاسونه يي مالکان دي، يا هغه تابع نارينه (لکه طفيلي کسان او داسي نور ساده نارينه) چي دشهوت خاوندان نه وي، يا هغه هلکان چي دښځو په اسرارو نه وي خبر (او دهغوی شرمګاوي يي نه وي ليدلي)، او نه دي وهي پښي خپلي (په ځمکه) تر څو معلوم شي هغه زينت چي دوی يي پټوي، او ټول الله ﷻ ته توبه وکړی ای مومنانو، تر څو کاميابه او خوشبخته شی.

والحمـــد لله رب العالمين، وصلى الله على نبينا محمد، وآله وصحبه وسلم.

دهغو کلماتو لست چي په ترجمه کي راغلي، او دلهجي داختلاف په صورت کي دهغه مرادفي معناگاني

کلمه	معنی
اړ	محتاج
اړخونه	برخي، قسمتونه
اړه	باره کي
استحاضه	کومه وينه چي دښځي له فرج نه دمريضی په وجه وځي، نه دمياشتني عادت په وجه
اطاعت	پيروي، تابعداري
انحرافات	کاږه او ناروا کارونه
انجلۍ	جنۍ، جنکۍ
اوصاف	صفتونه
اونۍ	هفته
بالغه شي	مړانه يي ووهي، ځواني ته ورسيږي
بام	چت
بوقره،	څادري، چيل
بوکونه	گوپان

کلمه	معنی
بې باکي	سهل انګاري، بې پروايي
بیلابیلو	مختلفو
پاریږي	ولاړیږي، پورته کیږي
پخلې	پخلنه، پخَول
پري	غوڅ
پوښتنه	تپوس، سوال
بهر	دباندې، بیرون
پیغله	ځوانه جینۍ
تره	کاکا، اکا
ټولنه	جامعه، مجتمع، معاشره
توان	قدرت، وسعه
جارو کول	کانته کول، په جارو سره ځای پاکول
جامې	کالي، کپړې
جلا	جدا، بیل
جماع	د ښځې سره یوځای کېدل، کوروالی
جوړښت	تهداب، بنیاد، اساس، بنسټ
جواب	ځواب

معنی	کلمه
چتکتیا، ژر	چټکي
کمځي، کوځي، چونتي	چوټي
چیرته	چیري
هغه ښځه چي په ګېډه کي ماشوم لري، امیدواره	حامله ښځه
خاص	ځانګړي
کومه وینه چي له ښځي ته هره میاشت وځي، جامي راتلل	حیض
مزدوره ښځه	خادمه
اوچتیدل، اوچتیږي، بره تلل	ختل، خیژي
په چاړه سره دوېښتانو لیري کول، کلول	خریل
دچنبلو شیان	ځنباك
کولاویدل، پرانستل	خلاصیدل
خلق، خلك	خلګ
ساتلی، محفوظ	خوندي
نس	خیټه
ور	دروازه
چمبه، دریاګی	دریه

کلمه	معنی
دستکلي	دسماغو، لاسکله، لاس پیټلي، دستاني
ډګرونه	میدانونه
رابولي	دعوت کوي، راغواړي
رودل	دماشوم له خپلي مور شودي څښل
ړمونځ	ږومونځ، منګځ، ګومنځ
ړمونځول	دویښتانو سمول، ګومنځول
ژغورل	ساتل، حافظت کول
سپین ږیری	بوډا
سربیره پر دی	علاوه لدي نه
سستم	نظام، بنیاد
سندري	اوازونه، غزلي، ګاني
سینګار	ډول، ښایست، ښکلا، فیشن
ښایست	ښکلا
شودي	پي
شیان	شیونه، څیزونه
صاع	یو کیلو یا نیم کیلو (تصحیح شي)
طیاره	هوايي جهاز، الوتکه

کلمه	معنی
عذر	معذرت
عکس	تصوير، فوټو
فکر	سوچ
قول	نظر، رايه، وينا
کجاوه	جوپان، ډولۍ، ډولکۍ
ګډوډ	نامنظم، خراب تراب
ګاڼه	زيور، سره او سپين زر
ګنو	شميرو
کم نه کمه	لااقل
کَوځۍ	چونټۍ
کورنۍ	کهول، فاميل، خاندان
کوروالي	جماع، ښځې سره يوځای کيدل، همبستري
لارښوونه	لارښودنه، رهنمايي
لامبل	لمبيدل، غسل کول
نارينه	نران، سړي
لنګيدل	دماشوم پيدا کيدل، لنګون
لونې	لور ګاني

کلمه	معنی
لیچي	موټي، څنګلي
ماشوم	بچي، کوچني
منفعت	ګټه
موټر	ګاډی
موبنل	مړل
نارینه	نر، سړی
نازك	مېين، نری
ناوړه	بد، بدکاره
نجلۍ	جينۍ، جنکۍ
نشرول	تيتول، خپرول، خورول
نښې	علائم، علامې، نښانې
نفاس	کومه وينه چي داولاد پيداکيدلو نه وروسته راشي، څلويښتي
نومړی	مذکور
نیکر، نیکرونه	چوټه، چوټې، چوټي
نیکه	دمور پلار او یا دپلار پلار
همدارنګه	دغه شان

کلمه	معنی
واړه	کوچني
واده	په نکاح کول
وار	خلي
وراره	دورور زوی
ويره	يره، ډار
ويريدل	يريدل، ډاريدل
وينبتان	وريښتان، وينبته

دموضوعاتو فهرست

سريزه ۳
لومړی فصل: عمومي احكام ۶
۱- داسلام نه مخكي دوره كي دښځي مقام: ۶
۲- -دښځي مقام په اسلام كي: ۸
۳--داسلام دښمنان او دهغوی لاس پوځي غواړی چي
په اوس عصر كي له ښځي نه دهغي كرامت او حقوق
واخلي: ۱۲
۴- مونږ له كور نه بهر دښځي دكار كولو مخالف نه يو
كه چيري دلاندنيو شرايطو سره برابر وي: ۱۴
دوهم فصل: دښځي جسمي زينت پوري مربوط احكام ۱۶
۱- [د فطري سنتونو احكام]: ۱۶
۲- دښځي دسر او وريځو دويښتانو، او نكريزو، او
دويښتانو درنګولو احكام: ۱۷
دريم فصل: دحيض، استحاضې، او نفاس احكام............ ۳۰
اول: حيض: ۳۰
مسأله: د«صُفره» او «كُدره» حكم: ۳۶

بله مسأله: ۳۷
یوه مهمه پاملرنه: ۳۹
دوهم: استحاضه: ۴۱
دريم: نفاس: ۴۷
څلورم فصل: دجامو او حجاب احکام ۵۸
اول: دمسلماني ښځې دشرعي جامو (لباس) کیفیت: ۵۸
دوهم: دپردې (حجاب) معنا، دلائل، او فايدې: ۶۲
پنځم فصل: دښځې دلمانځه احکام: ۶۷
شپږم فصل: دښځو دجنازې احکام: ۸۷
اووم فصل: دښځو دروژې احکام ۹۵
روژه په کومو کسانو فرض ده؟ ۹۶
۱- حيض او نفاس: ۹۸
یو څو پاملرنې: ۱۰۱
اتم فصل: دښځې دحج او عمرې احکام: ۱۰۴
پاملرنه: ۱۲۷
نهم فصل: دمشترك ژوند او دنکاح دعقد ختمولو
مربوط احکام ۱۳۷

دښځي په واده کي دهغي نظر اخيستل: ۱۴۴
دښځي په نکاح ورکولو کي دولي شرط والي او دهغه حکمت: ۱۴۹
په واده کي داعلان لپاره دښځو درېږ وهل: ۱۵۰
پر ښځي دمېړه اطاعت کول فرض، او نافرماني کول حرام دي: ۱۵۲
دنکاح دعقد دختميدلو وروسته احکام: ۱۶۱
عدت څلور قسمه دي: ۱۶۲
کوم شيان چي عدت والا ښځي ته حرام دي: ۱۶۴
۱- دهغي دغوښتولو حکم: ۱۶۴
دوې مسالې: ۱۶۷
۲- کومه ښځه چي مېړه يي وفات شوی وي په هغې باندي په عدت کي پنځه شيان حرام دي چي (حداد) ورته وايي: ۱۷۰
لسم فصل: دهغو احکامو بيان چي په هغي سره دښځي عزت او عفت خوندي کيږي: ۱۷۳
اخيرنۍ مساله: ۱۹۰

او په اخير کې: ۱۹۴
دهغـو کلمـاتو لسـت چې پـه تـرجمه کـې راغلـي، او دلهجـې داخـتلاف پـه صـورت کـې دهغـه مرادفـې معناګاني ۱۹۶
دموضوعاتو فهرست ۲۰۳

إدارة أوقاف
صالح عبدالعزيز الراجحي

تنبيهات على أحكام تختص بالمؤمنات

تأليف

د. صالح بن فوزان الفوزان

ترجمة

عبد الناصر زالان

باللغة البشتو

طبع على نفقة
إدارة أوقاف صالح عبدالعزيز الراجحي
غفر الله له ولوالديه ولذريته ولجميع المسلمين

مطبعة دار طيبة - الرياض - ت: ٤٢٨٣٨٤٠

GIFT NOT FOR SALE